

PÕLVAMAA
Rohelisem elu

PÕLVAMAA TERVISEPROFIIL

ja

TERVISEDENDUSE TEGEVUSKAVA 2010-2013

Euroopa Liit
Euroopa Sotsiaalfond

Eesti tuleviku heaks

Põlva 2010

Kinnitan

.....

Priit Sibul

Maavanem

„.....” 2010. a.

SISUKORD

SISSEJUHATUS.....	5
I	ANDMEKOGU
1.1	MAAKONNA ÜLDANDMED
1.1.1	Pindala6
1.1.2	Rahvastik.7
1.1.3	Tervisekäitumine ja haigestumine19
1.2	SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDSED VÕIMALUSED
1.2.1	Tööturu situatsioon22
1.2.2	Sotsiaalne kaitse28
1.2.3	Kaasatus kogukonna tegevustesse31
1.3	LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG
1.3.1	Õpilaste arv haridusasutustes32
1.3.2	Noorte süüteod.....33
1.3.3	Maakonna poolne initsiatiiv ja toetused lastele ja noortele.....34
1.4	TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND
1.4.1	Tervist edendavad lasteaiad, koolid, töökohad.....37
1.4.2	Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad.....38
1.4.3	Transport ja teedevõrk.....41
1.4.4	Keskkonna mõjurid.....41
1.4.5	Kuriteod.....42
1.4.6	Tulekahjud ja kõrgendatud riskiga objektid.....45
1.4.7	Tööõnnetused.....45
1.5	TERVISLIK ELUVIIS
1.5.1	Tervisealase teabe kättesaadavus.....46
1.5.2	Tervislikku eluviisi toetavad üritused maakonnas.....46
1.6	TERVISETEENUSED
1.6.1	Tervishoiuteenused.....48
1.6.2	Nõustamisteenused.....48
1.6.3	Kuni 2 aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega.....49
II	ANALÜÜS
2.1	ÜLDISELOOMUSTUS.....50
2.2	SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDSED VÕIMALUSED.....61
2.3	LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG.....68
2.4	TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND.....71
2.5	TERVISLIK ELUVIIS.....77
2.6	TERVISETEENUSED.....79
III	KOKKUVÕTE.....82
TEGEVUSKAVA 2010-2013.....	92
KASUTATUD ALLIKAD.....	95
KOOSTAMISE PROTSESS.....	96

Terviseprofiili koostamisel osalenud isikud

Põlvamaa terviseprofiili koostamisel osalesid paljud oma ala spetsialistid. Täname teid!

Elle Vidder	Põlva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist
Ene Mattus	Põlva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist
Heido Sinivee	Põlva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist
Helgi Lipašina	Põlva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna spetsialist
Helje Põvvat	Põlva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist
Inge Tamm	Saverna Lasteaia juhataja
Ingrid Muuga	Põlva Maakonna Spordiliidu peasekretär
Katti Lainoja	Põlva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist
Margit Rikka	AS Põlva Haigla ülemarst
Mati Sikk	Põlva Maavalitsuse haridus- ja sotsiaalosakonna peaspetsialist
Mikk Mehilane	Põlva Maavalitsuse arengu- ja planeeringuosakonna nõunik
Monika Adamson	Põlva Linnavalitsuse hariduse peaspetsialist
Peeter Pau	Lõuna Prefektuuri ennetusteenistuse ülemkonstaabel
Peeter Tigas	Lõuna-Eesti Päästkeskuse Põlvamaa Päästeosakonna juhataja
Raili Kallavus	SA Põlvamaa arenduskeskuse mittetulundusühenduste konsultant
Rainer Rahasepp	Lõuna Prefektuuri korrakaitsebüroo Põlva politseijaoskonna ülemkonstaabel
Toomas Rebane	Keskkonnainspektsiooni Lõuna regiooni Põlvamaa büroo inspektor, büroojuhataja ülesannetes

SISSEJUHATUS

Tervis on oluline rahvuslik ressurss, mis väärib sihi- ja kavakindlat arendamist. Tervis mõjutab meie võimet igapäevaelus toime tulla. Tervisest oleneb inimese sotsiaalse ja majandusliku panuse suurus. Rahva tervisest oleneb riigi üldine edu.

„Rahvastiku tervise arengukava 2009–2020“ üldeesmärgiks on tervena elatud eluea pikenemine enneaegse suremuse ja haigestumise vähendamise kaudu. Märkimisväärne osa Eesti inimeste tervisekaost on ennetatav: varajase suremuse kolm peamist põhjust on südame-veresoonkonna haigused, kasvajakasvud ja vigastused. Kõik kolm põhjust on oluliselt mõjutatavad tervisekäitumise ja keskkonnategurite poolt.

Terviseprofiil on üks maailmas laialdast kasutust leidnud võimalus saada ülevaade piirkonna inimeste tervises seisundist ja seda mõjutavatest teguritest. Teadmine sellest, mis on hästi ja mis halvasti, võimaldab oma edaspidised tegevused suunata õigesse kohta ning kulutada nappe vahendeid targalt ja tulemuslikult.

Põlva maakonna terviseprofiil on dokument, mis aitab kaardistada Põlvamaa elanike tervise olukorda ja seda mõjutavaid tegureid. Samuti saab terviseprofiili abil määratleda maakonna peamised probleemid, sekkumist nõudvad valdkonnad ja vajalikud tegevused. Terviseprofiili koostamise eesmärgiks on tõsta inimeste elukvaliteeti parema tervise kaudu, juhtida tähelepanu omavalitsuses tehtavate otsuste tervisemõjudele ja tagada tervise arendamise teemaatika integreerimine omavalitsuse arengukavasse.

Protsessi väljund on Põlvamaa terviseprofiil, milles kirjeldatakse nii teksti kujul kui ka graafiliselt lisaks kogukonna tervises seisundile terviseprobleeme ja -vajadusi ning nende võimalikke lahendusi. Üha olulisemaks muutub inimeste tervisekäitumuslike valikute soodustamine, tervist toetava keskkonna arendamine ning sotsiaalse kaitse ja tervishoiusüsteemi osade integratsiooni parandamine. Enamikku eluvaldkondi hõlmav terviseprofiil aitab kaasa maakonna arengu kvaliteedi tõstmisele ja võimaldab hõlpsamalt hinnata erinevatest teguritest lähtuvaid mõjusid. Indikaatorite pakett sisaldab oluliste eluvaldkondade kohta tõendus põhised ja usaldusväärset infot, mille alusel on erinevaid mõjusid analüüsitud ja hinnatud.

Profiil on aluseks tervise arendamise tegevuskava koostamisele aastate 2010-2013, milles püstitame konkreetsed eesmärgid tervisetulemite parandamiseks ning määratleme nende saavutamiseks vajalikud tegevused, ressursid ja vastutajad.

Soovime, et Põlva maakonna terviseprofiilist saab mahukas ajas uuenev andmebaas, mis kätkeb endas kogu tervisega seonduvat teematikat ja on abimaterjaliks kohalikele omavalitsustele nende terviseprofiilide koostamisel. Kuna tänased otsused ja tegemised mõjutavad meie ja meie tulevaste põlvete tervena elatud elu, on meie kõigi võimuses teha tegelikult olukorrast tulenevaid tarku otsuseid.

I ANDMEKOGU

1.1 ÜLDANDMED

1.1.1 Pindala

Tabel 1. Eesti maakondade pindalad. Allikas: ESA

Haldusüksus	Pindala km ²
Kogu Eesti	43432,31
Harju maakond	4333,13
Hiiu maakond	1023,26
Ida-Viru maakond	3364,05
Jõgeva maakond	2603,83
Järva maakond	2459,58
Lääne maakond	2383,12
Lääne-Viru maakond	3627,8
Põlva maakond	2164,77
Pärnu maakond	4806,68
Rapla maakond	2979,71
Saare maakond	2922,19
Tartu maakond	2992,74
Valga maakond	2043,53
Viljandi maakond	3422,49
Võru maakond	2305,44

Põlva maakond koosneb 14 omavalitsusüksusest: 13 vallast (Ahja, Kanepi, Kõlleste, Laheda, Mikitamäe, Mooste, Orava, Põlva, Räpina, Valgjärve, Vastse-Kuuste, Veriora, Värsk) ja ühest linnast (Põlva linn) (joon. 1).

Joonis 1. Põlva maakonna haldusjaotus

Tabel 2. Põlva maakonna kohalike omavalitsuste pindalad. *Allikas: ESA*

Kohalik omavalitsus	Pindala, km ²
Põlva linn	5,47
Ahja vald	72,1
Kanepi vald	231,43
Kõlleste vald	150,42
Laheda vald	91,47
Mikitamäe vald	104,41
Mooste vald	185,12
Orava vald	175,52
Põlva vald	228,63
Räpina vald	265,93
Valgjärve vald	143,02
Vastse-Kuuste vald	123,01
Veriora vald	200,42
Värskla vald	187,82

1.1.2 Rahvastik

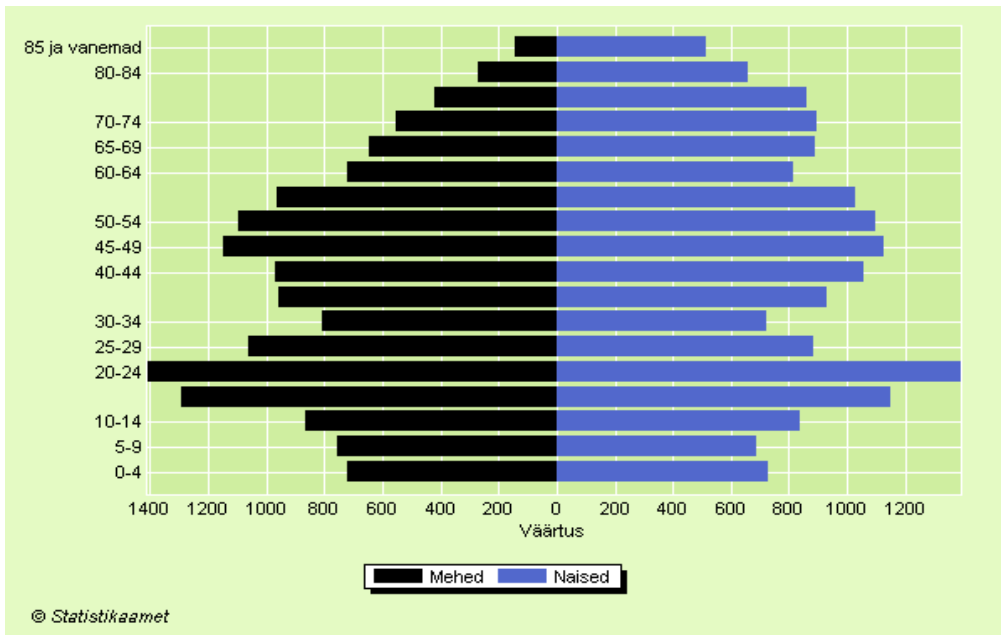
Teades rahvastiku hulka, struktuuri ja trende, saame planeerida sobivaid tervise sekkumisi pikemas perspektiivis.

1.1.2.1 Rahvastiku sooline- ja vanuseline koosseis

Põlva maakonna rahvastiku soolist ja vanuselist struktuuri 2009. aastal kirjeldavad tabel 3 ja joonis 2.

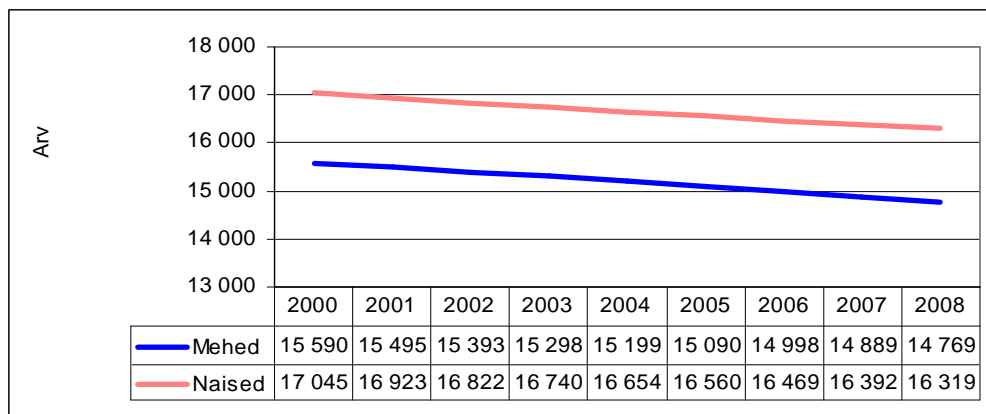
Tabel 3. Põlva maakonna rahvastik soo ja vanusegruppide lõikes seisuga 01.01.2009. *Allikas: ESA*

Vanuserühmad	Mehed	Naised	Kokku
0-4	717	729	1446
5-9	749	686	1435
10-14	859	840	1699
<i>Kokku 0-14</i>	<i>2325</i>	<i>2255</i>	<i>4580</i>
15-19	1286	1152	2438
20-24	1414	1392	2806
25-29	1058	885	1943
30-34	803	725	1528
35-39	953	932	1885
40-44	965	1059	2024
45-49	1142	1126	2268
50-54	1092	1100	2192
55-59	955	1027	1982
60-64	716	812	1528
<i>Kokku 15-64</i>	<i>10384</i>	<i>10210</i>	<i>20594</i>
65-69	642	890	1532
70-74	548	897	1445
75-79	417	861	1278
80-84	266	657	923
85 ja vanemad	136	512	648
Vanus teadmata	1	1	2
<i>Kokku 65 ja vanemad</i>	<i>2010</i>	<i>3818</i>	<i>5828</i>
Kokku	14719	16283	31002

Joonis 2. Põlva maakonna rahvastik soo ja vanusegruppide lõikes (01.01.2009)

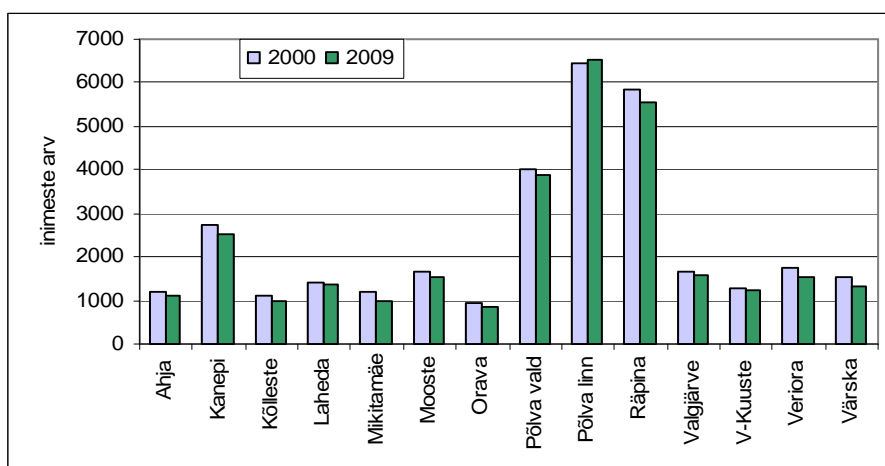
Põlva maakonna rahvaarvu ja soolise struktuuri aastatel 2000-2009 kirjeldab joonis 3.

Joonis 3. Põlvamaa rahvastik soo järgi aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

Tabel 4. Põlvamaa rahvastik omavalitsustes aastatel 2000 ja 2009. Allikas: ESA

	2000	2009
Ahja vald	1199	1115
Kanepi vald	2746	2511
Kõlleste vald	1092	997
Laheda vald	1415	1355
Mikitamäe vald	1201	998
Mooste vald	1648	1542
Orava vald	918	854
Põlva vald	4025	3882
Põlva linn	6 461	6 533
Räpina vald	5841	5533
Valgjärve vald	1664	1562
Vastse-Kuuste vald	1288	1255
Veriora vald	1729	1521
Värskä vald	1516	1344

Joonis 4. Põlvamaa rahvastik omavalitsustes aastatel 2000 ja 2009. Allikas: ESA

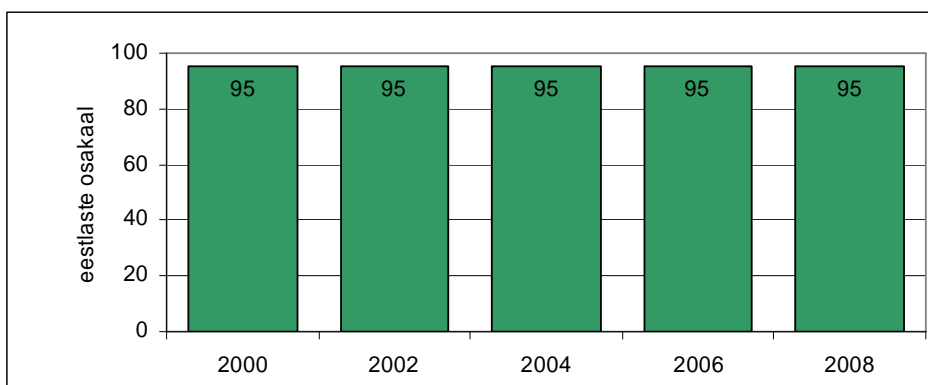
1.1.2.2 Rahvastiku rahvuslik jaotus

Rahvuse andmed tuginevad isiku enesemääratlemisele. Lapse rahvuse määramise alus on ema rahvus. Põlva maakonna elanike rahvuslikku struktuuri iseloomustab tabel 5.

Eestlaste osakaalu (%) maakonnas (ennast eestlasena määratlevate elanike suhe kogu maakonna elanikesse) iseloomustab joon. 5.

Tabel 5. Põlva maakonna rahvastiku rahvuslik jaotus aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

	2000	2002	2004	2006	2008
Rahvused kokku	32743	32308	31954	31547	31175
Eestlased	30977	30577	30258	29898	29540
Venelased	1365	1331	1302	1264	1253
Ukrainlased	157	158	157	160	161
Valgevenelased	28	28	28	25	25
Soomlased	136	132	129	128	126
Tatarlased	4	4	4	4	4
Lätlased	18	17	17	17	16
Poolakad	2	2	2	1	1
Juudid	0	0	0	0	0
Leedulased	5	5	5	5	5
Sakslased	11	11	11	9	9
Muud rahvused	40	43	41	36	35

Joonis 5. Eestlaste osakaal Põlvamaa rahvastikus aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

1.1.2.3 Asustustihedus

Põlva maakonna asustustihedust (inimeste arv ruutkilomeetri kohta haldusüksuses) teiste maakondade seas iseloomustab tabel 6. Põlvamaa rahvastiku paiknemist kohalikes omavalitsusüksustes kirjeldab tabel 7.

Tabel 6. Asustustihedus Eesti maakondades. *Allikas: ESA*

Haldusüksus	Asustustihedus, in/km ² kohta
Kogu Eesti	30,86
Harju maakond	121,15
Hiiu maakond	9,87
Ida-Viru maakond	50,4
Jõgeva maakond	14,13
Järva maakond	14,69
Lääne maakond	11,53
Lääne-Viru maakond	18,51
Põlva maakond	14,32
Pärnu maakond	18,4
Rapla maakond	12,31
Saare maakond	11,88
Tartu maakond	49,99
Valga maakond	16,7
Viljandi maakond	16,26
Võru maakond	16,43

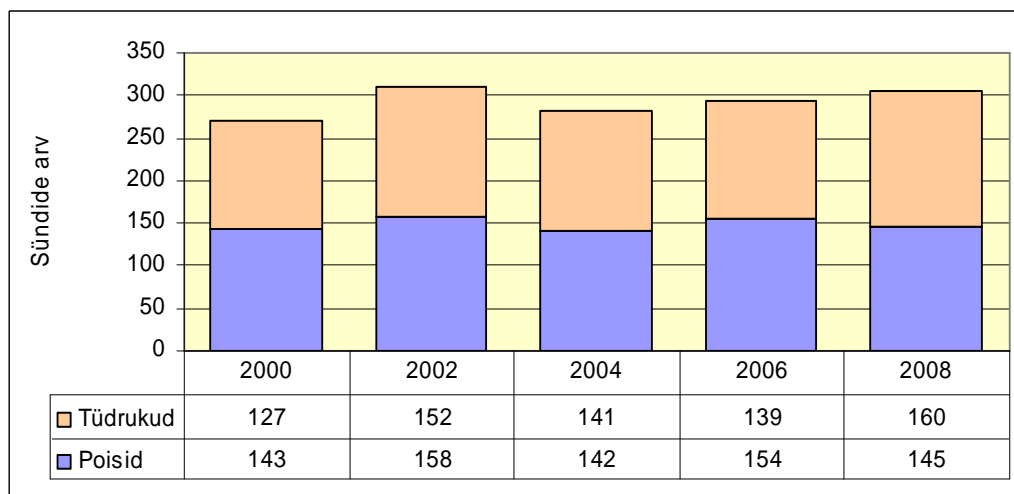
Tabel 7. Asustustihedus Põlvamaa omavalitsusüksustes. *Allikas: ESA*

Põlvamaa omavalitsus	Asustustihedus, in. km ² kohta
Põlva linn	1194,33
Ahja vald	15,46
Kanepi vald	10,85
Kõlleste vald	6,63
Laheda vald	14,81
Mikitamäe vald	9,56
Mooste vald	8,33
Orava vald	4,87
Põlva vald	16,98
Räpina vald	20,81
Valgjärve vald	10,92
Vastse-Kuuste vald	10,2
Veriora vald	7,59
Värska vald	7,16

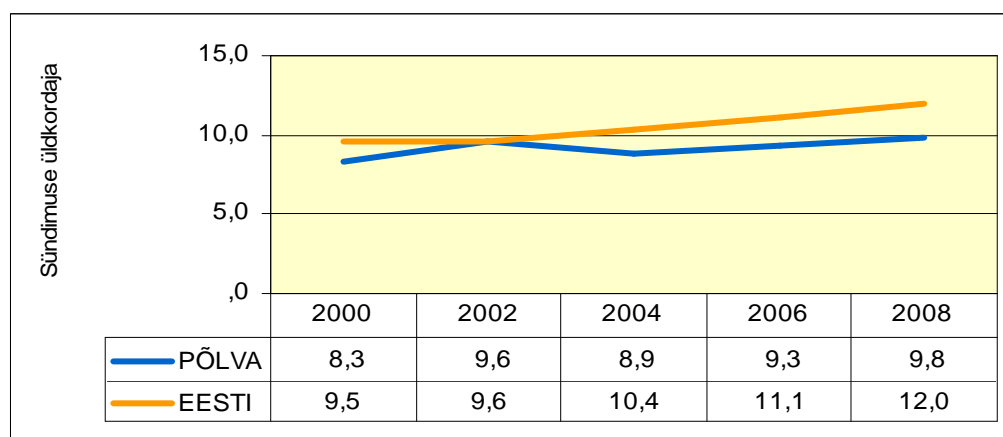
1.1.2.4 Elussünnid

Elussünd — elusalt sündinud lapse ilmaletoomine sõltumata raseduse kestusest. Indikaator sõltub piirkonna rahvastiku soo-vanusjaotusest, eriti sünnitusealiste naiste arvust. Näitaja on oluline teenuste pakkumiseks (näiteks lasteaiad, koolid). Elussünnide arvu Põlvamaal aastatel 2000-2008 kirjeldab joonis 6.

Sünnimuse üldkordaja näitab elussünnide arvu aastas 1000 elaniku kohta. Joonis 7 kirjeldab sünnimuse muutust Põlvamaal aastatel 2000-2008 võrdluses sünnimusega Eestis.

Joonis 6. Elussündinute arv soo järgi Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

Joonis 7. Elussündinute arv 1000 elaniku kohta aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

Elussünnid ema vanuse järgi

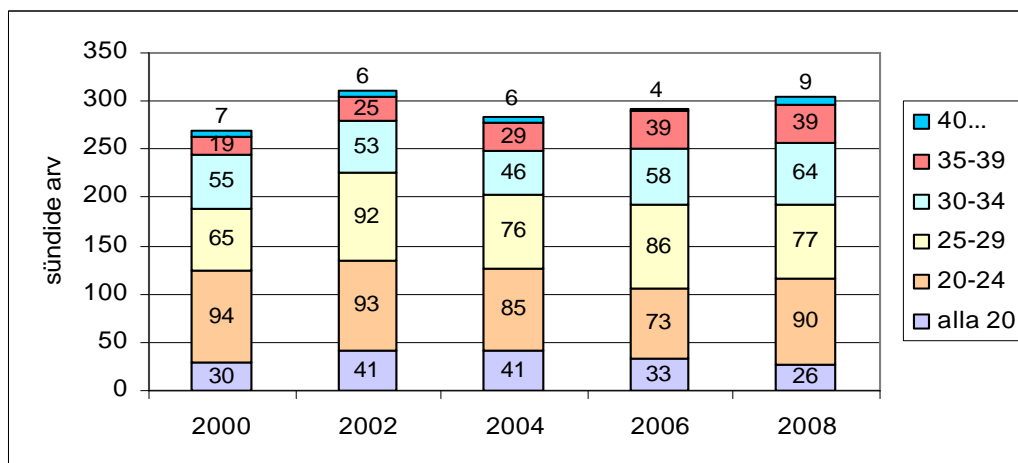
Näitaja kirjeldab raseduse ja emadusega kaasnevate vajaduste täitmiseks vajalike sekkumiste kavandamist (emadekool, nõustamisteenused). Erilist tähelepanu tuleb pöörata teismeliste emade ja üle 35-a emade tervisele.

Sündimuse vanuskordaja — elussündide arv aastas 1000 mingis vanuses naise kohta, st mõõdab sündimust mingis vanuserühmas. Sündimuse vanuskordaja võimaldab võrdlust teiste piirkondade ja Eesti vastava näitajaga.

Elussündinuid Põlvamaal aastatel 2000-2008 ema vanuse järgi kirjeldavad tabel 8 ja joonis 8. Sündimuse trende naiste erinevates vanusegruppides iseloomustavad tabel 9 ja joonis 9.

Tabel 8. Elussündinud ema vanuse järgi Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: TAI

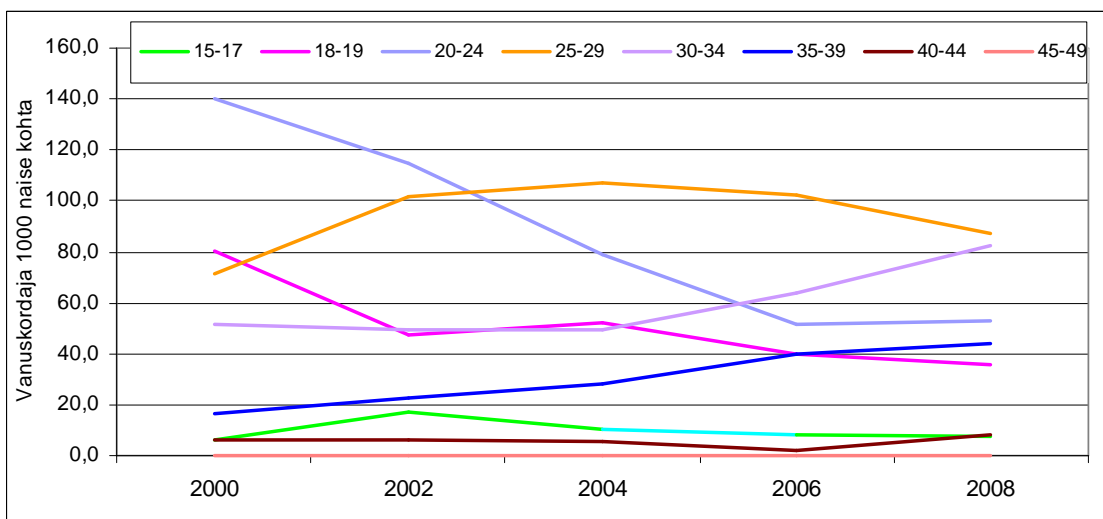
Ema vanus	2000	2002	2004	2006	2008
15-17	5	14	9	6	5
18-19	27	24	27	23	19
20-24	94	93	85	73	90
25-29	65	92	76	86	77
30-34	55	53	46	58	64
35-39	19	25	29	39	39
40-44	7	6	6	4	9

Joonis 8. Elussündinud Põlvamaal ema vanuse järgi aastatel 2000-2008. Allikas: TAI

Tabel 9. Sündimuse vanuskordaja Põlva maakonnas aastatel 2000-2008. Allikas TAI

Ema vanus	2000	2002	2004	2006	2008
15-17	6,4	17,4	10,6	7,9	7,4
18-19	80,5	47,1	51,9	40	36
20-24	139,9	114,7	78,9	51,6	52,6
25-29	71,6	101,3	107,3	102,5	87,5
30-34	51,8	49,6	49,4	64,2	82,3
35-39	16,7	22,9	28,2	39,6	44,2
40-44	6,1	6,1	5,3	1,8	8,4

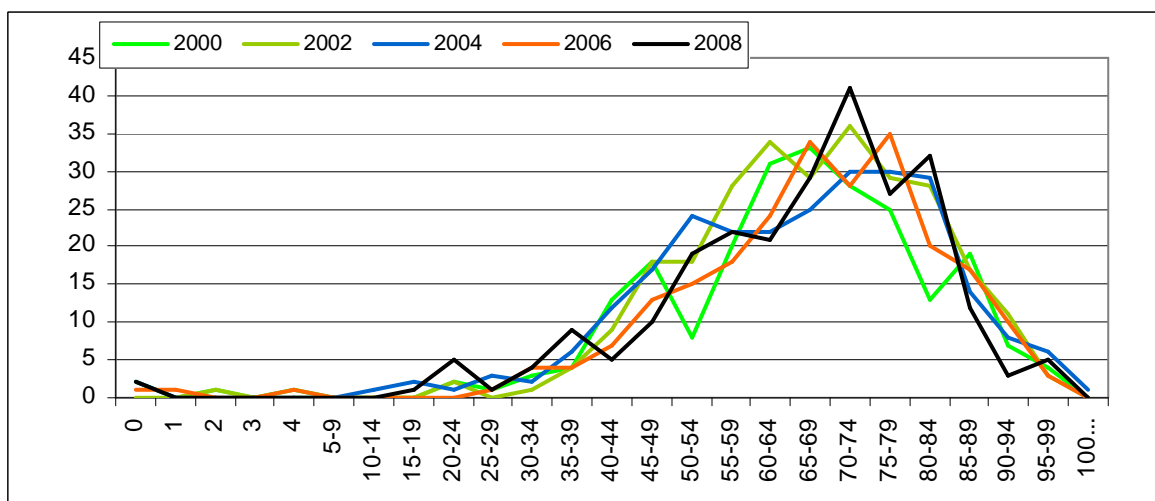
Joonis 9. Sündimuse vanuskordaja Põlva maakonnas aastatel 2000-2008.. Allikas: TAI

1.1.2.5 Surmad

Näitaja võimaldab hinnata suremuse taset aastate lõikes, andes võimaluse märgata muutusi, mis võivad vajada sekkumisi. Surmade esitamine soo ja vanuserühmade lõikes näitab, millises vanuses sureb kõige enam elanikke, võimaldades sellega tähelepanu juhtida riskirühmadele. Suremust Põlva maakonna meeste hulgas iseloomustab tabel 10 ja joonis 10, naiste hulgas tabel 11 ja joonis 11. Suremust Põlvamaal aastatel 2000-2008 võrdluses Eesti keskmise suremusega 1000 aastakeskmise elaniku kohta (suremuse üldkordaja) kirjeldab joonis 12.

Tabel 10. Meeste suremus vanuserühmade järgi Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas ESA

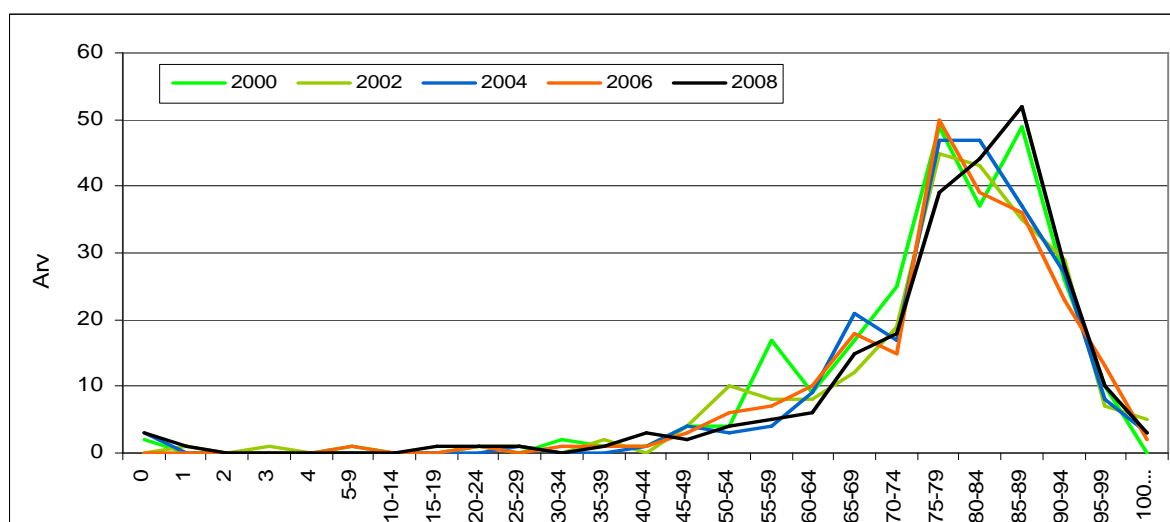
vanus	2000	2002	2004	2006	2008
0	2	0	2	1	2
1	0	0	0	1	0
2	1	1	0	0	0
3	0	0	0	0	0
4	1	0	0	1	0
0-4	4	1	2	3	2
5-9	0	0	0	0	0
10-14	0	0	1	0	0
15-19	0	0	2	0	1
20-24	2	2	1	0	5
25-29	1	0	3	1	1
30-34	3	1	2	4	4
35-39	4	4	6	4	9
40-44	13	9	12	7	5
45-49	18	18	17	13	10
50-54	8	18	24	15	19
55-59	20	28	22	18	22
60-64	31	34	22	24	21
65-69	33	29	25	34	29
70-74	28	36	30	28	41
75-79	25	29	30	35	27
80-84	13	28	29	20	32
85-89	19	17	14	17	12
90-94	7	11	8	10	3
95-99	4	3	6	3	5
100 ja vanemad	0	0	1	0	0
Kokku	233	268	257	236	248

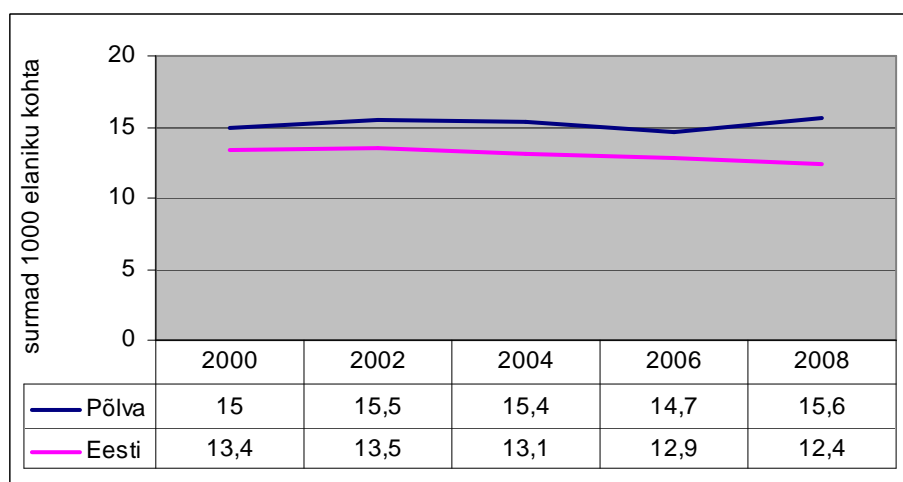
Joonis 10. Meeste suremus vanuserühmade järgi Põlvamaal aastatel 2000-2008.. Allikas: ESA

Tabel 11. Naiste suremus vanuserühmade järgi Põlvamaal aastatel 2000-2008.. Allikas ESA

vanus	aasta				
	2000	2002	2004	2006	2008
0	2	0	3	0	3
1	0	1	0	0	1
2	0	0	0	0	0
3	0	1	0	0	0
4	0	0	0	0	0
0-4	2	2	3	0	4
5-9	1	0	0	1	0
10-14	0	0	0	0	0
15-19	0	0	0	0	1
20-24	1	1	0	1	1
25-29	0	1	1	0	1
30-34	2	0	0	1	0
35-39	1	2	0	1	1
40-44	1	0	1	1	3
45-49	4	4	4	3	2
50-54	4	10	3	6	4
55-59	17	8	4	7	5
60-64	9	8	9	10	6
65-69	17	12	21	18	15
70-74	25	19	17	15	18
75-79	49	45	47	50	39
80-84	37	43	47	39	44
85-89	49	35	37	36	52
90-94	26	29	27	23	28
95-99	10	7	8	13	10
100 ja vanemad	0	5	3	2	3
Kokku	255	231	232	227	237

Joonis 11. Naiste suremus vanuserühmade järgi Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: Statistikaamet

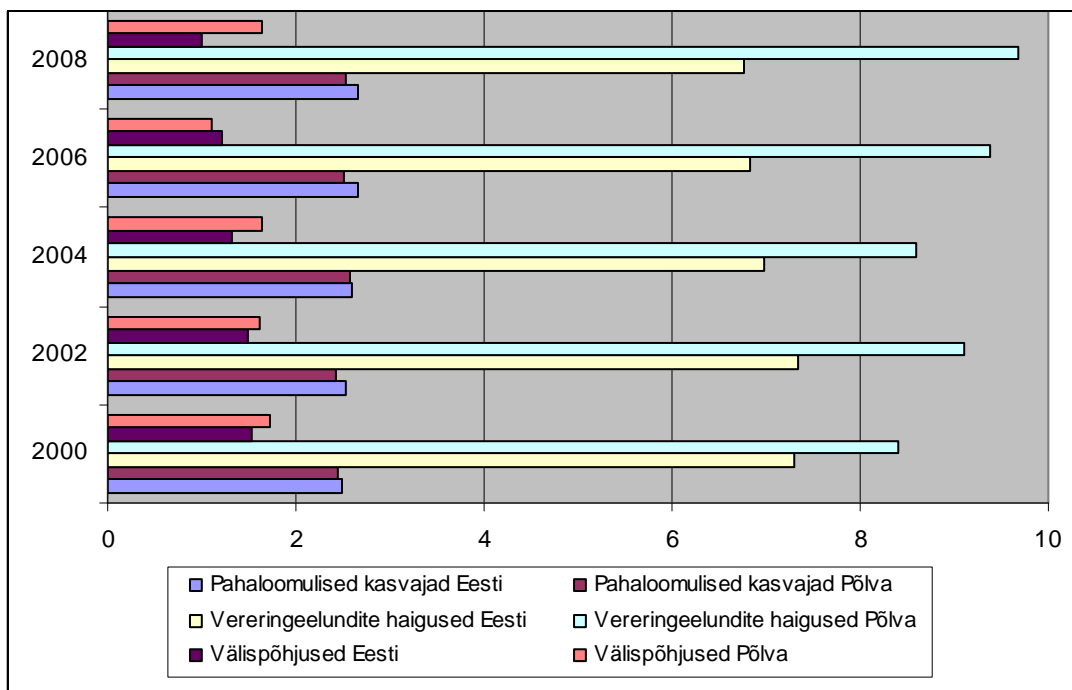

Joonis 12. Surmad 1000 elaniku kohta Põlvamaal ja Eestis aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

Suremust surmapõhjuste järgi aastatel 2000-2008 Põlva maakonnas ja Eestis kirjeldab tabel 12 ja joonis 13.

Tabel 12. Surmad surmapõhjuste järgi Põlva maakonnas ja Eestis aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

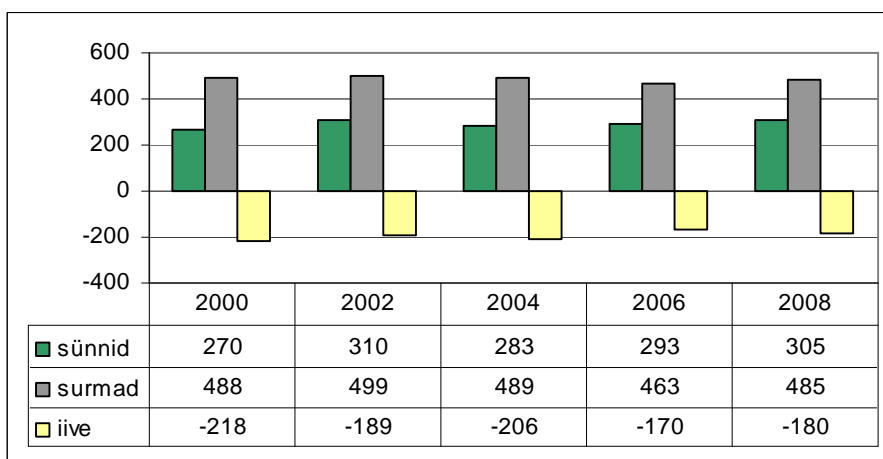
Surma põhjus	piirkond	näitaja	2000	2002	2004	2006	2008
Pahaloomulised kasvajakud	Põlva	arv kokku	80	78	82	79	79
		mehed	49	43	52	52	52
		naised	31	35	30	27	27
Vereringeelundite haigused		arv kokku	274	293	274	295	301
		mehed	110	141	118	126	126
		naised	164	152	156	169	175
Õnnetusjuhtumid...		arv kokku	56	52	52	35	51
		mehed	38	41	40	25	41
		naised	18	11	12	10	10
Pahaloomulised kasvajakud	Eesti	1000 elaniku kohta	2,48	2,54	2,6	2,67	2,67
	Põlva		2,45	2,42	2,57	2,51	2,54
Vereringeelundite haigused	Eesti		7,29	7,35	6,97	6,84	6,77
	Põlva		8,4	9,1	8,6	9,38	9,68
Välispõhjused	Eesti		1,53	1,48	1,31	1,21	1,01
	Põlva		1,72	1,61	1,63	1,11	1,64

Joonis 13. Surmad surmapõhjuse järgi 1000 elaniku kohta Põlva maakonnas ja Eestis aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

1.1.2.6 Loomulik iive

Loomulik iive on rahva pikaajalise elujõulisuse hindamise üheks alusnäitajaks. Loomulik iive on aasta jooksul sündinute ja surnute arvu vahe. Positiivne loomulik iive näitab sündide, negatiivne surmade ülekaalu. Iivet Põlvamaal kirjeldab joonis 14. Loomulikku iivet erinevate piirkondade vahel saab võrrelda loomuliku iibe üldkordaja abil (aasta elussündide ja surmajuhtude arvu vahe 1000 aastakeskmise elaniku kohta). Põlvamaa ja Eesti iibe võrdlus on joonisel 15.

Joonis 14. Loomulik iive Põlva maakonnas aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

Joonis 15. Loomulik iive Eestis ja Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

1.1.2.7 Ränne

Ränne — elukoha muutus üle asustusüksuse piiri.

Siseränne — elukohavahetused Eesti ühest asustusüksusest teise.

Sisseränne — tegevus, mille käigus isik asub alaliselt elama uude asustusüksusesse perioodiks, mis on või eeldatavalt on vähemalt 12 kuud, olles eelnevalt alaliselt elanud teises asustusüksuses.

Väljaränne — tegevus, mille käigus varem alaliselt ühes asustusüksuses elanud isik lõpetab alalise elamise selles asustusüksuses perioodiks, mis on või eeldatavalt on vähemalt 12 kuud.

Rändesaldo — sisse- ja väljarändejuhtude arvu vahe.

Rännet Põlva maakonnas iseloomustab tabel 13. Rändesaldot (1000 inimese kohta) Eesti maakondades 2000. ja 2008. aastal kirjeldab tabel 14.

Tabel 13. Ränne Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

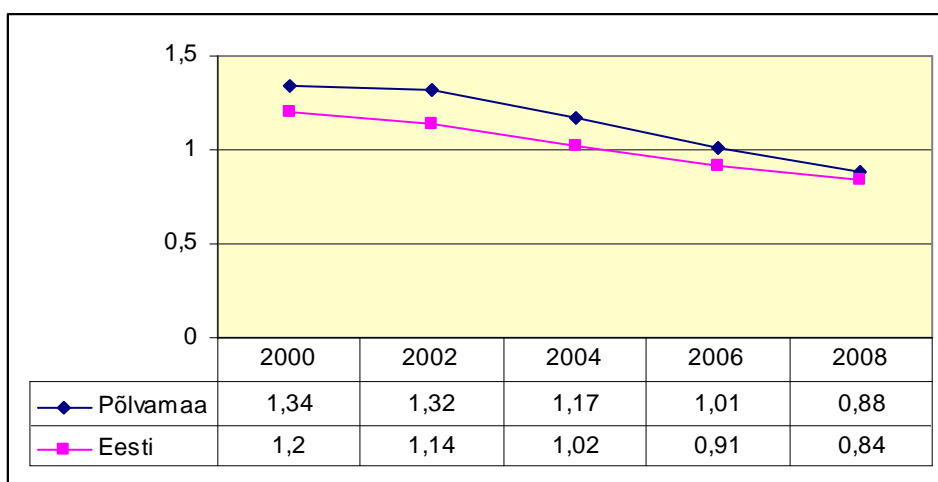
		2000	2002	2004	2006	2008
Sisseränne	arv	633	1 089	858	829	702
	1000 elaniku kohta	19,4	33,8	26,9	26,3	22,6
Väljaränne	arv	606	1 252	1 174	972	811
	1000 elaniku kohta	18,6	38,9	36,9	30,9	26,1
Rändesaldo	arv	27	-163	-316	-143	-109
	1000 elaniku kohta	0,8	-5,1	-9,9	-4,5	-3,5

Tabel 14. Siseränne Eesti maakondades aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

	2000	2008
Harjumaa	-0,4	5,0
Hiiumaa	0,3	-2,3
Ida-Virumaa	-1,8	-5,1
Jõgevamaa	-3,2	-5,8
Järvamaa	-0,7	-7,5
Läänemaa	-0,3	-4,2
Lääne-Virumaa	0,2	-2,6
Põlvamaa	0,8	-3,5
Pärnumaa	-0,4	-0,3
Raplamaa	2,1	-0,3
Saaremaa	0,0	-2,0
Tartumaa	5,9	-0,2
Valgamaa	-3,3	-5,9
Viljandimaa	-1,3	-7,1
Võrumaa	-2,5	-2,5

1.1.2.8 Demograafiline tööturusurveindeks

Demograafiline tööturusurveindeks iseloomustab eelseisval kümnendil tööturule sisenevate noorte (5-14-aastased) ja sealt vanuse tõttu väljalangevate inimeste (55-64-aastased) suhet. Põlvamaa ja Eesti demograafilise tööturusurve indeksite trende ja suhet iseloomustab joonis 16.

Joonis 16. Demograafilise tööturusurve indeksid Põlvamaal ja Eestis aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

Tabel 15. Demograafilise tööturusurve indeksid maakondades 2000 ja 2008. Allikas: ESA

	2000	2008
Harjumaa	1,1	0,81
Hiiumaa	1,71	0,74
Ida-Virumaa	1,08	0,7
Jõgevamaa	1,33	0,88
Järvamaa	1,37	0,83
Läänemaa	1,29	0,83
Lääne-Virumaa	1,36	0,95
Põlvamaa	1,34	0,88
Pärnumaa	1,2	0,89
Raplamaa	1,48	0,9
Saaremaa	1,36	0,79
Tartumaa	1,25	1,01
Valgamaa	1,24	0,95
Viljandimaa	1,28	0,86
Võrumaa	1,3	0,92

1.1.3 Tervisekäitumine ja haigestumine

1.3.1 Abordid

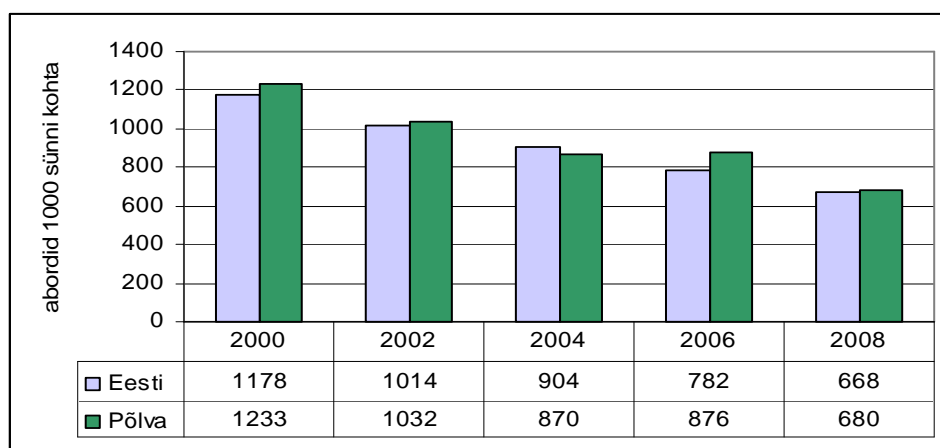
Abort - raseduse katkemine või katkestamine. Suur abortide arv võib viidata madalale teadlikkusele, tervishoiuteenuse kättesaadavusele, kehvadele sotsiaalsetele tingimustele, riskikäitumisele.

Aborte Põlvamaal aastatel 2000-2008 kirjeldab tabel 6.

Tabel 16. Abordid Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas TAI 2009-11-01

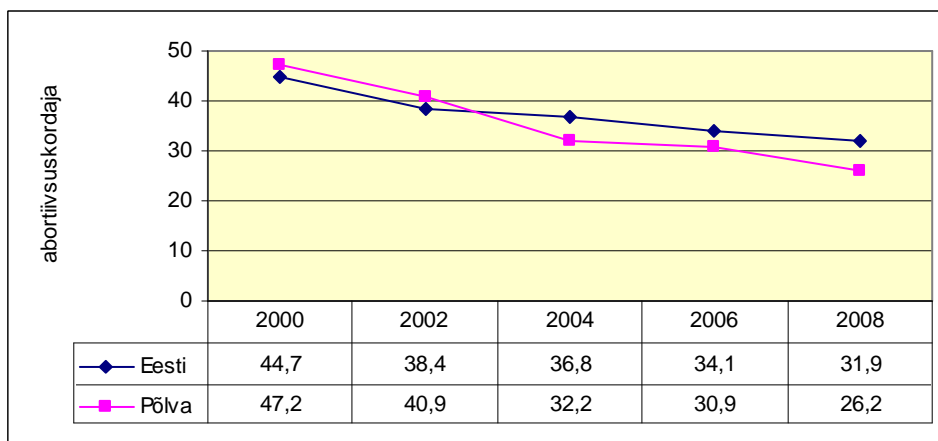
	2000	2002	2004	2006	2008
Abordid kokku	333	292	235	226	191

Abordi määr — abortide arv elussündide kohta aastas. Abortide ja sündide suhet Põlva maakonnas (võrdluses Eestiga) iseloomustab joonis 17.

Joonis 17. Abortide arv 1000 sünni kohta Põlvamaal ja Eestis aastatel 200-2008. Allikas: TAI

Abortiivsuskordaja - aasta jooksul toimunud abortide arv 1000 fertiilses eas (15–49 aastat) naise kohta. Põlva maakonda (võrdluses Eestiga) iseloomustab joonis 18.

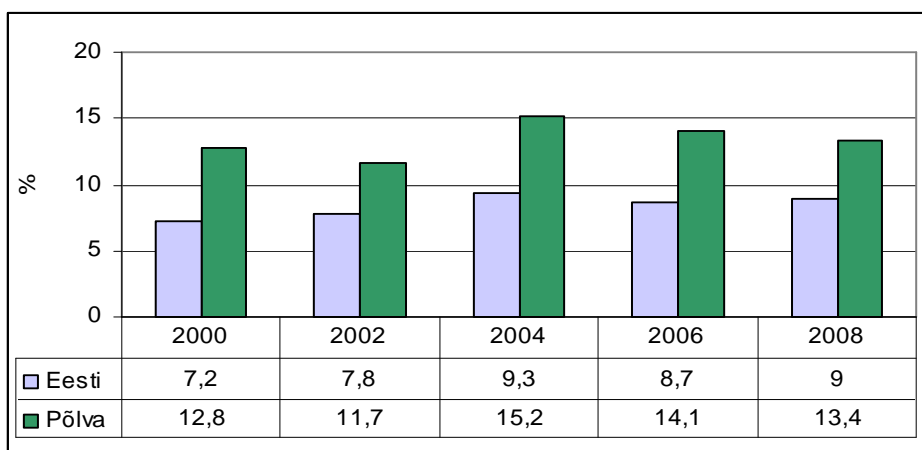
Joonis 18. Abortiivsuskindaja Põlvamaal ja Eestis aastatel 2000-2008. Allikas TAI

1.3.2 Suitsetamine raseduse ajal

Inimese tervisele pannakse alus juba enne tema ilmaletulekut. Seega sõltub lapse tervis ema tervisest ja tervisekäitumisest raseduse ajal. Ema suitsetamine raseduse ajal iseloomustab tabel 17 ja joonis 16.

Tabel 17. Suitsetamine raseduse ajal aastatel 2000-2008. Allikas TAI

	2000	2002	2004	2006	2008
Sünnitajad kokku					
Eesti	12 947	12 873	13 860	14 725	15 818
Põlva maakond	266	282	269	256	276
Suitsetas					
Eesti (arv)	936	1 010	1 285	1 282	1 423
Eesti (%)	7,2	7,8	9,3	8,7	9
Põlva (arv)	34	33	41	36	
Põlva (%)	12,8	11,7	15,2	14,1	13,4

Joonis 19. Suitsetavate emade osakaal raseduse ajal aastatel 2000-2008. Allikas: TAI

1.3.3 Esmashaigestumine

(Esmas)haigestumus — protsess, mis näitab haiguse tekkimise kiirust rahvastikus. Seda mõõdetakse: absoluutarvuga (haiguse esmasjuhtude arv aastas).

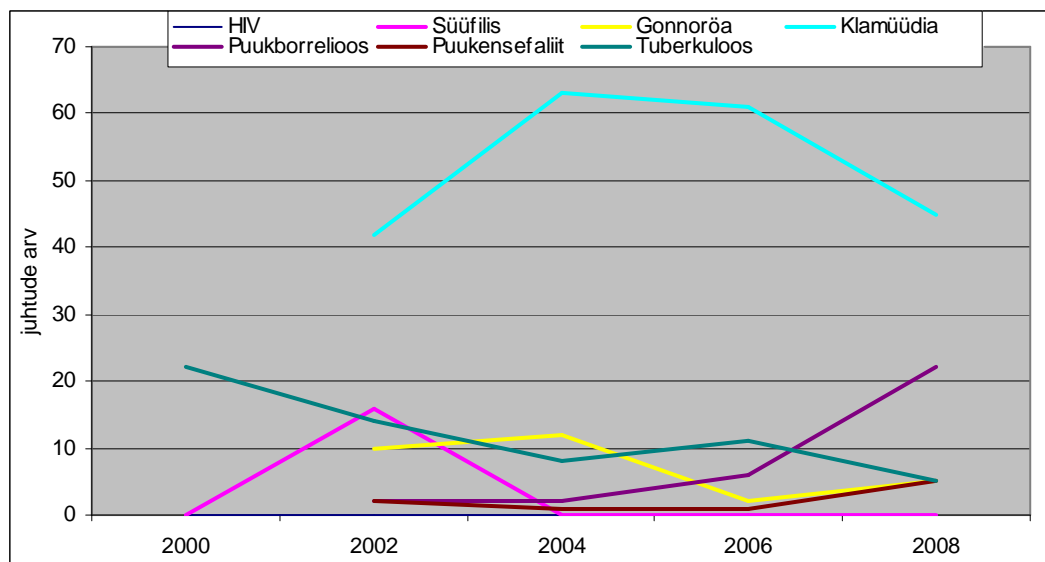
(Esmas)haigestumuskordaja – väljendab uute haigusjuhtude arvu rahvastiku arvu suhtes mingil ajavahemikul, 100 000 inimaasta kohta.

Esmahaigestumisel nakkushaigustesse käsitletakse järgmisi momente Põlvamaal aastatel 2000-2008:

- 1) uute HIV-nakkuse juhtude arv;
- 2) sugulisel teel levivate haigusjuhtude arv (klamüüdia, süüfilis, gonnoröa);
- 3) tuberkuloosi haigestumine ja esmahaigestumuskordaja;
- 4) puukborrelioosi ja –ensefaliiti nakatumine.

Tabel 18. Tuberkuloososi haigestumine Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: TAI

	2000	2002	2004	2006	2008
HIV	0	0	0	0	0
Süüfilis	0	16	0	0	0
Gonnoröa		10	12	2	5
Klamüüdia		42	63	61	45
Puukborrelioos		2	2	6	22
Puukensefaliit		2	1	1	5
Tuberkuloos	22	14	8	11	5
Haigestumuskordaja tuberkuloosi	1	0	0	0	0

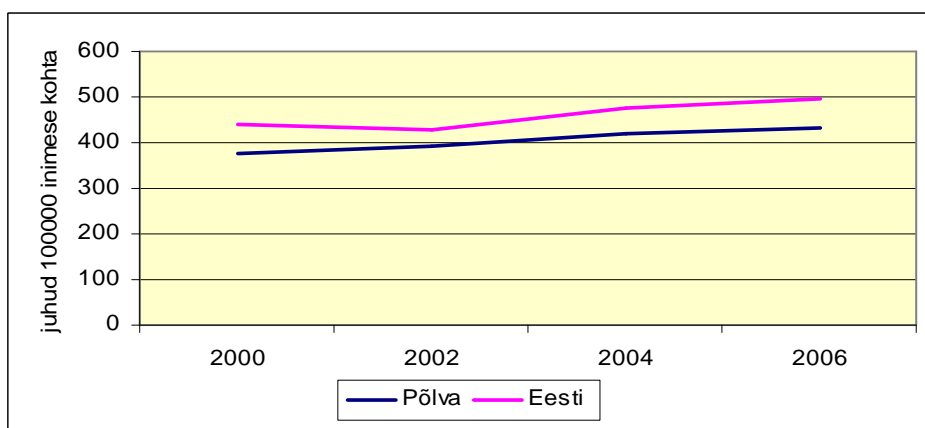

Joonis 20. Esmahaigestumine nakkushaigustesse Põlvamaal haiguste ja aastate lõikes. Allikas: Tervishoiuasutuste aastaaruanded.

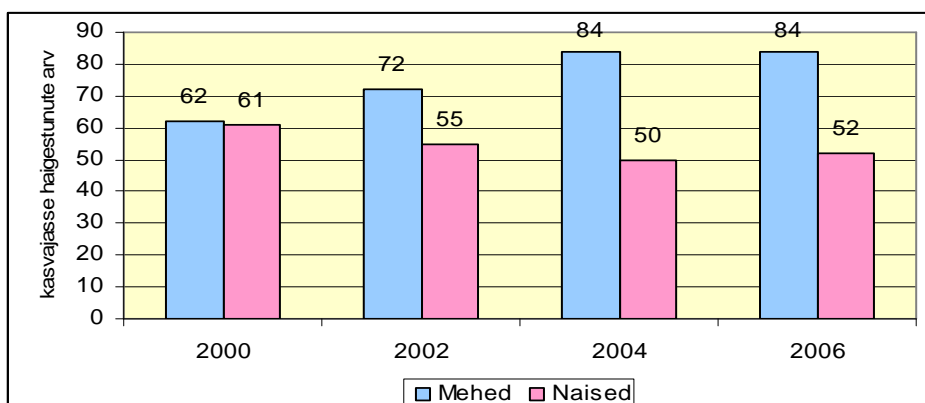
Esmahaigestumumine pahaloomulistesse kasvajatesse

Tabel 19. Haigestumus pahaloomulistesse kasvajatesse Põlvamaal ja Eestis. Allikas: TAI

		2000	2002	2004	2006	2008
Juhud Põlvamaal		123	127	134	136	
Haigestumus- kordaja	Põlvamaa	375,7	393,1	419,3	431	375,7
	Eesti	438,7	429,5	475,7	496,8	438,7

Joonis 21. Haigestumine pahaloomulistes kasvajatesses aastatel 2000-2006. Allikas: TAI

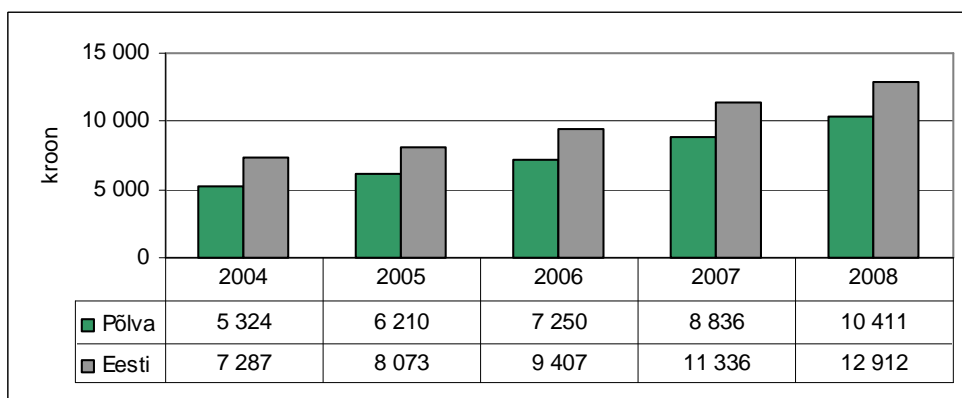
Joonis 22. Haigestumine pahaloomulistes kasvajatesses soo järgi Põlvamaal aastatel 2000-2006. Allikas: TAI

1.2 SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDSED VÕIMALUSED

1.2.1 Tööturu situatsioon

1.2.1.1 Keskmine brutopalk

Keskmine brutotulu kuus inimese kohta. Näitaja kirjeldab piirkonna suhtelist jõukust. Põlva maakonna brutopalka suurust võrreldes Eesti keskmise ja teiste maakondade brutopalgaga kirjeldab tabel 20, joonis 23.

Joonis 23. Põlvamaa keskmine brutopalk kroonides võrreldes Eesti keskmisega aastatel 2004-2008. Allikas: ESA

Tabel 20. Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu kroonides Eestis 2004-2008. Allikas: ESA

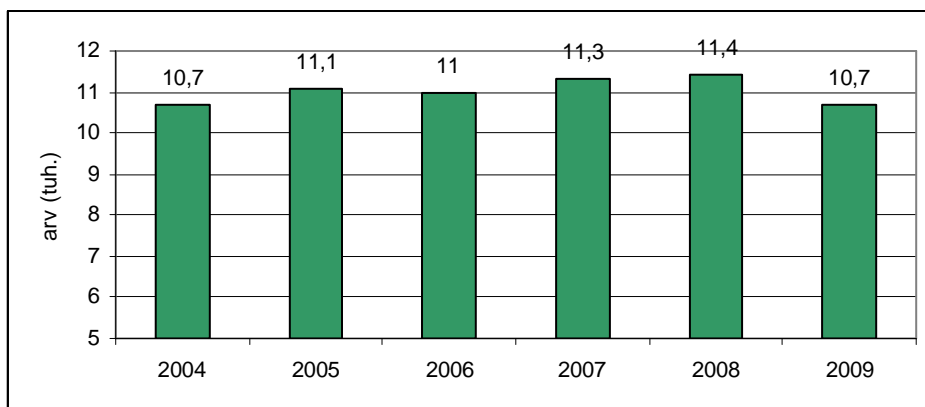
	2004	2008
Harjumaa	8615	14473
..Tallinn	8850	14634
Hiiumaa	5957	9729
Ida-Virumaa	5461	10263
Jõgevamaa	5488	10118
Järvamaa	5951	11000
Läänemaa	5816	9744
Lääne-Virumaa	5653	10448
Põlvamaa	5324	10411
Pärnumaa	6002	11047
Raplamaa	5828	10765
Saaremaa	6010	10901
Tartumaa	6679	12675
Valgamaa	5337	9075
Viljandimaa	5740	10595
Võrumaa	5405	10694

1.2.1.2 Tööhõive

(Tööga) hõivatu — isik, kes uuritava perioodil: töötas ja sai selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena; töötas otsese tasuta pereettevõttes või oma talus; ajutiselt ei töötanud. Töökoha olemasolu on oluline tervisemõjur ja võimaldab planeerida töökohaga seotud tervisesekumisi. Põlva maakonna tööhõivet ja selle võrdlust Eesti keskmise ja teiste maakondade tööhõivega kirjeldab tabel 21, joonis 24 ja joonis 25.

Tabel 21. Tööhõive määr Eestis aastatel 2003–2008. Allikas: ESA

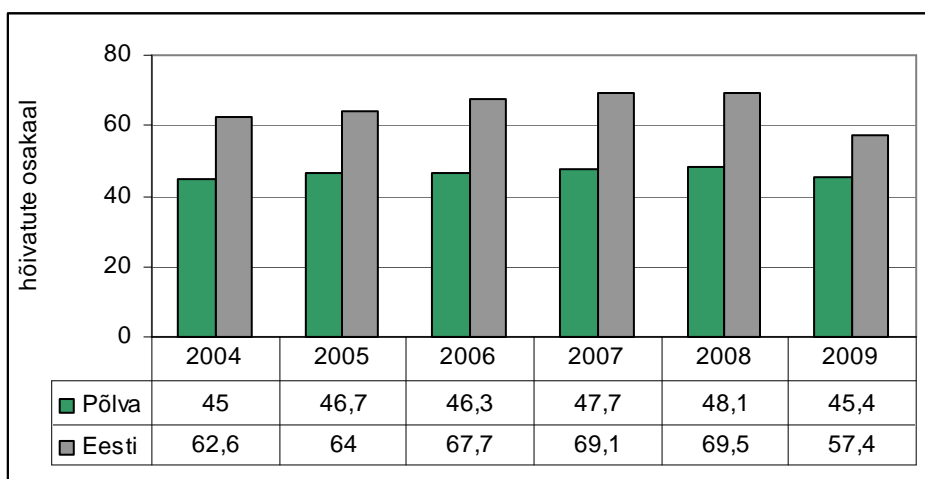
	2004	2005	2006	2007	2008
Harjumaa	61,8	64,2	67,6	68,9	69,3
Hiiumaa	61,0	64,2	67,6	71,3	70,6
Ida-Virumaa	48,2	50,9	56,7	56,9	54,3
Jõgevamaa	45,6	44,5	50,8	54,2	53,1
Järvamaa	59,7	59,6	58,3	60,6	63,5
Läänemaa	58,1	57,6	53,5	60,2	61,1
Lääne-Virumaa	52,7	57,2	59,3	55,6	57,5
Põlvamaa	45,2	46,6	46,4	47,6	48,1
Pärnumaa	55,4	53,2	56,5	61,3	63,5
Raplamaa	57,0	56,0	62,5	63,7	64,8
Saaremaa	55,7	52,6	54,6	57,1	56,2
Tartumaa	60,0	57,5	62,5	63,7	64,9
Valgamaa	52,2	51,5	56,7	54,6	54,0
Viljandimaa	55,5	55,3	60,6	60,2	61,5
Võrumaa	47,7	51,1	54,2	48,9	48,9

Joonis 24. Tööga hõivatud isikute arv tuhandetes Põlvamaal aastatel 2000-2009. Allikas: ESA

Töehõive määr näitab hõivatute osatähtsust tööealises rahvastikus ja see on kaudne indikaator tööturu tegeliku olukorra hindamiseks.

Tööealine rahvastik - tööjõu-uuringu objektiks olevas vanusevahemikus rahvastik (15–74-aastased).

Joonis 25. Hõivatute osakaal tööealisest elanikkonnast Põlvamaal aastatel 2004-2009. Allikas: ESA

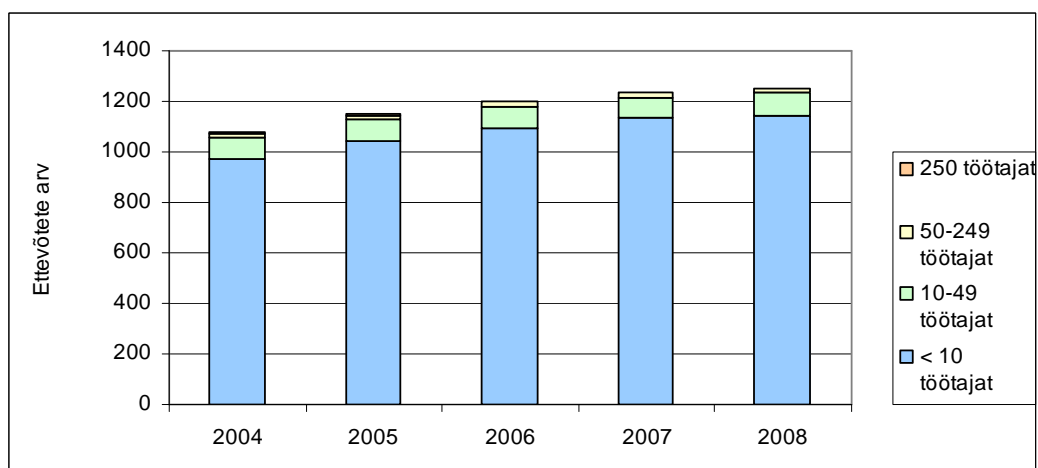
1.2.1.3 Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted

Majanduslikult aktiivsete üksuste/ ettevõtete all peetakse silmas äriühingute, füüsilisest isikust ettevõtjate, asutuste ja mittetulundusühingute kogumit, mida Statistikaamet kasutab majandusstatistika üldkogumina 1994. aastast. Statistiline profiil tugineb äriregistri, mittetulundusühingute ja sihtasutuste registri, maksukohustuslaste registri ning riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutuste riikliku registri andmetele.

Majanduslikult aktiivseid üksuseid/ ettevõtteid Põlvamaal kirjeldavad tabel 22 ja joonis 26.

Tabel 22. Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: ESA

	2000	2002	2004	2006	2008
< 10 töötajat	974	1 046	1 092	1 133	1 146
10-49 töötajat	80	80	88	83	87
50-249 töötajat	20	20	19	18	17
250 töötajat	1	1	1	1	1
Kokku	1 075	1 147	1 200	1 235	1 251

Joonis 26. Ettevõtted/üksused Põlvamaal töötajate arvu järgi aastatel 2004-2008. Allikas: ESA

1.2.1.4 Maksumaksjad ja miinimumpalga saajad

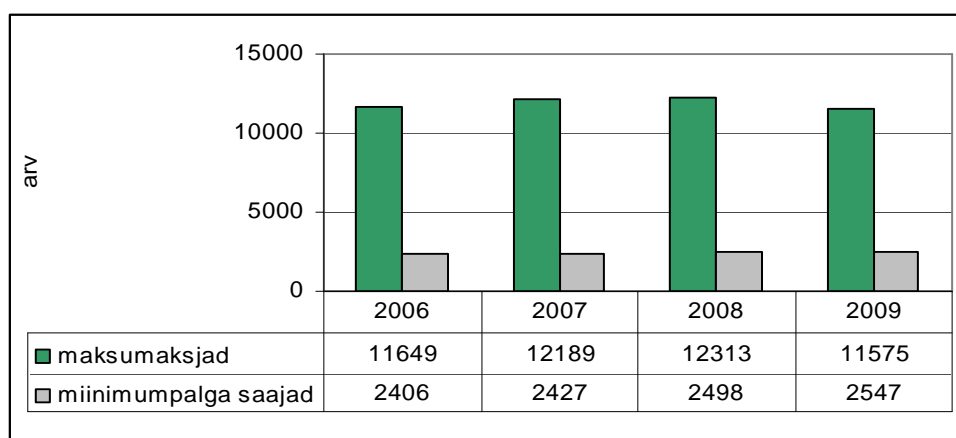
Maksumaksjad - maakonnas elavate inimesed, kes tasuvad üksikisiku tulumaksu. Indikaator näitab survet maksumaksjale sotsiaalvaldkonna ülal hoidmiseks.

Miinimumpalga saaja on potentsiaalses vaesusriskis elavate inimeste grupp. Näitaja võimaldab kavandada teenuste ja toetuste võrku.

Põlvamaal elavaid maksumaksjaid ja miinimumpalga saajaid kirjeldavad tabelid 23, 24 ja 25 ning joonis 27.

Tabel 23. Üksikisikutulumaksu maksjad ja miinimumpalga saajad Põlvamaal aastatel 2006-2009. Allikas: MTA

		2006	2007	2008	2009
Maksumaksjad	Arv	11649	12189	12313	11575
	%	37	39	40	37
Miinimumpalga saajad	Arv	2406	2427	2498	2547
	%	21	20	20	22

Joonis 27. Üksikisikutulumaksu maksjad ja miinimumpalga saajad Põlvamaal aastatel 2006-2009. Allikas: MTA

Tabel 24. Üksikisikutulumaksu maksjate arv Põlvamaa kohalikes omavalitsustes. *Allikas: MTA*

	2006	2007	2008	2009
Ahja vald	405	424	426	385
Kanepi vald	941	998	1000	924
Kõlleste vald	373	411	429	391
Laheda vald	511	544	547	502
Mikitamäe vald	298	315	323	322
Mooste vald	533	545	530	496
Orava vald	236	244	265	255
Põlva vald	1652	1722	1741	1635
Põlva linn	2829	2890	2894	2756
Räpina vald	1911	1990	2018	1893
Valgjärve vald	504	539	552	522
Vastse-Kuuste vald	449	487	503	460
Veriora vald	489	515	528	493
Värskala vald	518	565	557	541
<i>Kokku</i>	<i>11649</i>	<i>12189</i>	<i>12313</i>	<i>11575</i>

Tabel 25. Miinimumpalga saajate arv Põlvamaa omavalitsuste lõikes. *Allikas: MTA*

	2006	2007	2008	2009
Ahja vald	76	76	86	85
Kanepi vald	210	222	212	220
Kõlleste vald	73	78	83	86
Laheda vald	118	115	116	110
Mikitamäe vald	74	85	79	93
Mooste vald	115	103	117	115
Orava vald	64	58	60	65
Põlva vald	357	380	375	376
Põlva linn	473	469	505	514
Räpina vald	441	431	447	457
Valgjärve vald	112	113	115	122
Vastse-Kuuste vald	77	79	85	93
Veriora vald	106	101	110	107
Värskala vald	110	117	108	104
<i>Kokku</i>	<i>2406</i>	<i>2427</i>	<i>2498</i>	<i>2547</i>

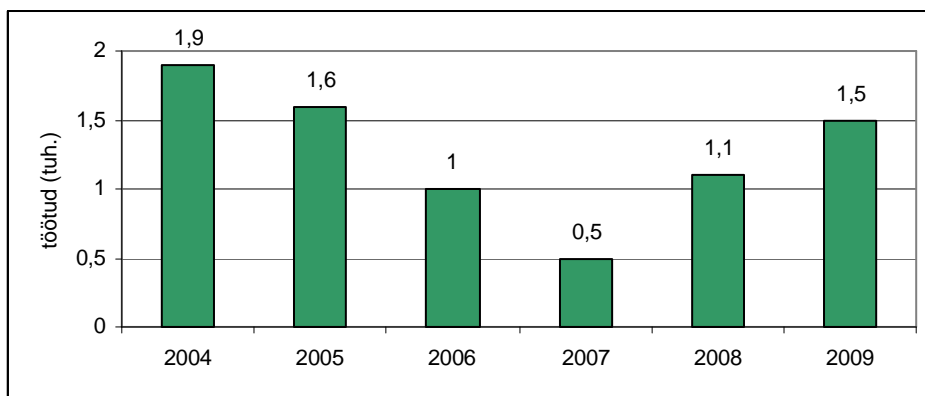
1.2.1.5 Töötus

Töötus on üks olulisematest terviseriskidest. Sellest lähtuvalt on omavalitsusel võimalus planeerida ja käivitada programme töötusega kaasnevate sotsiaalsete – ja terviseriskide maandamiseks (erinevad kursused, nõustamisteenused, koolitused, töökohtade loomine, tervisteenuste tagamine tervisekindlustuseta isikutele).

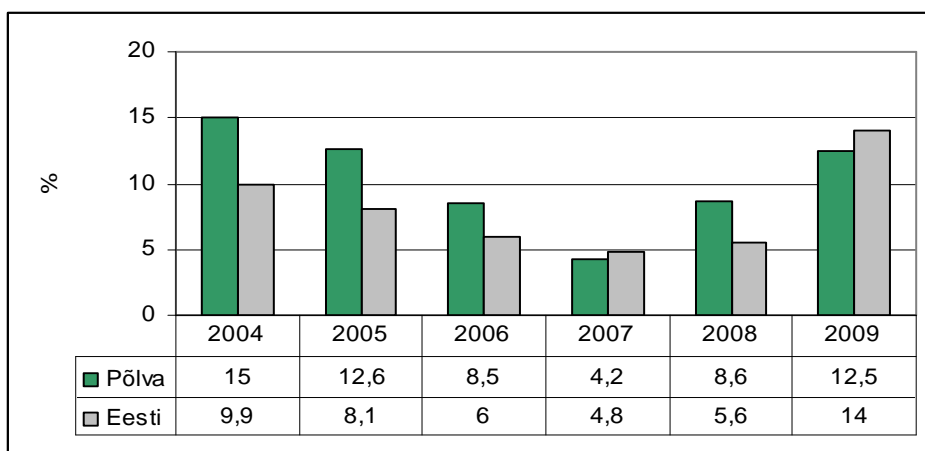
Töötu — isik, kelle puhul on korraga täidetud kolm tingimust: on ilma tööta (ei tööta mitte kusagil ega puudu ajutiselt töölt); on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama; otsib aktiivselt tööd.

Töötuse määr on mõõdik, mille kaudu jälgitakse üldiseid regionaalarengu protsesse tööhõive arengutes. Töötuse määr ehk tööpuuduse määr näitab töötute osatähtsust tööjõus.

Töötust Põlvamaal ja selle võrdlust Eesti keskmise ja töötusega teistes maakondade kirjeldab tabel 26, joonis 28 ja joonis 29.

Joonis 28. Töötute arv tuhandetes Põlvamaal aastatel 2004-2009. Allika: ESA

Joonis 29. Töötuse määr Põlvamaal ja Eestis aastatel 2004-2009. Allikas: ESA

Tabel 26. Töötuse määr maakondades aastatel 2004-2009. Allikas: ESA

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Harjumaa	9,6	7,5	4,3	3,3	4,4	12,9
Hiiumaa	5,7	7,2	11,1
Ida-Virumaa	17,9	16,2	12,1	9	10	18,1
Jõgevamaa	13,7	16,9	13,1	6,5	7	20,1
Järvamaa	9,5	5,6	6,2	4,7	4,8	11,9
Läänemaa	5,3	6,1	15,5
Lääne-Virumaa	7,4	5,8	5,7	5,4	5,6	16,4
Põlvamaa	14,9	12,4	8,4	..0,5	8,9	12
Pärnumaa	6,3	5,9	..	3,9	4	10,6
Raplamaa	6,7	5,1	6,9	15,5
Saaremaa	4,1	10,4
Tartumaa	5	4,5	6	3,9	4,3	11,9
Valgamaa	11,1	..	8,6	9,1	8,5	17,8
Viljandimaa	9,1	4,9	4,6	3,6	5,6	11,9
Võrumaa	7	5,1	6,7	16

1.2.2 Sotsiaalne kaitse

1.2.2.1 Ravikindlustusega hõlmatus

Sekkumiste planeerimisel on oluline teada nii ravikindlustatute arvu kui ka elanike kindlustatust kindlustusaluse (kindlustatu, riigi poolt kindlustatud isik, võrdsustatud isikud, lepingu alusel võrdsustatud isik) järgi.

Kindlustatu - tööandja poolt kindlustatud isikud ja isikud, kes maksavad iseenda eest sotsiaalmaksu- füüsilisest isikust ettevõtjad.

Riigi poolt kindlustatud isik- kaitsejõududes ajateenistuses olev ajateenija; välisteenistuses abikaasatasu saav isik; tööturutoetuste ja-teenustega seotud isik, töötukindlustushüvitise saaja; kindlustatud isiku ülalpeetav abikaasa, kes kasvatab lapsi (teatud vanuseni); kohalik omavalitsus maksab sotsiaalmaksu isiku eest.

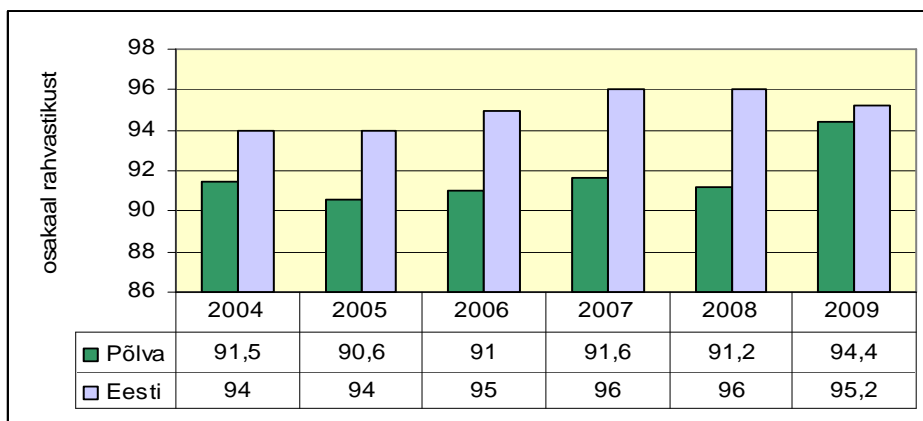
Võrdsustatud isikud - rase naine; isik kuni 19-aastaseks saamiseni; õppurid teatud vanuseni; Isik, kes saab Eestis määratud riiklikku pensioni.

Lepingu alusel võrdsustatud isik – isik sõlmib kindlustuskaitse tekkimiseks haigekassaga lepingu kindlustuskaitse tekkimiseks.

Põlvamaa elanike ravikindlustusega kindlustatust kirjeldab tabel 27 ja joonised 30 ja 31.

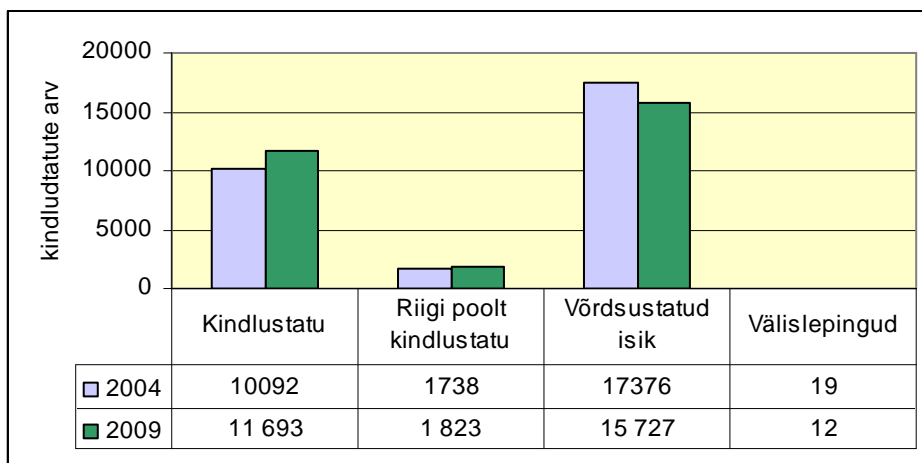
Tabel 27. Ravikindlustusega kaetus aastatel 2004-2009. Allikas EHK

		2004	2005	2006	2007	2008	2009
Põlva	arv	29224	28782	28716	28739	28427	29255
	% rahvastikust	91,5	90,6	91	91,6	91,2	94,4
Eesti	% rahvastikust	94	94	95	96	96	95,2

Joonis 30. Ravikindlustusega hõlmamata inimeste osakaal Põlvamaal aastatel 2004-2009.

Allikas: EHK

Joonis 31. Kindlustatute jagunemine kindlustusaluse järgi Põlvamaal aastatel 2004 ja 2009. Allikas EHK

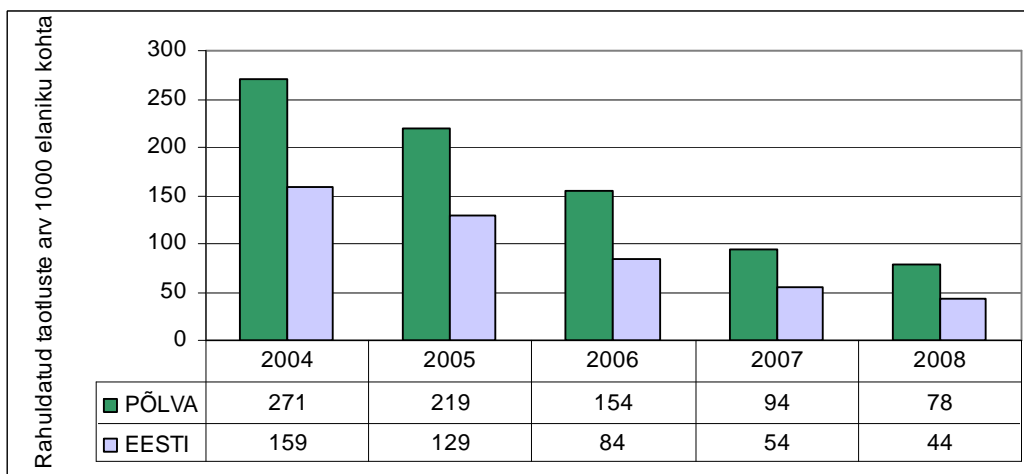
1.2.2.2 Toimetulekutoetused

Näitaja annab ülevaate piirkonnas vaesusriskis elavate inimeste hulgast ja toimetuleku toetuse vajaduse ulatusest. Vaesus on oluline terviserisk.

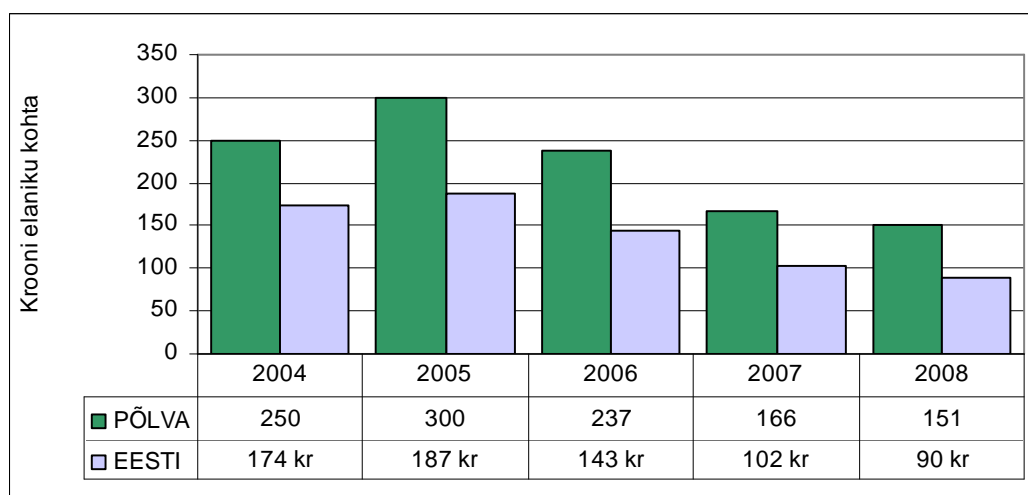
Toimetulekutoetus on riigi abi isikule või perekonnale igapäevaeluga (nii füüsiliselt või psühhosotsiaalselt) toime tulemiseks. Toetust maksab kohalik omavalitsus. Toimetulekutoetus hõlmab toimetulekupiiri tagamise toetust ja lisatoetust üksikvanemaga peredele.

Toimetulekupiir — miinimumsumma, mis on vajalik äraelamiseks ühe kuu jooksul.

Toimetulekutoetuse saajate hulka ja toetuse suurust võrreldes Eesti keskmisega kirjeldavad joonised 32 ja 33.

Joonis 32. Rahuldatud toimetulekutoetuste taotluste arv aastatel 2004-2008. Allikas: ESA

Joonis 33. Väljamakstud toimetulekutoetus elaniku kohta aastatel 2004-2008. Allikas: ESA

1.2.2.3 Puuetega inimesed

Töövõimetuspenzioni saajad –16-64-aastased isikud kes on vähemalt 16-aastased ja kes on tunnustatud püsivalt töövõimetuks.

Puuetega inimeste arvu (16-64-aastastet) ja osakaalu Põlvamaa rahvastikus kirjeldab tabel 28. Puuetega inimeste (16-64-aasta) osakaalu maakondade 100 tööealise (15-74-a.) inimese kohta kirjeldab tabel 29.

Tabel 28. Puuetega inimesed Põlva maakonnas aastatel 2004-2009. Allikas: ESA

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
arv	3216	3459	3488	3808	3911	3960	4117
Osakaal %	10	10,9	15,8	17,5	17,9	18	

Tabel 29. Puuetega inimeste osakaal maakondades aastatel 2004 ja 2009. Allikas: ESA

	2004	2009
Harjumaa	3,1	3,8
Ida-Virumaa	5,5	9
Jõgevamaa	8,7	11
Järvamaa	4,8	6,4
Läänemaa	5,4	6,3
Lääne-Virumaa	4,7	5,6
Põlvamaa	13,5	16,8
Pärnumaa	5,7	6,9
Raplamaa	5,8	6,3
Saaremaa	7,8	7,7
Tartumaa	6,3	7,9
Valgamaa	7,9	10,4
Viljandimaa	8,1	9,9
Võrumaa	9,9	11,1

1.2.2.4 Suhteline vaesus

Suhtelise vaesuse määr toob välja piirkondlikud erinevused sissetulekutes. Suhtelise vaesuse määr näitab isikute osakaalu, kelle leibkonna sissetulek jagatuna leibkonnaliikme tarbimiskaalude summaga on suhtelise vaesuse piirist madalam (s.o 60% leibkonnaliikmete aasta ekvivalentnetosissetuleku mediaanist).

Tabel 30 kirjeldab Eesti maakondades isikute osakaalu, kelle ekvivalentsissetulek (leibkonna sissetulek, mis on jagatud leibkonnaliikmete tarbimiskaalude summaga) on suhtelise vaesuse piirist madalam.

Tabel 30. Suhtelise vaesuse määr maakondades 2004-2007. Allikas: ESA

	Suhteline vaesuse määr			
	2004	2005	2006	2007
Harjumaa	10,9	11,9	11,1	11,1
Hiiumaa	22,4	27,3	24	36,8
Ida-Virumaa	25,2	27,9	32,6	31,6
Jõgevamaa	36,2	34	30,2	27
Järvamaa	26	23	23,7	28,3
Läänemaa	22,9	21,9	21,1	21,3
Lääne-Virumaa	23,1	24,6	23,8	23
Põlvamaa	27	29	33,2	27,8
Pärnumaa	18,7	17	20,5	22,7
Raplamaa	23,2	19,6	19,5	17,9
Saaremaa	20,5	22,1	24,1	25
Tartumaa	17,4	12,8	15,3	19,3
Valgamaa	26,4	28,4	29,8	28,6
Viljandimaa	23,9	22,8	26,6	21,7
Võrumaa	23,7	22,8	26,3	25

1.2.3 Kaasatus kogukonna tegevustesse

1.2.3.1 Kogukonna motivaatorid

Põlva maavanema poolt antakse järgmisi autasusid /aunimetusi:

Põlvamaa Vapimärk - kõrgeim maakondlik autasu inimestele, kes oma silmapaistva töö ja tegevusega on oluliselt kaasa aidanud Põlvamaa arengule. Vapimärgi on saanud 6 inimest.

Põlvamaa Teenetemärk antakse isikutele, kes oma töö ja tegevusega on kaasa aidanud Põlvamaa arengule või on silma paistnud maakonna jaoks olulise saavutusega.

Põlvamaa Elutöö Preemia. Autasu (koos Põlvamaa Omavalitsuste Liiduga) pikaajalise viljaka töö, märkimisväärse ja püsiva panuse eest Põlvamaa arengusse.

Põlvamaa Aasta Tegija - isik, kes on silma paistnud maakonna jaoks olulise saavutusega lühema perioodi jooksul. Konkurss viiakse läbi koos Põlvamaa Omavalitsuste Liiduga.

Kaunis Kodu – Konkursi eesmärk on välja selgitada kõige paremini heakorrastatud ja kaunimad kodud maakonnas ja tunnustada parimaid.

Aasta Õpetaja – tunnustus õpetajale, kasvatajale, haridusasutuse juhile või muule haridustöötajale, kelle töö ja isiklik eeskuju on 3 viimasel aastal oluliselt kaasa aidanud noorte

kujunemisele mitmekülgsest arenenud õnnelikeks isiksusteks, positiivselt mõjutanud haridusasutuse, piirkonna, Eesti elu.

Maavanema aukiri ja tänukiri - antakse füüsilisele või juriidilisele isikule silmapaistvate teenete või saavutuste eest.

Maavanema vastuvõttud erinevatele sihtgruppidele nende tegevuse tunnustamiseks.

Kultuuripärl - Eesti Kultuurkapitali nõukogu poolt algatatud maakondlik kultuuripremia maakonnas tegutsevale loomeinimesele, mittetulundusühingule, riigi- või kohaliku omavalitsuse asutusele ja teistele organisatsioonidele, kellel on silmapaistvaid teeneid kultuurielu edendamisel või kes on selle aasta loominguulise saavutusega rikastanud maakonna kultuurielu.

Kultuuri- ja spordi elutöö preemia - Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupi preemia valdkondades silma paistnute tunnustamiseks

Põlvamaa aasta sportlased – Aasta sportlaste ja võistkonna valimised korraldab Põlva Maakonna Spordiliit. Autasustatakse kõikide kategooriate parimaid ja tunnustatakse nende treenereid.

Allikas: www.polvamaa.ee

1.2.3.2 Elanike kaasamine

Põlva maakonnas on Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste registri 31.12.2009 seisuga 506 MTÜ-d ja 11 SA-d. Korteri- ja garaažiühistutel on oma nõustamisbüroo Põlvas, ametühingud ja kutseliidud on loodud spetsiifiliste ülesannete täitmiseks.

Allikas: www.polvamaa.ee

Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste register.

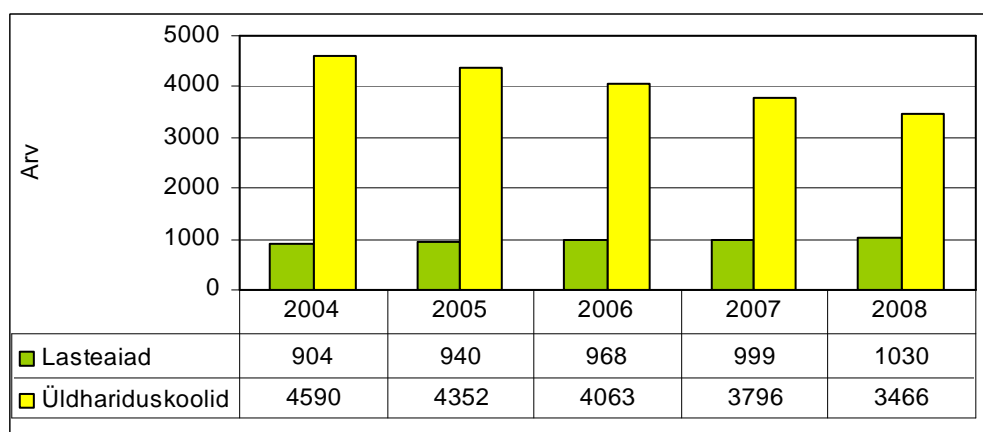
1.3 LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

1.3.1 Õpilaste arv haridusasutustes

Indikaator on vajalik teenuste ja tegevuste planeerimiseks. Põlva maakonnas on 23 üldhariduskooli, neist 4 algkooli, 13 põhikooli (sh toimetulekukoolina erivajadustega lastele Rooski Kool Põlvas) ja 6 gümnaasiumi/keskkooli ning 1 kusehariduskool. Alushariduse omandamist pakuvad 18 lasteaeda.

Tabel 31. 2-6 aastaste laste arv maakonnas aastatel 2004-2009. Allikas: ESA

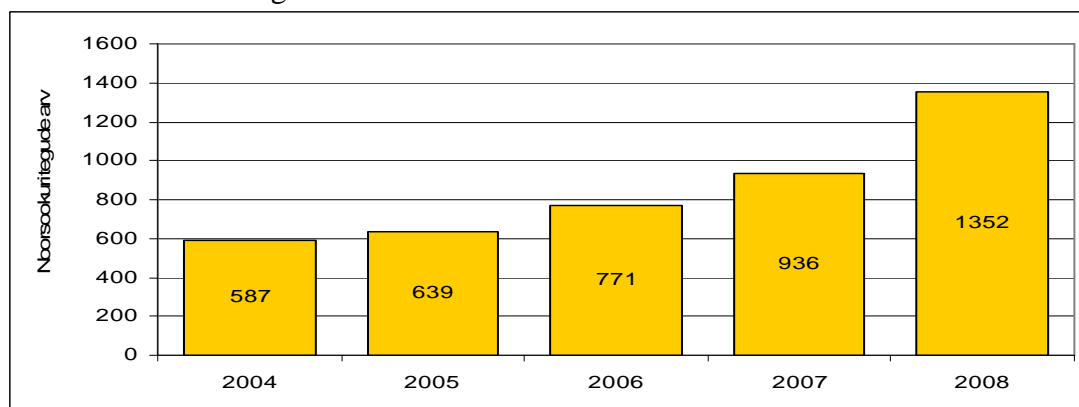
	2004	2005	2006	2007	2008	2009
2-6a lapsi kokku	1755	1703	1704	1714	1701	1726
lapsi lasteaias	904	940	968	999	1030	1049

Joonis 34. Laste arv lasteaedades ja koolides aastatel 2004-2008. Allikas: Põlva MV

1.3.2 Noorte süüteod

Noorte poolt toime pandud rikkumiste, sh avaliku korra rikkumiste arv aastas. Võimaldab hinnata riskinoorte osakaalu ja planeerida sekkumisi. Kajastatud ka alaealiste komisjoni andmeid, kes arutab alaealiste poolt toime pandud õiguserikkumisi ning rakendab mõjutusvahendeid või taotleb kohtult luba nende kohaldamiseks, samuti koordineerib maakonnas alaealistega tehtavat kuriteoennetust.

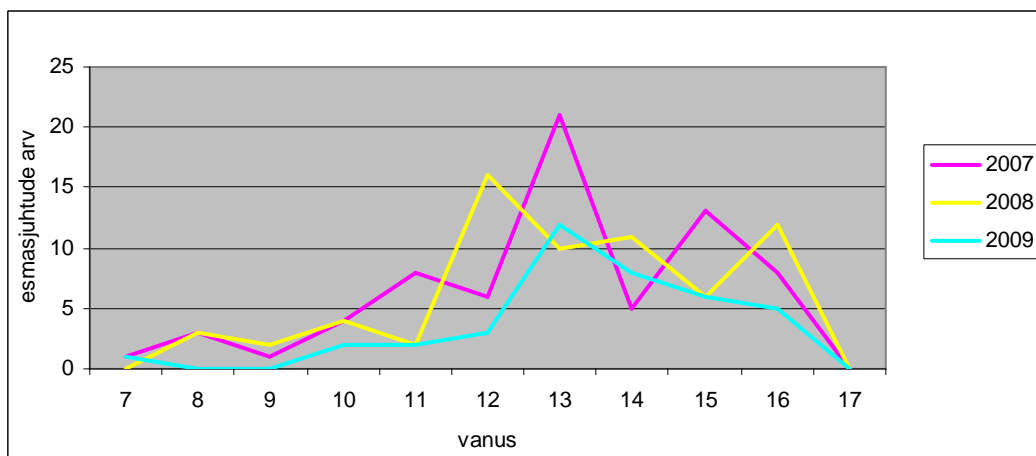

Joonis 35. Noorte (kuni 18a.) poolt toime pandud rikkumiste arv aastatel 2004-2008. Allikas: POLIS

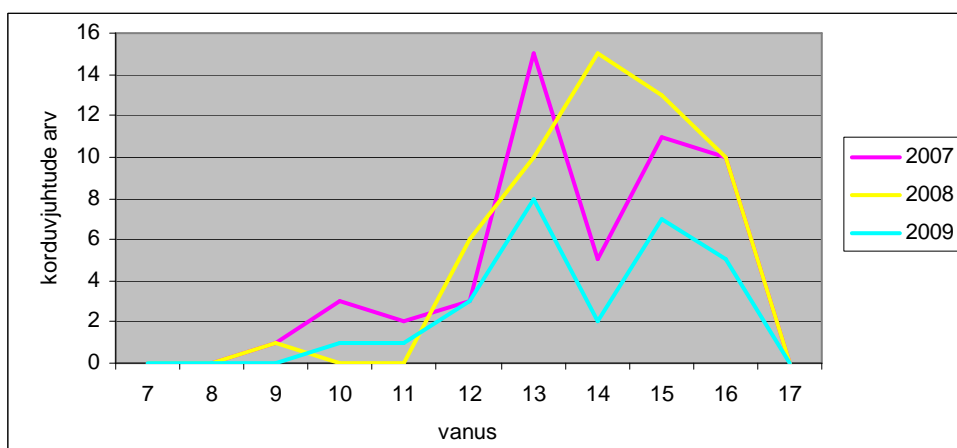
Tabel 32. Alaealiste komisjonis arutatud juhtude arv vanuste lõikes aastatel 2007-2009.

Allikas: Alaealiste komisjoni aruanded

Vanus aastates	Esmasjuhtude arv			Korduvjuhtude arv		
	aasta			aasta		
	2007	2008	2009	2007	2008	2009
7	1	0	1	0	0	0
8	3	3	0	0	0	0
9	1	2	0	1	1	0
10	4	4	2	3	0	1
11	8	2	2	2	0	1
12	6	16	3	3	6	3
13	21	10	12	15	10	8
14	5	11	8	5	15	2
15	13	6	6	11	13	7
16	8	12	5	10	10	5
17	0	0	0	0	0	0

Joonis 36. Alaealiste komisjonis arutatud esmasjuhtude arv vanuse ja aastate lõikes
Allikas: Alaealiste komisjoni aruanded

Joonis 37. Alaealiste komisjonis arutatud korduvjuhtude arv vanuse ja aastate lõikes.
Allikas: Alaealiste komisjoni aruanded

1.3.3 Maakonna poolne initsiatiiv ja toetused lastele ja noortele

Maakondlikud õpilasüritused (aineolümpiaadid ja -päevad, konkursid, festivalid jne) Korraldavad maavalitsuse spetsialist ja ainesektsioonid koostöös omavalitsustega. Ainesektsioone on 18 (algõpetus, ajalugu, bioloogia- geograafia, eesti keel, füüsika, informaatika, inglise keel, kehaline kasvatus, kunstiõpetus, käsitöö, matemaatika, muusika, raamatukogu, saksa keel, tööõpetus, vene keel, eelkoolikasvatus, huvijuhid).

Õppeaasta algul esitavad ainesektsioonid maavalitsuse töötajale õ/a. tööplaani koos prognoositava rahalise ressursi vajadusega. Rahalised ressursid õpilasüritusteks ja ainesektsioonide tegevusteks eraldab riik.

Maakondlikud noortekonverentsid, foorumid toimuvad maavalitsuse noorsootööspsialisti koordineerimisel koostöös erinevate organisatsioonidega (nt. kutsenõustamiskeskus). Rahastus projektipõhine, maavalitsuse osalisel toetusel.

Allikas : Põlva Maavalitsus

Kultuuriüritused

Kooliteatrite maakondlik voor – osalevad maakonna kooliteatrid – korraldaja majaga kokkulepete sõlmimine, abi žürii leidmisel, tulemuste vahendamine Eesti Harrastusteatrite Liidule.

Laulukarusselli lõppvoor – osalevad piirkondlike voorude võitjad – abi eelvoorude korraldamisel läbi muusikasektsiooni, lõppkontserdi žürii leidmine, vahendite leidmine korraldamiseks, kokkulepped saateorkestriga, lõpptulemuste vahendamine Eesti Televisioonile ja ETV info vahendamine võitjatele.

Vabariikliku koolinoorte laulu- ja tantsupeo kureerimine – info edastamine, ülevaatuste korraldamine, Tallinnas peo nädalal koolinoorte majutamine, transport, proovides osalemine, toitlustus, korraldamiseks ka vahendite leidmine

Maakonna koolinoorte rahvatantsupäev – osalevad kõik maakonna rahvatantsurühmad alates esimesest klassist kuni maakonna C-segarühmadeni. Lahendada tulevad kõik tantsupäevaga seotud probleemid alates ruumide leidmisega, päeva sisu väljatöötamisega kuni finantseerijate leidmiseni. Memme taadi rahvapidu – osalevad maakonna koolinoorte tantsurühmad

Allikas : Põlva Maavalitsus

Noortele suunatud vabaaja tegevuste toetamine toimub maavalitsuse spetsialisti koordineerimisel Avatud Noortekeskustele - ANK) suunatud projektikonkursside kaudu. Rahastus tuleb riigi eelarvest läbi HTM ja Eesti Noorsootöö Keskuse. Põlvamaal tegutseb 2010. aasta seisuga 10 avatud noortekeskust.

Tabel 33. Noortekeskused omavalitsuste ja juriidilise vormi järgi *Allikas: Põlva MV*

Nr	Noortekeskuse nimi	Juriidiline vorm	KOV, kus ANK tegutseb
1	Põlva Avatud Noortekeskus	MA	Põlva linn
2	Põlva Valla Avatud Noortekeskus	MTÜ	Põlva vald
3	Ahja Avatud Noortekeskus	MA struktuuriüksus	Ahja vald
4	Veriora Noortekas	SA	Veriora vald
5	Räpina Avatud Noortekeskus	MTÜ	Räpina v
6	Tilsi Avatud Noortekeskus TiNo	MTÜ	Laheda vald
7	Valgjärve Valla Avatud Noortekeskus	MA	Valgjärve vald
8	Orava Avatud Noortekeskus	MTÜ	Orava vald
9	Kanepi Avatud Noortekeskus	MA	Kanepi vald
10	Värskä Avatud Noortekeskus	MA	Värskä vald

Tabel 34. Maavalitsuse korraldatud projektikonkurssidel osalenud noortekeskuste arv ja eraldise kogusumma. *Allikas: Põlva Maavalitsus*

Aasta	Toetatud ANKe	Toetuste koondsumma
2005	6	86 400
2006	7	81 370
2007	6	91 000
2008	8	211 400
2009	8	166 784

Kriminaalpreventiivset tegevust noortega korraldab maavalitsuse juures toimiv Alaealiste komisjon (AK), kes korraldab projektikonkurssi noorte huvitegevuse laiendamiseks kriminaalpreventiivsel eesmärgil.

Prioriteetid:

alternatiivõppe ja tegevuse paljususe pakkumaks täiendavaid võimalusi riskigrupi lastele;
 vaba aja sisustamine läbi töö ja aktiivse tegevuse;
 sotsiaalsed toimetulekuoskused ja meeskonnatöö;
 koolivägivald ja selle ennetamine;
 probleemseid noori kaasav loov ja arendav tegevus;
 alaealisi kaasav, nende vajadustest ja huvidest lähtuv arendav tegevus;
 muudatustega toimetulek, gruppi sulandumist toetav tegevus;
 koolist väljalangemist ennetav tegevus.

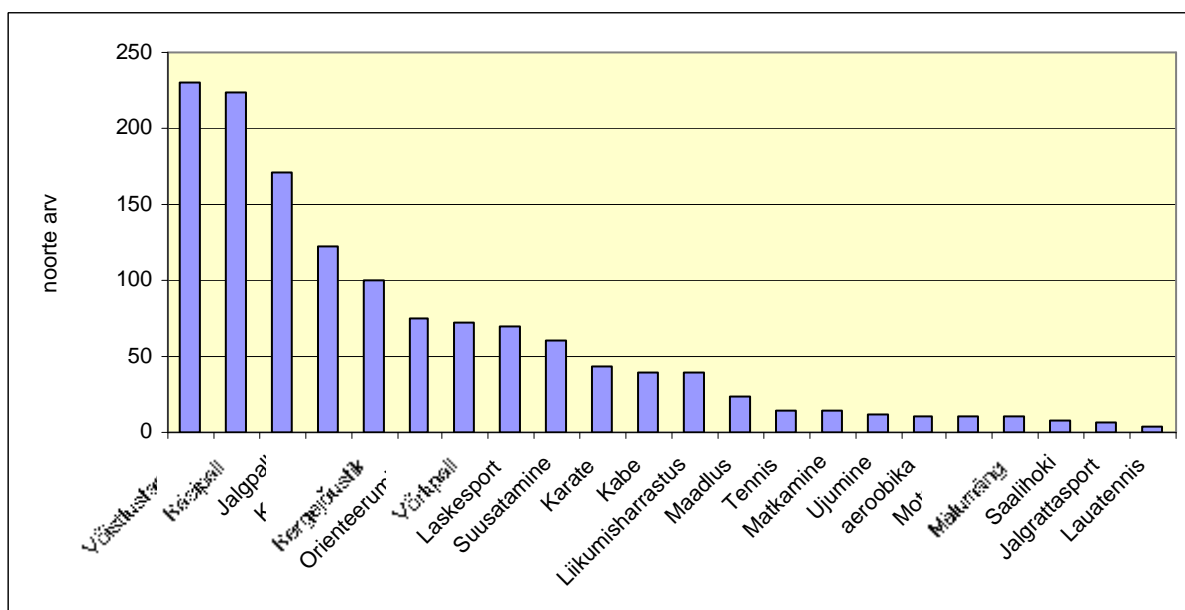
Tabel 35. Alaealiste komisjoni poolt korraldatud projektikonkursid. *Allikas: AK aruanne*

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Summa	80000	81500	85270	85000	135800	129826
Osalenud lapsi	145	455	499	654	536	579
Rahastatud Projektide arv	7	8	8	9	8	9

Sporditegevus

Põlva Maakonnas korraldab ja koordineerib sporditegevust nii noorte kui täiskasvanute osas Põlvamaa Spordiliit. Maakonnas tegutseb 40 spordiklubi, 2 spordikooli.

Noori harrastajaid on 1363 erinevate spordialade lõikes, Eesti Spordiregistri andmetel. Spordiliidu eelarvest finantseeritakse noorte ja koolide ametlikke ülemaakonnalisi spordiüritusi. Lastele ja noortele suunatud tegevused viiakse ellu koostöös Põlva Maakonna Spordiliidu, üldhariduskoolide (23), spordikoolide ning spordiklubidega.

Joonis 38. Noorte harrastussportlaste osakaal alade kaupa. *Allikas Eesti Spordiregister*

Toimuvad meistrivõistlused erinevate klassirühmade ja spordiliikide lõikes (korvpallis, võrkpallis, jalgpallis, rahvastepallis, suusatamises, sisekergejõustikus, lauatennis, ...)

murdmaajooksus, kergejõustikus, orienteerumises, murdmaateatejooksus) Selgitatakse välja osavaimad korvpallurid, tublimad algklasside teatevõistluses Tähelepanu, start!, TV 10 olümpiastardis.

Koolides toimuvad üleriigiliselt välja kuulutatud tervisepäevad REIPALT KOOLIPINKI! septembris, Talveõlud veebruaris ja Tervise kilomeetrid aprillis-mais. Noored spordihuvilised (2.-4.kl. tüdrukud ja poisid) saavad täita märgi NOOR LÕVISÜDA normatiive.

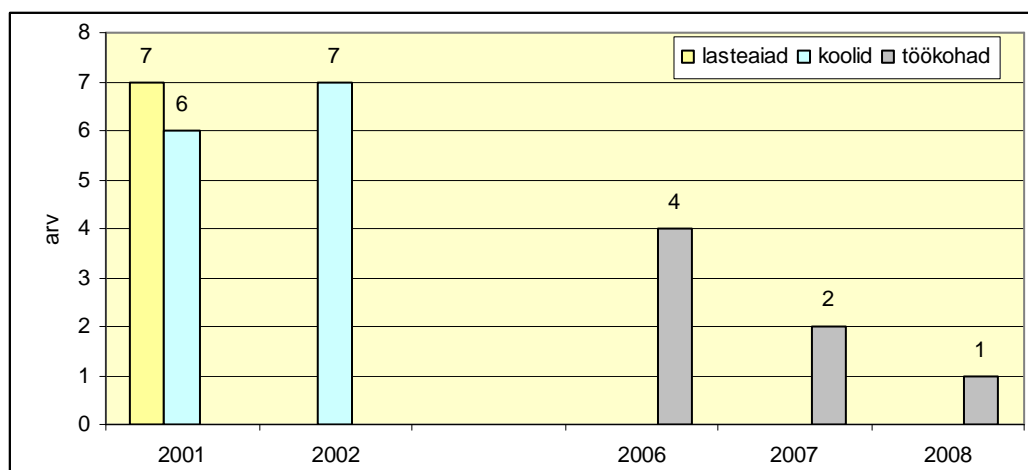
Põlva Maakonna Spordiliidu eelarve (sh noortele suunatud tegevuste eelarve) kujuneb:

- 1) Hasartmängumaksu nõukogule esitatud taotluse toetus
- 2) Riigieelarveline toetus Kultuuriministeriumilt maakonna spordisüsteemi organisatsiooniliseks tagamiseks.)
- 3) Põlvamaa Omavalitsuste Liidu toetus harrastusspordi ja liikumisharrastuse arendamiseks maakonnas
- 4) muud tulud (projektide esitamine kapitalidesse, fondidesse jm).

1.4 TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

1.4.1 Tervist edendavad koolid, lasteaiad ja töökohad

Indikaator näitab tervise edendamise tähtsustamist koolides-lasteaedades ja –asutustes.

Joonis 39. Võrgustikuga liitunud koolid, lasteaiad ja ettevõtete filiaalid Põlvamaal aastatel 2001-2008
Allikas: Maakondlik Tervisetuba

Tervist Edendav Kool- kool kus toimub koordineeritud, järjepidev ja eesmärgistatud tegevus, et:

- tõsta koolide teadlikkust tervist toetava keskkonna loomise võimalustest ja teedest;
- muuta koolide suhtumist tervistedendava koolikeskkonna arengusse;
- motiveerida koole tervisepoliitika rakendamisele ja tervist edendava tegevuse integreerimisele õppekavades ja igapäevaelus.

TEK -koolid Põlvamaal -13

Räpina Ühisgümnaasium (rahvusvahelise võrgustiku liige)

Kanepi Gümnaasium

Põlva Keskkool

Värska Gümnaasium

Põlva Ühisgümnaasium

Krootuse Põhikool
Mooste Põhikool
Orava Põhikool
Tilsi Põhikool
Vastse - Kuuste Kool
Mikitamäe Põhikool
Valgjärve Põhikool
Mammaste Lasteaed-Algkool

Tervist Edendav Lasteaed - koolieelne lasteasutus kus toimub koordineeritud sihipärane ja järjepidev laste tervise arengule suunatud tegevus.

TEL lasteaiad Põlvamaal-7

1. Räpina Lasteaed Vikerkaar
2. Põlva Lasteaed Lepatriinu
3. Mammaste Lasteaed-Algkool
4. Põlva Lasteaed Mesimumm
5. Värska Lasteaed
6. Orava Lasteaed
7. Veriora Lasteaed

Tervist Edendavad Töökohad (TET) - 2005. aastal moodustati Eestis Tervist Edendavate Töökohtade võrgustik. Tervist edendavate töökohtade ideoloogia sai alguse saanud 1984. aastal Ameerika Ühendriikides. Tervist edendava töökoha üheks eesmärgiks on vähendada kutsehaiguste ja tööst põhjustatud haiguste osakaalu suurenemist Eestis, seoses sellega tõsta töötajate terviseteadlikkust, tõstes seeläbi töötajate elukvaliteeti ja töövõimet. TET võrgustikuga liitunud ettevõtete filiaale on maakonnas 7.

Maakonnas asub ka kaks Tervist Edendavat Haiglat (TEH) – AS Räpina Haigla ja AS Põlva Haigla.

1.4.2 Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad

Näitab teenuse kättesaadavust ja kasutamise aktiivsust. Maakonnas asub ~100 erinevat spordiehitist. Terviserajad olemas 13 omavalitsuses.

Põlva linn

Mesikäpa Hall Põlva Spordikeskus (ujula, spordisaal, maadlussaal, jõusaal, aeroobikasaal)
Põlva Spordihoone (laskespordibaas)
Põlva staadion (400 m jooksurada, võrkpalliväljak)
Põlva tenniseväljak
Põlva Keskkool (võimla, staadion 250 m, korvpalli-, võrkpalli- ja rahvastepalli väljak)
AS Avraal võimla
Piiri tänava korvpalliväljak
Mässer rularamp
Põlva rand (rannavolle väljak, rannakäsipalli väljak)
Vabaaja- ja terviserajad Intsikurmus. Planeeritav : Kõvakattega rada 1,5 km ja 3m lai.

Räpina vald

Räpina staadion (400 m)
Räpina Ühisgümnaasium (võimla 36 x 18, võimla 18 x 9, jõusaal, spordiväljak)

Räpina rand (rannavolle väljak)

Räpina Aianduskool (võimla 23 x 11, korvpalliväljak, võrkpalliväljak)

Ruusa Põhikool (võimla 24 x 12, korvpalliväljak)

Linte krossirada

Erineva pikkusega RMK matkarajad, algus Toolamaa piknikuplatsilt. Matkarada jalgsi ja jalgrattaga matkamiseks (40 km)

Planeeritav rada: Pilpaküla terviserada (3-5 km)

Ahja vald

Ahja Spordihoone (staadion, korv-, võrk-, jalg-, käsi- ja sulgpall, tennis, saalihoki, indiac, lauatennis)

Vabaaja- ja terviserajad :Ahja alevik– surnuaiatee – Pimehärä rada (~1,5 km). Valda läbivad RMK rattarajad. Planeeritav rada: valgustatud suusarada (Ahja Spordihoone – Pimehärä rada – Soevariku mets)

Kanepi vald

Kanepi Gümnaasium (võimla, staadion, korvpalliväljak, võrkpalliväljak)

Põlgaste Põhikool (saal, staadion, korvpalliväljak)

Terviserajad: Tilleoru matkarada (2 km, piki Ahja jõe kallast) suusarada (1,3 km) , kepikõnni rajad (5, 10 ja 12 km). Planeeritav rada: Suusarada (5 km)

Kõlleste vald

Krootuse Põhikool (võimla, staadion, korvpalliväljak, tenniseväljak)

Terviserajad: Valda läbib 16 km pikkuses Postitee (jalgrattamatka jaoks sobiv) , Palojärve matkarada (3 km, olemas on istepingid ja teabetahvlid) , RMK Penijärve matkarada ja Voorepalu suusarada . Planeeritav rada: RMK matkarada Kiidjärve-Kooraste puhkealal.

Laheda vald

SA Tilsa Staadion www.tilsistaadion.ee

Tilsa Põhikool (võimla)

Tilsa Lastekodu (korvpalliväljak, võrkpalliväljak, käsipalliväljak)

Vana-Koiola Kool (saal, spordiväljak)

Tervise- ja matkarajad Tilsa keskasula ja uue staadioni läheduses (Tilsa Pikkjärve ja Kõrbjärve ümbruses)

Mikitamäe vald

Mikitamäe Põhikool (saal, staadion, korvpalli-, võrkpalli-, käsipalli- ja rannavolle väljak)

Mooste vald

Mooste Kultuurimaja saal

Mooste Põhikool (korvpalliväljak, käsipalliväljak)

Mooste rannavolle väljak

Rasina Kultuurimaja saal

Rasina Algkool (korvpalliväljak, võrkpalliväljak)

Kauksi Põhikool (staadion, korvpalliväljak, võrkpalliväljak)

Terviserada Kauksi Põhikooli juures –3 km, Mooste ümbruse terviserajad 2,5, 10 ja 20km, Valgustatud kergliiklustee. Planeeritud: ratta ja jalgsimatka rada Säkna külast Leevakule.

Orava vald

Orava Põhikool (jõusaal, korvpalliväljak, jalgpalliväljak)

Tervise-ja matkarada Orava külas(7 km),Matka- ja õpperada Piusa külas(1,5 km)

Põlva vald

Peri küla spordiväljak

Himmaste Külakeskuse korvpalliväljak

Mammaste Lasteaed- Algkool (saal)

Mammaste Tervisespordikeskus

Mammaste korvpalliväljak

Mässer lumelauarada

Rosma krossirada

MSP staadionikrossirada

Kadaja jahilasketiir

Taevaskoja Puhkemaja rannavolle väljak

Taevaskoja Noortelaager (rannavolle väljak, jalgpalliväljak, mägironimissein)

Terviserejad: Mammaste suusarajad -aastaringselt hooldatud Orajõe ürgorus (500 m,1; 2; 2,3; 5; 7,5 ja 10 km), pimedal ajal on valgustatud 2,3 km rada. Radu saab kasutada ka jalgsi ja rattaga liikumiseks. Mammaste-Taevaskoja - Kiidjärve jalgrattarajad (25 ja 45 km)

Korrastamist vajavad: Mammaste – Taevaskoja - Mammaste 17 km matkarada ja Põlva – Peri - Põlva 12 km matkarada. Planeeritavad rajad: Mammaste-Taevaskoja matkaradade väljaarendamine koostöös RMK-ga .Valgustatud raja pikendamine veel 2,5 km võrra.

Mammaste - Otteni matkaraja väljaarendamine

Valgjärve vald

Saverna Põhikool (võimla, korvpalliväljak, võrkpalliväljak, jalgpalliväljak, käsipalliväljak)

Valgjärve Põhikool (võimla, jooksu- ja suusarada)

Relvo Sport-motell (võrkpalliväljak, tenniseväljak)

Terviserada Valgjärve pargis ~1; 2; 3,5 km-matka,suusa ja rattarajana-valgustamata. Saverna külas 6 km terviserada.

Vastse-Kuuste vald

Vastse-Kuuste Kool (võimla, staadion, spordiväljak)

Valgemetsa Puhkekeskus (välibassein, korvpalliväljak, võrkpalliväljak, jalgpalliväljak, rannavolle väljak)

Terviserajad: RMK matkarada Kiidjärve - Saesaare - Kiidjärve (14 km, Ahja jõe kallastel), RMK elamuste- ja õpperada Roiupalus (1,5 km), RMK Laari metsanduslik õpperada (10 km, 32 vaatluskohta), RMK Sõnajala ajalooline ja looduslooline rada (3 km) RMK Hatiku koprarada, RMK Valgesoo õpperada, RMK Arramäe raba rada, RMK Kiidjärve kuklasterada. Valla maadel kulgeb 30 km Kiidjärve-Mammaste rattarajast. Planeeritavad rajad: Riidma-Laane-Riidma matkarada (8 km)ja Vastse-Kuuste-Voorepalu matka- ja suusarada (15 km)

Veriora vald

Viluste Põhikool (võimla, jõusaal, staadion, võrkpalliväljak)

Leevi Rahvamaja spordisaal

Veriora korvpalliväljak

Terviserajad: Vinso suusarada (3,35 km) ,Veriora paisjärve äärest algav terviserada, mida kasutatakse talvel peamiselt suusatamiseks ja suvel orienteerumiseks (2,8 km)

Värska vald

Värska Gümnaasium (võimla, staadion, korv- ja võrkpalliväljak)

Hirvemäe Puhkekeskus (tenniseväljak, rannavolle väljak, minigolfi rada)

Värska Jahtklubi

Värska Sanatoorium (sisebassein, rannavolle väljak, rannakäsipalli väljak)

Saatse Põhikool (saal)

Terviserajad: Värskas Sanatooriumi terviserada -1,6 km,

Pikalombi loodusrajad- neli erineva pikkusega matkarada, Hirvemäe Puhkekeskuse ja Värskas Gümnaasiumi metsa terviserada (~1,5 km, valgustamata ja tähistamata) – kasutatakse matka-, jooksu- ja suusarajana.

Verhulitsa küla lähistel orienteerumis- ja suusarajad (kogupikkusega 10 km, parkla 50 autole)

Planeeritavad rajad: 1,5 km pikkune suusarada valgustatud, 2 kergliiklusrada Väike-Rõsnast Värskas Seto Talumuuseumini ja Lobotkast Värskas vallamajani.

Allikad:

Põlvamaa Spordiliit

Maakonnaportaali www.polvamaa.ee

Kohalikud omavalitsused

1.4.3 Transport ja teedevõrk

Indikaator võimaldab kaardistada ja maandada riske ning algatada tervisttoetavaid planeeringuid.

Maakonnas on 3215,7 kilomeetrit maanteid. Raudteeliinide kogupikkus on 101,5 kilomeetrit. Kergliiklusteid on 10,6 km paiknevad kolme kohaliku omavalitsuse territooriumil. Raudteeliinide kogupikkus jaguneb kahe liini vahel: Tartu- Orava ja Orava- Valga. Reisijate vedu toimub Tartu – Orava liinil. Kaubavedu toimub mõlematel liinidel.

Põlvamaal on 70,7 (59) sõiduautot/100 elaniku kohta.

Allikad:

Põlva maakonna bussiliinide võrgu optimeerimine. ARUANNE. AS Regio, Tartu 2007

Põlva maakonna arengukava 2006-2010.

Maakonnaplaneeringu teemaplaneering. Põlva maakonna sotsiaalne infrastruktuur. Aastaraamat 2008. Maanteeamet. www.mnt.ee

1.4.4 Keskkonna mõjurid

Indikaator näitab keskkonna puhtust ning võimaldab planeerida tegevusi keskkonna parandamiseks.

Välisõhk

Kuna Lõuna-Eesti piirkonnas on võrreldes Põhja-Eestiga asustustihedus väiksem ning siin ei paikne ka suuri tööstusettevõtteid, on kuni 2008.aastani välisõhu kvaliteeti piirkonnas (tavaliselt Tartus) hinnatud erinevate projektide raames korraldatud pisteliste mõõtmiste käigus.

2008. aastal valmis Tartu automaatne seirejaam, mis paikneb Karlova linnaosas ja töötab alates 2008. aasta suvest (X6473274,1 Y659985,2 L-Est). Seirejaamas mõõdetakse vääveldioksiidi, lämmastikoksiidide, osooni, süsinikoksiidi, peente osakeste ja ülipeente osakeste kontsentratsioone välisõhus. Rohkem Lõuna-Eesti piirkonnas statsionaarseid seirejaamasid ei paikne.

Lõuna-Eesti piirkonnas peetakse peamiseks välisõhu saastajateks transporti ning olmekütmist. Transporti osas on mõeldud Lõuna-Eestis suurt kruusakattega sõiduteede võrgustikku, mis võib teatud ilmastikutingimustel (soe, kuiv) mingil kindlal perioodil ületada

sihtväärtusi kuid kindlasti ei ületa see kalendriaasta keskmist sihtväärtust., mis ette antud EL direktiivis

Allikad: EÜ LISAs 1 .

(<http://mail.klab.ee/seire/airviro/metatartu.html>)

(<http://www.envir.ee/393012>)

Vesi.

Kesk-Alam-Devoni (Pärnu) veekiht levib Narva lademe all kõikjal Lõuna- Eestis. Vettandvad kivimid on liivakivid ja aleuroliidid, veekihi paksus ulatub 30-60 meetrini. Pärnu surveleise veekihi põhjavett on veevarustuses sageli kasutatud koos allpool lamavate Siluri kihtidega, seda kooslust on siis nimetatud Kesk-Devoni-Siluri veekompleksiks. Pärnu veekiht on oluline, sest on Lõuna-Eestis üks veerikkamaid ja omab kinnitatud varudega suuremaid tsentraalseid veehaardeid Põlvas, Elvas ja Tartus. Looduslik Pärnu veekihi vesi on väikese mineraalsusega, mineraalsus suureneb lõuna-kagu suunas (Värskas mineraalveena). Enamasti on vees liigselt rauda, kohati ka mangaani ja väävelvesinikku.

Kesk-Alam-Devoni põhjaveekogum on tähtis joogiveeallikas Tartu ja Põlva maakonnas, vett tarbitakse enamasti koos lamava Siluri veekompleksi põhjaveega, mistõttu on põhjaveevaru ja veevõtu arvestust seni peetud ühendatud Kesk–Alam-Devoni–Siluri veekompleksi kohta.

Põhjaveevõtt moodustab alla 10-20% põhjaveekogumi tegelikust põhjaveeressursist. Tartu linnas on põhjaveerežiim oluliselt mõjutatud veevõtust, mistõttu veetasemete muutused on hüppelised. Tartu veehaarete mõjuraadiusest väljaspool on aastane põhjaveetaseme amplituud kuni 1 m. Põhjavee kvantitatiivne seisund on hea.

Allikas: <http://www.envir.ee/89749>

Jäätmed.

Kuni aastani 2009 tegutses Põlvamaal maakonna tasandil Adiste prügil (omanikuks Põlva linn, lepinguline valdaja PKM Grupp AS). Alates juuli 2009 suleti kõik maakondade väikeprügilad ja Lõuna-Eestis jäi lähimaks prügilaks Torma prügil.

Põlva maakonnas on alustatud Põlva linna ja Põlva valla ühisettevõtmisena jäätmejaama loomist. Jäätmejaama tegevuse eesmärk on jäätmete kogumine liigiti, jäätmete pressimine ja transportimine prügilasse. Tänapäevaks on lepitud kokku jäätmejaama asukoht, on esitatud taotlused rahastamiseks (jäätme pressi soetamiseks on raha eraldatud). Jäätmejaama loomisel on abiks keskkonnaamet. <http://www.envir.ee/988621>

Allikas: *Keskonnainspeksioon*

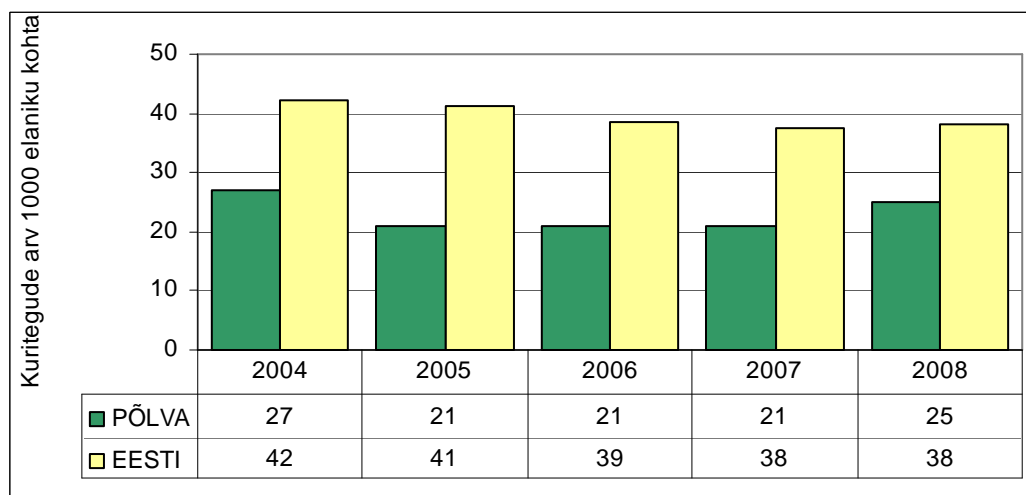
1.4.5 Kuriteod

Indikaator võimaldab hinnata kuritegevuse ja turvalisuse taset piirkonnas ning viimaste aastate trendi. Isikuvastased kuriteod on suunatud inimese (elu ja tervise ohustamine) ja tema isikuvabaduse vastu.

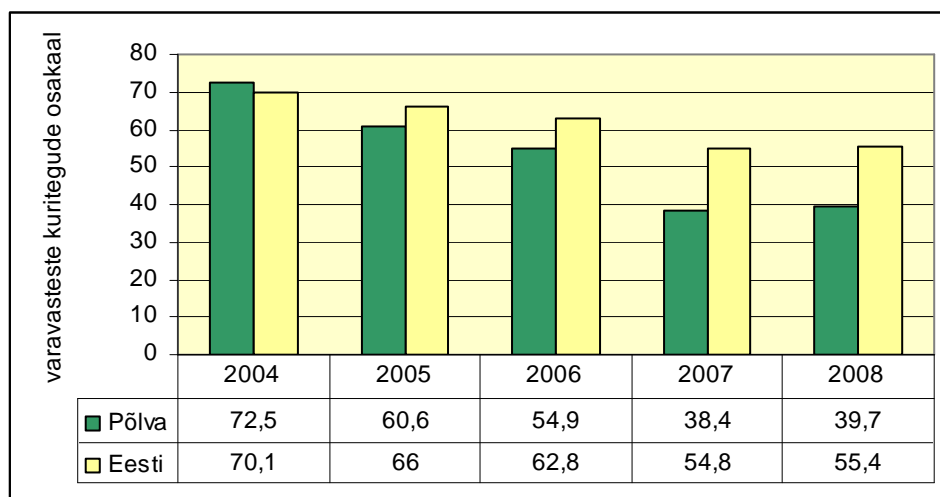
Kuritegusid Põlva maakonnas võrdluses Eestiga kirjeldavad joonised 40, 41, 42 ja 43.

Tabel 35. Kuriteod Põlva maakonnas aastatel 2004-2008. Allikas: POLIS

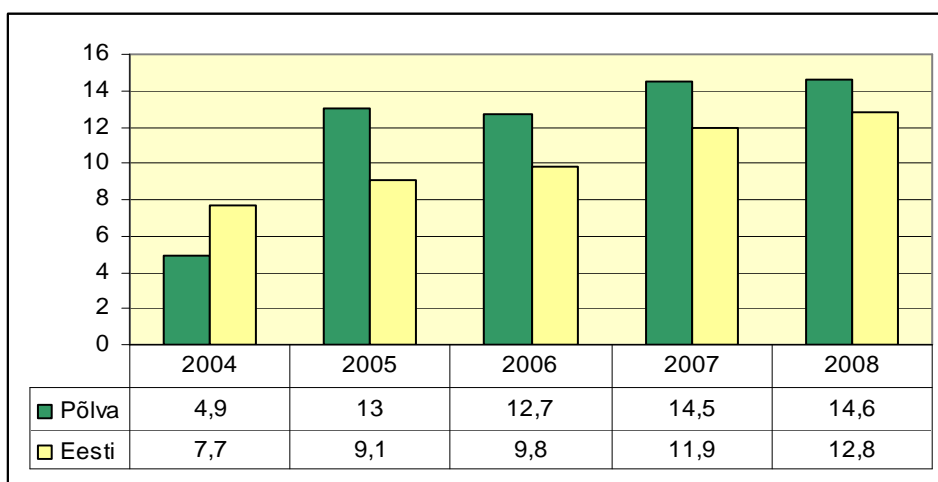
Kuriteo liik	ühik	aasta				
		2004	2005	2006	2007	2008
Kõik kuriteod	arv	862	678	671	662	769
	1000 elaniku kohta	27	21	21	21	25
Varavastased	%	73	61	55	38	40
Isikuvastased	%	4,9	13	12,7	14,5	14,6

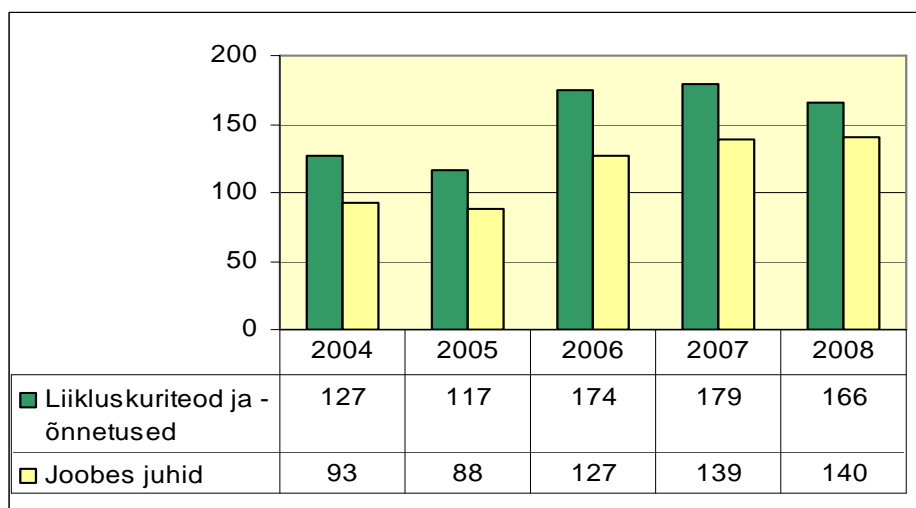
Joonis 40. Kuritegude arv 1000 elaniku kohta Eestis ja Põlva maakonnas aastatel 2004-2008. Allikas:POLIS

Joonis 41. Varavastaste kuritegude osakaal Põlvamaal ja Eestis aastatel 2004-2008. Allikas:POLIS

Joonis 42. Isikuvastaste kuritegude osakaal Põlvamaal ja Eestis aastatel 2004-2008. Allikas: POLIS

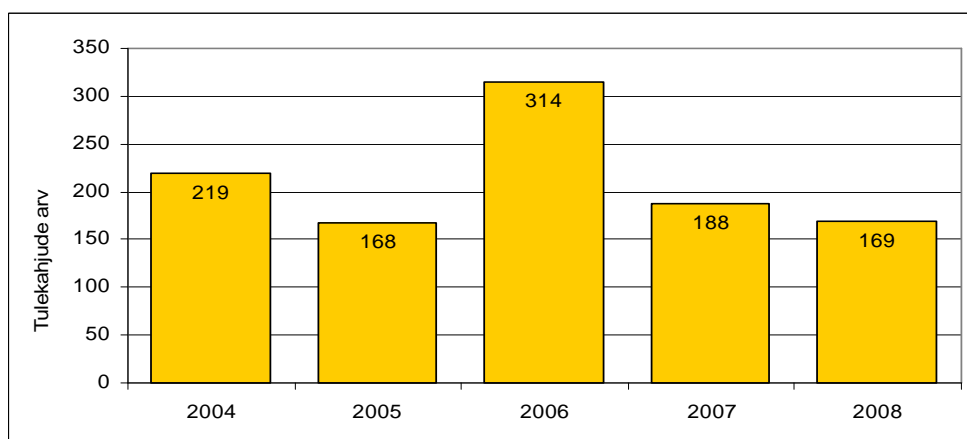
Joonis 43. Põlva maakonnas toime pandud liikluskuriteod ja õnnetused aastate lõikes. Allikas: POLIS

Tabel 36. Inimkannatanuga liiklusõnnetused aastate lõikes. Allikas: POLIS

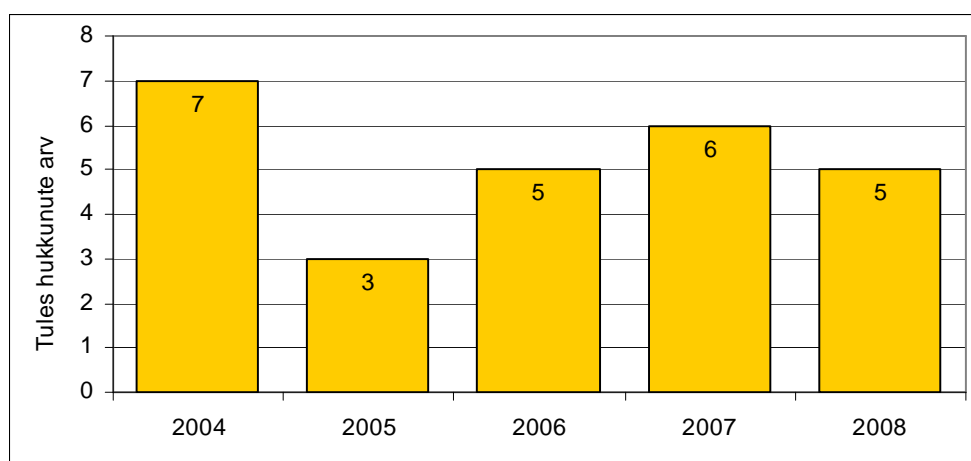
Indikaator	2004	2005	2006	2007	2008	2009
inimkannatanuga liiklusõnnetused	43	44	65	47	39	36
s.h joobes juhi süül	13	16	20	13	16	11

1.4.6 Tulekahjud ja kõrgendatud riskiga objektid

Indikaator on oluline teadvustamiseks ja kiireks reageerimiseks valmisoleku juhiste koostamiseks.

Joonis 44. Tulekahjude arv Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: Päästeamet

Joonis 45. Tules hukkunute arv Põlvamaal. Allikas: Päästeamet

Põlvamaal on 135 kõrgendatud riskiga objekti. Nendest 19 objekti on ohtlikke aineid (bensiin, nafta, gaas, ammoniaak) käitlevad ettevõtted. 116 objekti on kogunemis- ja ühiskondlikud hooned (hooldus- ja tervishoiuasutused, koolid, lasteaiad, kultuurimajad, kauplused suurema pindalaga kui 1500 m²).

1.4.7 Tööõnnetused

Tööõnnetus on töötaja tervisekahjustus või surm, mis toimus tööandja antud ülesannet täites või muul tema loal tehtaval tööel, töötaja hulka arvataval vaheajal või muul tööandja huvides tegutsemise ajal. Turvaliste töökohtade eesmärgil on tööandjatel vaja turvariske analüüsida.

Tabel 37. Tööõnnetused Põlvamaal aastatel 2006-2009. Allikas: Tööinspeksioon

indikaator	ühik	2006	2007	2008
Tööõnnetused	100 000 töötaja kohta	455	487	421
	Surmaga lõppenud õnnetuste arv	0	0	1

1.5 TERVISLIK ELUVIIS

1.5.1 Tervisealase teabe kättesaadavus

Indikaator võimaldab hinnata teabe kättesaadavust ja planeerida vajadusel efektiivsemaid viise tervisealase teabe edastamiseks.

Maavalitsus: - maakondlik tervisetuba;

- II korrusel infovoldikute kandja (tervise ja sotsiaalvaldkond);
- koolide postkastid infomaterjalide edastamiseks I korrusel.

Võrgustikud:

- maakondlike võrgustike koordinaatorid – 4 (TEK; TEL; TEH, KOV);
- kohalikud omavalitsused 14 (kontaktsikud -14, tervisekomisjonid- 11);
- tervistedendavad koolid 14 (kontaktsikud –13);
- tervistedendavad lasteaiaid 7;
- perearsti praksised 18;
- erialaseltsid/seltsingud/ühingud -34;
- raamatukogud -35;
- nõustamiskabinetid – 3:

Internet:

- maakondlik tervisedenduse kodulehekülj <http://tervis.polvamaa.ee/>;
- maakonnas 31 avaliku kasutusega internetipunkti.

Kohalik meedia:

- maakonnaleht ” KOIT” -igakuine vaheleht “Targu talita”;
- raadio ”Marta”;
- vallalehed.

Infomaterjalide jaotamine (tervisetelgid) rahvaüritustel

- maakondlikud üritused;
- kohalikud üritused.

Allikas: *Maakondlik tervisetuba*

Maakondlikud tervisedenduse tegevuskavade aruanded

1.5.2 Tervislikku eluviisi toetavad üritused maakonnas

Tervisedenduse spetsialisti ametkoht loodi maakonda 1996.aastal.

Kuni 2004 a. k.a viidi tervise edendamisele ja haiguste ennetamisele suunatud tegevused ellu valdavalt Eesti Haigekassa projektidena . Sellesse aega jääb:

1996-1997 vabariiklike projektide raames läbiviidavad üritused

1998- kohalikud üritused maakondlike projektidena (Südamenädal, suitsetamisvastased üritused, Vähinädala tähistamine), alustas “Raadiotohter”

1999-2000 jätkusid projektide raames läbiviidavaid kohalikud üritused (südamenädal, traumanädal, Ohutu Lastekaitsepäeva tähistamine, suitsetamisvastased üritused)

-Põlvamaa SüdameLiidu asutamine

2001

-maakonna tervisedendusliku kodulehekülje valmimine

-intersektoraalne uimastiennetusnõukogu loomine ja algasid tegevused “Alkoholismi ja narkomaania ennetamise riikliku programmi aastani 2012” raames

-tervist Edendavate Koolide ja -lasteaedade võrgustiku loomisega alustamine

-Põlva Haigla liitumine Tervist Edendavate Haiglate võrgustikuga

- Põlva Omavalitsuste Liidu poolt 8 valla tervise- ja matkaradade projekt, mille käigus korrastati terviseradasid ja organiseeriti rahvaspordiüritusi erinevates maakonna paikades.

2002

- Räpina Haigla liitumine tervist edendavate haiglate võrgustikuga
- Põlva Haigla ruumides töötab Tervisetuba, suitsetamisest loobumise nõustamine
- lisandusid riikliku HIV/AIDSi ennetamise riikliku programmi ja strateegiaga aasani 2015 seonduvad üritused
- koostöö Valga Uimastiennetusnõukoguga
- alustas taas tööd Põlvamaa Õpilasmalev

2003

- jätkuvad uimastiennetus ja HIV/ AIDS-i ennetuslikud maakondlikud tegevused
- lisanduvad turvalisusele ja traumade ennetamisele suunatud üleriigilise programmi tegevused
- maakondliku traumameeskonna loomine

2004

- jätkuvad uimastiennetus ja HIV/ AIDS-i ennetuslikud maakondlikud tegevused
- maakondliku traumaennetusliku tegevuskava koostamine ja tegevuste elluviimine
- juhtasutuseks saab vastloodud Tervise Arengu Instituut
- Eesti Haigekassa lõpetab projektipõhise tervisedenduse rahastamise

2005

- Maakondliku tervisetoa ja tervisenõukogu loomine Südame – ja veresoonkonnahaiguste (SVH)ennetamise strateegia aastani 2020 raames
- algas maakondliku SVH tegevuskava loomine, ellu viimine
- jätkuvad uimastiennetus ja HIV/ AIDS-i ennetuslikud maakondlikud tegevused
- algas kohalike omavalitsuste väikeprojektide toetamine maakondlikest rahadest ja omavalitsustes teemaastad(“Terviseaasta “ üritustesari)

2006-2009

- Maakondliku tervisenõukogu koordineerimisel riiklike strateegiate(SVH, HIV/AIDS ja Uimastiennetus) raames ellu viidavad maakondlikud tegevuskavad
- Eesti Haigekassa läheb üle maakondlike traumapreventiivsete hangete korraldamisele, jätkub maakondliku traumaennetusele suunatud tegevuskava elluviimine
 - kohaliku tasandi tervisekomisjonide(KOV-TK) loomine (2008-2009)
 - KOV-TK toetamine traumapreventiivsete ürituste elluviimisel

Traditsioonilised tervisealasele teavitusele suunatud üritused läbi aastate :

Rahvaspordiüritused- Tund tervisele ja Põlva Naiste Maijooks, sügisel Sügiskõnd, Südamenädala üritused üle maakonna, Südamekõnd ümber Põlva järve

Ohutu Lastekaitsepäeva tähistamine

sõltuvusainete vastased kampaaniad, vähinädal, tervisepäevad, mis on seotud erinevate krooniliste haigustega jm, Suitsuprii klassi võistluses osalemine

Maakondlikud tervisedenduslikud konverentsid (täiskasvanutele, noortele)

Ohutuspäevad noortelaagrites – tule-,vee-,liiklus-,koduohutus ja esmaabi noorte infomess”ISE” raames toimuvad tervisetemaatikat kajastavad töötoad “Rolleritaltsutajad” ohutusüritus rollerisõitjate kogukonnale

Aktiivselt tegutsevad Punase Risti Põlva organisatsioon, Põlva Lastekaitse Ühing, pensionäride organisatsioon Kolmanda Nooruse Kool, Põlva Päevakeskus jmt.

Allikas : maakondlik tervisetuba

1.6 TERVISETEENUSED

1.6.1 Tervishoiuteenused

Põlva maakonnas osutavad tervishoiuteenuseid kaks haiglat – AS Põlva Haigla ja AS Rápina Haigla. Haiglates osutatavaid teenuseid kirjeldab tabel 38. Väljaspool kahte haiglat tegutsevad maakonnas:

2 psühhiaatrit – eraarstid;

1 günekoloog – eraarst;

1 okulist – eraarst;

18 perearstipraksist;

18 hambaarsti, neist eraarstidena 17;

13 apteeki - Põlvas 4, Rápinas 2 ja Kanepis, Moostes, Várskas, Savernas, Ahjal, Vastse-Kuustes ning Verioral 1.

Maakonda teenindab SA Tartu Kiirabi, mille koosseisus on 3 kiirabibrigaadi. Sanatoorset ravi pakub AS Várška Sanatoorium. Töötervishoiuteenust pakub Medicovert Eesti AS.

Tabel 38. Teenused AS Põlva Haiglas ja AS Rápina Haiglas. Allikas: *Tervishoiuasutuste aastaaruanded*

Teenused	AS Põlva Haigla	AS Rápina Haigla
Statsionaarne eriarstiabi:		
sisehaigused	38 voodikohta	-
lastehaigused	12 voodikohta	-
kirurgia	26 voodikohta	-
sünnitus- ja günekoloogia	16 voodikohta	-
Erakorraline meditsiin	x	-
Päevaravi	10 voodikohta	-
Ambulatoorne eriarstiabi	x	x
Taastusravi	10 voodikohta	-
Rehabilitatsiooniteenus	x	-
Hooldusravi	19 voodikohta	20 voodikohta
koduõendus	2 ametikohta 108 inimest (778 visiiti)	1 ametikoht 123 inimest (1951 visiiti)
koolitervishoiuteenus	2 kooliõde	

1.6.2 Nõustamisteenused

Nõustamisteenused Põlvamaal: psühholoogiline individuaalnõustamine, pere- ja grupinõustamine, võlanõustamine, psühhiaatriline nõustamine, juriidiline nõustamine, nõustamine suitsetamisest loobumiseks, seksuaalnõustamine, toitumise nõustamine, karjäärinõustamine, õpinõustamine.

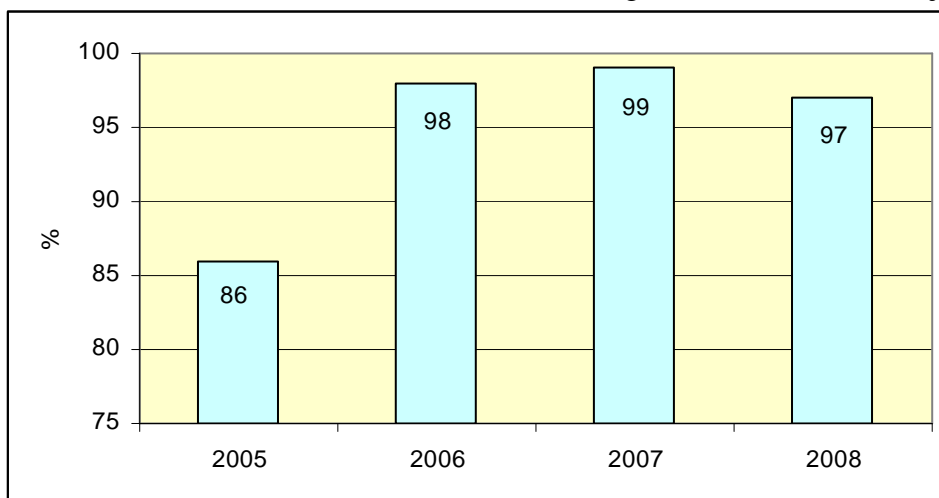
Ülevabariigilised usaldus- ja nõustamistelefonid (*usaldustelefon, eluliin jne*).

E-nõustamine : Internetipõhine nõustamis- ja koolituskeskkond töötutele (projekt).

Internetipõhised nõustamised erinevate asutuste kodulehekülgedel.

1.6.3 Kuni 2 aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega

Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega Põlva maakonnas kirjeldab joonis 46.

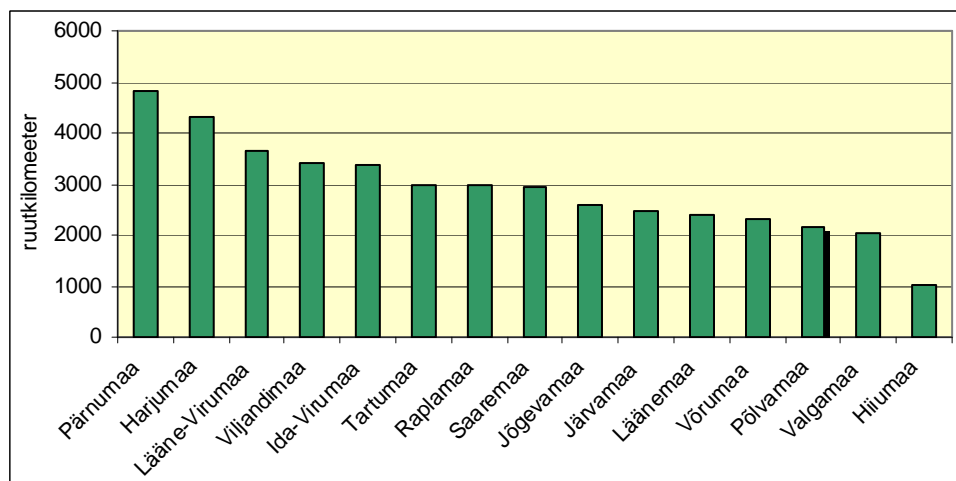
Joonis 46. Kuni 2-aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega. *Allikas: Tervisekaitse*

II ANALÜÜS

2.1 ÜLDOSA

2.1.1 Asend

Põlva maakond asub Kagu-Eestis. Maakonna pindala on 2 164.77 km² (5% Eesti pindalast). Seega kuulub Põlva maakond oma territooriumi poolest Eesti väikseimate maakondade hulka (tabel 1, joon.47).

Joonis 47. Eesti maakondade pindalad

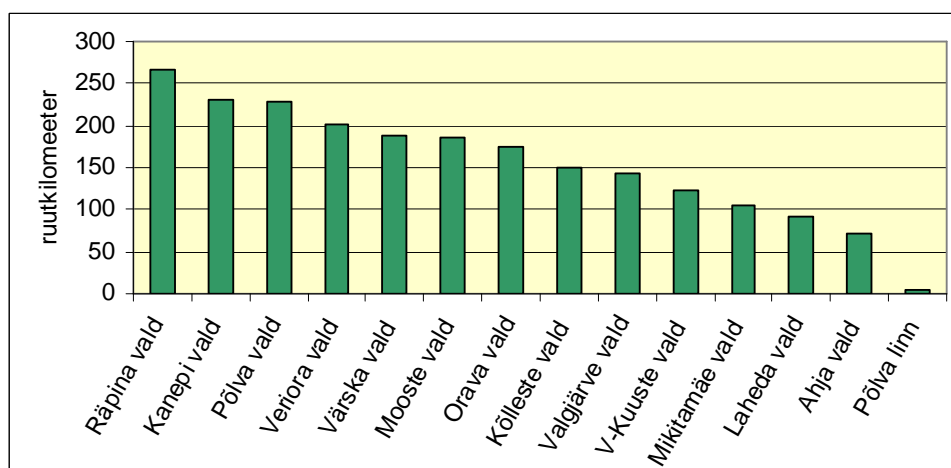
Maakond on maastikuliselt mitmekesine - keskosas asub Kagu-Eesti lavamaa, lääneosas Otepää kõrgustik, idas Peipsi-äärne madalik ja kaguosas palumaa.

Lavamaad lõikavad ürgorud, mille veerudel kõrguvad punakad liivakivipaljandid. Tuntumad neist on Ahja jõe äärsed taevaskojad ja paed ning Võhandu ja Piusa jõe äärsed müürid, mis on koos jõgede ja ürgorumaastikuga võetud kaitse alla. Põlvamaal on soode all ligi 10% territooriumist (näiteks Valgesoo ja Meenikunno).

Põlvamaa on järvederikas - 128 järve. Tiheda jõgede ja nende ürgorgude võrgu tõttu on Põlvamaal palju pais- ja veskijärvi. Kooraste ürgorus paiknevat Kooraste aheljärvestikku (10 väikest järve) peetakse Eesti üheks ilusamaks. Jõed (Ahja, Võhandu, Lutsu, Orajõgi jt.) on kohati kiire vooluga ja kärestikulised, kohati rahulikud.

Põlvamaal kasvavad peamiselt männimetsad. Künklikul maastikul on metsad sageli killustunud väikesteks tukkadeks.

Maakond koosneb 14 omavalitsusüksusest: 13 vallast ja maakonna keskuseks olevast Põlva linnast.

Joonis 48. Põlva maakonna kohalike omavalitsuste pindalad

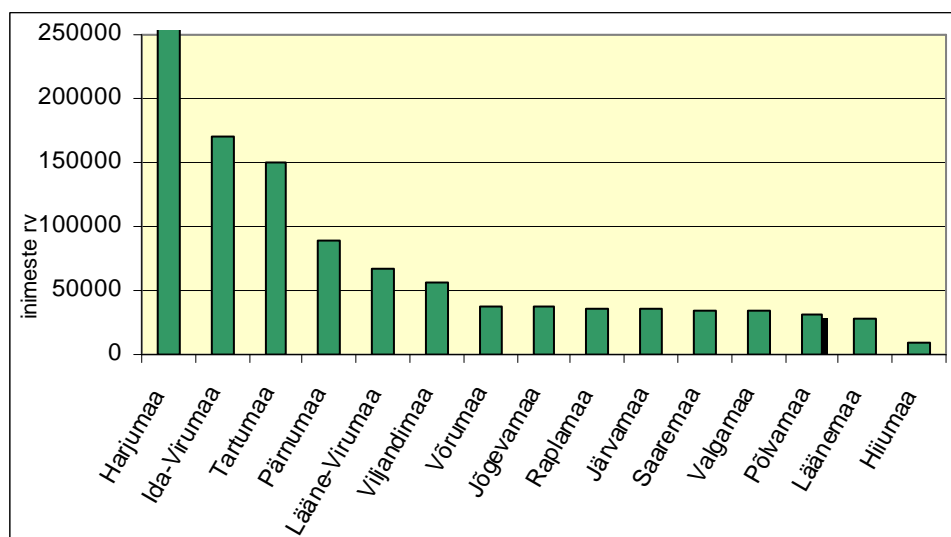
Maakonna valdadest on pindalalt suurim Räpina vald (265,93 km²) ja väikseim Ahja vald (72,1 km²) (tabel 2, joon. 48).

Maakonna eripäraks on asend Euroopa Liidu ja Eesti äärealal ning kaugus pealinnast – maakonnakeskus Põlva asub 231 km Tallinnast ehk 3 tunni autosõidu kaugusel. Geograafilisest asendist on tingitud paljud piirkonna sotsiaalmajanduslikud probleemid - kaugus suurtest turgudest, sadamatest ja lennuühendusest; suuremad transpordi- ja logistikakulud ettevõtluskeskkonnale; suuremad kulud teenuste kättesaamisel.

2.1.2 Rahvastik

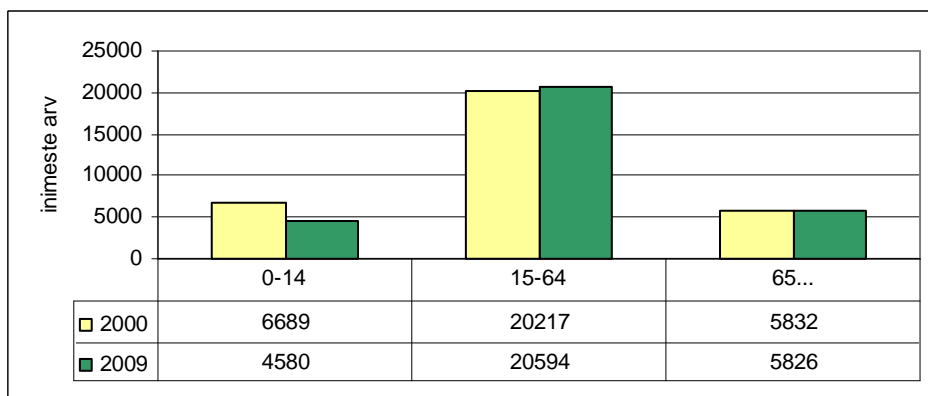
2.1.2.1 Rahvastiku soo-ja vanusjaotus

Põlva maakonnas elas 01.01.2009. aasta seisuga 31002 inimest (2,3% Eesti rahvastikust), neist 14719 meest (47,3%) ja 16283 naist (52,5%). Maakond on oma rahvaarvu poolest 13 kohal Eesti maakondade hulgas (tabel 2, joon. 49).

Joonis 49. Eesti rahvastik maakondade lõikes.

Põlvamaa elanike arv on viimase 10 aasta jooksul vähenenud 5% võrra (1633 inimest). Rahvastikuregistri andmetel on viimastel aastatel kasvanud Harju- ja Tartumaa elanike arv. Ülejäänud maakondade rahvaarv on samal ajal püsinud languses.

Joonis 50. Rahvastiku vanusegrupid Põlvamaal aastatel 2000-2009

2009. aasta seisuga on 0-14-aastaseid elanikke 15% maakonna rahvastikust (Eesti keskmine 15%). Vanuserühmas on poiste ülekaal - 1608 poissi ja 1526 tüdrukut. Aastate lõikes on sündinud poisse tüdrukutest rohkem. Erandiks on 2008. aasta (joon. 1, tabel 3).

15-64-aastaseid (ehk tööealisi) on maakonna rahvastikus 66% (Eesti keskmine 68%). Arvuliselt suurema vanusegrupi tööealiste vanusegrupis moodustavad 15-24-aastased noored. 25-39-aastaste elanike vanusegrupid on arvuliselt väiksem kui eelmised ja järgmised vanusegrupid (joon. 2).

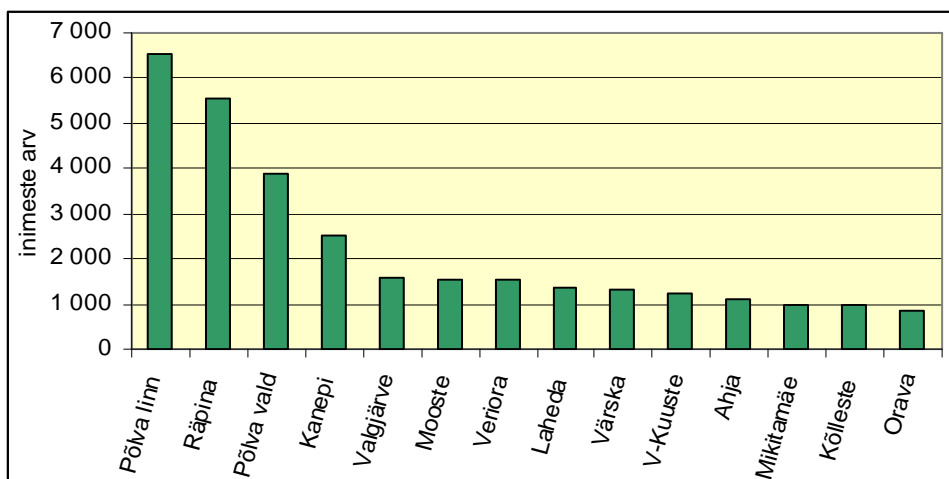
Tööealiste elanike vanusegrupis on mehi kuni 40. eluaastani rohkem kui naisi (334 võrra). Seejärel hakkab meeste arv langema - 40-44- aastaseid mehi on sama vanuserühma naistest 94 võrra vähem. 45-54- aastaste seas on meeste ja naiste arv suhteliselt tasakaalus. Alates 55 eluaastast suureneb rahvastikus naiste ülekaal.

65 ja vanemaid inimesi on maakonna rahvastikus 19% (Eesti 17%). Alates 75. eluaastast on naisi üle kahe korra rohkem kui mehi (joon 1, tabel 3).

Maakonna rahvaarvu vähenemine aastatel 2000-2009 on toimunud eelkõige 0-14-aastaste vanuserühma vähenemise arvelt. 0-14-aastaste elanike arvu languse üheks põhjuseks võib pidada 25-39-aastaste väiksemat arvu maakonnas (joon. 2, joon. 50).

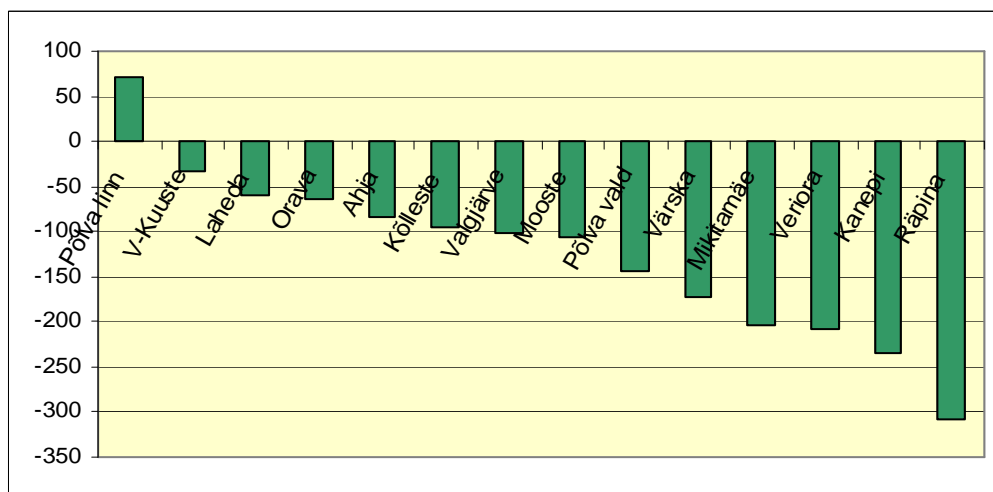
Rahvastik Põlvamaa kohalikes omavalitsustes

Maakonna suurima rahvastikuga omavalitsus on Põlva linn (6533 in) ja väikseim 854 elanikuga Orava vald (tabel 4, joon. 51).

Joonis 51. Rahvastik Põlvamaa kohalike omavalitsuste aastal 2009.

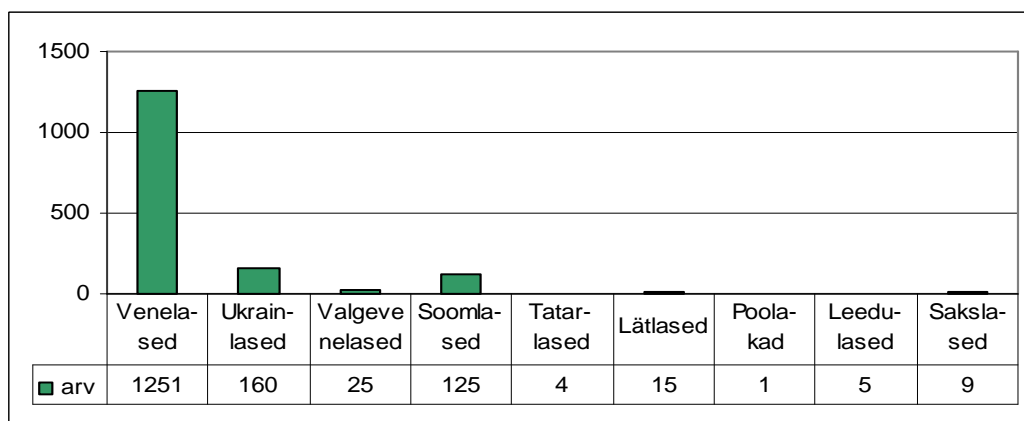
Võrreldes elanike arvu Põlvamaa kohalikes omavaltsustes aastatel 2000 ja 2009, on elanike arv enam kahanenud Räpina, Kanepi, Veriora ja Mikitamäe vallas. Ainsana on rahvaarv 72 inimese võrra kasvanud Põlva linnas (tabel 4, joon. 52).

Joonis 52. Rahvaarvu muutus Põlvamaa kohalikes omavalitsustes aastatel 2000-2009.

2.1.2.2 Rahvastiku rahvuslik jaotus

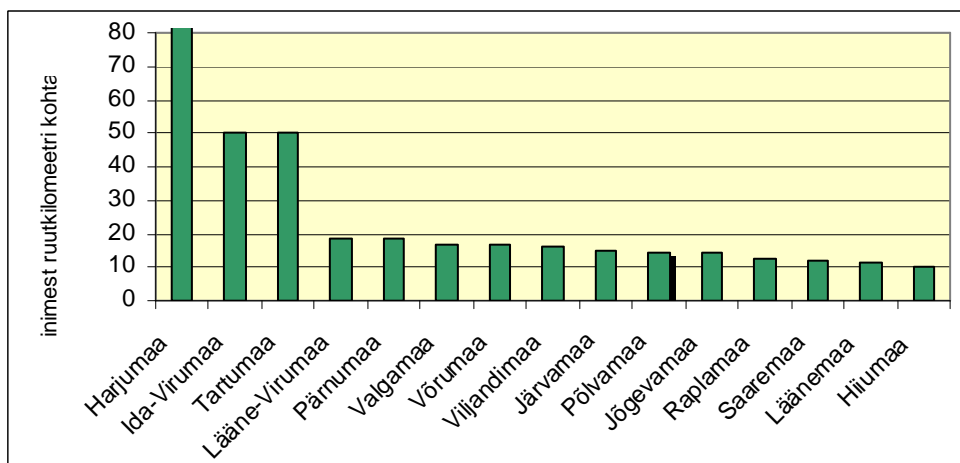
Põlvamaa on üks neist vähestest Eesti maakondadest, kus rahvuslik koosseis on väga homogeenne – 95% maakonnas elavatest inimestest on eestlased. Teistest rahvustest on maakonnas enam venelasi, kes elavad peamiselt Peipsi ja Lämmijärve äärsedel aladel. Teiste rahvuste osakaal maakonna rahvastikus on viimase kümne aasta jooksul stabiilne (tabel 5, joon. 53).

Joonis 53. Muud rahvused Põlvamaal 01.01.2009. Allikas: ESA

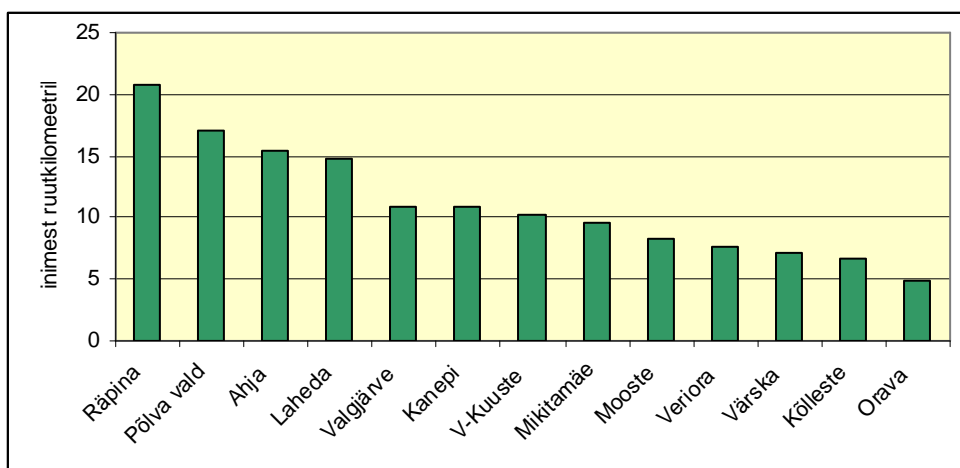
2.1.2.3 Asustustihedus

Põlva maakonnas elab keskmiselt ühel ruutkilomeetril 14,3 inimest. Võrreldes Eesti keskmisega (30,9 in/km²) on asustustihedus Põlva maakonnas 2,2 korda madalam, kuid sarnane asustustihedusega Kesk-Eesti maakondades (tabel 6, joon. 54).

Joonis 54. Asustustihedus Eesti maakondades.

Põlvamaad iseloomustab maapiirkonnale iseloomulik väiksem linnastumine - kaks kolmandikku rahvastikust elab maal. Põlvamaal asub 232 küla, seitse alevikku ning kaks linna – Põlva ja Rápina (vallasisene linn alates 2003. a).

Joonis 55. Asustustihedus Põlvamaa valdades. Allikas: Statistikaamet

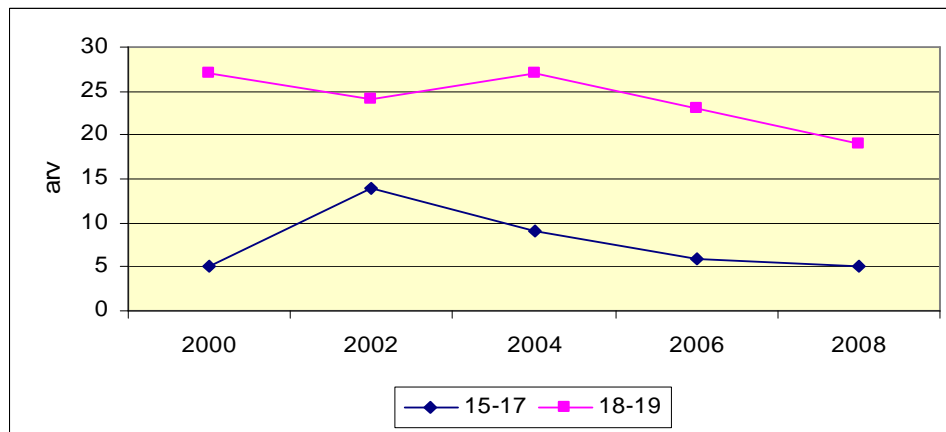
Maakonna valdadest on kõige hõredam asustus Orava vallas (4,87 in/km²) ja tihedam Rápina vallas (20,8 in/km² koos Rápina linnaga) (tabel 7, joon. 55).

2.1.2.4 Süüdimus

Põlva maakonnas langes süüdimus madalaimale tasemele 2001. aastal (264 süüdi). Alates 2004. aastast on süüdiide arv maakonnas kasvanud ca kümne süüni võrra aastas. Statistikaameti andmetel süüdis 2004. aastal 283 last, 2006. aastal 293 last ja 2008. aastal 305 last. Aastate lõikes on arvuliselt süüdinud laste seas ülekaalus poisid, erandiks 2008. a (tüdrukuid süüdis 15 võrra rohkem) (joon. 6).

Süüdimus Põlvamaal on madalam vabariigi keskmisest süüdimusest. 2000. aastal oli 8,3 elussüüdi 1000 elaniku kohta (Eestis 9,5), 2002. aastal tõusis süüdimus vabariigi keskmise tasemele (9,6). Kuigi alates 2004. aastast iseloomustab maakonna süüdimust väike tõususutendents, suureneb Põlvamaa ja vabariigi keskmise süüdimuse vahe iga-aastaga (joon. 7).

Aastatel 2000-2008 süüdis Põlva maakonnas enam lapsi 20-24-aastastel naistel; järgnes 25-29-aastaste naiste vanuserühm.

Joonis 56. Elussünnid alla 20-aastastel naistel Põlvamaal aastatel 2000-2008. Allikas: TAI

Analüüsidest aastatel 2000-2009 elussünnid alla 20-aastastel Põlva maakonnas elavatel naistel selgub, et:

- alla 15-aastastel tüdrukutel elussünnid ei olnud;
- elussünnid 15-17-aastaste naiste seas on olnud igal aastal. Kõrgem sünnituste arv vaadeldaval perioodil oli 14 (2002) ja madalaim 5 (2000, 2008);
- 18-19-aastaste naiste vanuserühmas kõigub sündide arv 27-st (2000, 2004) 19-ni (2008). Sünnide arv on langenud alates 2004. aastast (tabel 8, joon. 56).

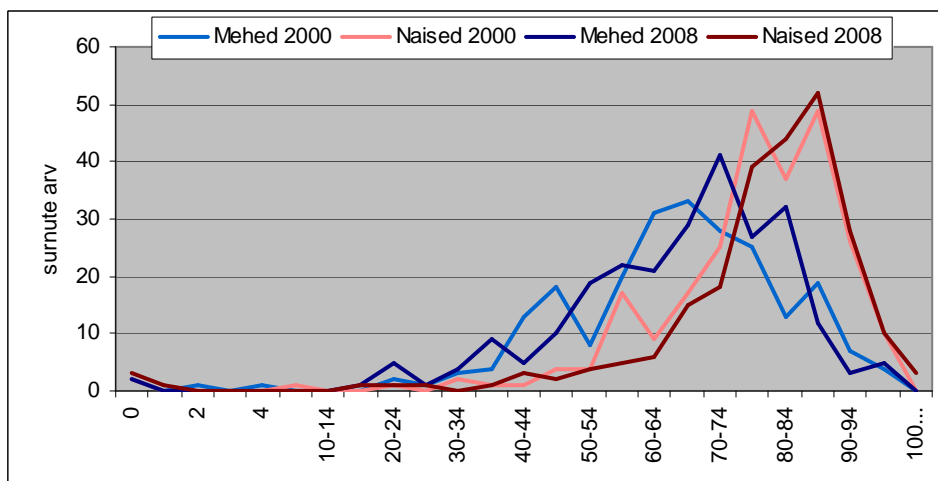
2000-2008 aastal iseloomustavad sündimust (1000 teatud vanuses naiste kohta) Põlvamaal järgmised tendentsid:

- sündimus Põlvamaal on langenud alla 25-aastaste naiste seas:
18-19-aastaste naiste vanuserühmas 2,2 korda (80,5 sünni 2000.a; 36 sünni 2008.a);
20-24-aastaste naiste seas 2,6 korda (139,9 sünni 2000. a; 52,6 sünni 2008. a).
- sündimus on tõusnud üle 30-aastaste naiste hulgas:
30-34-aastaste naiste hulgas 1,6 korda (51,8 sünni 2000. a; 82,3 sünni 2008. a
35-39-aastaste naiste hulgas 2,6 korda (16,7 sünni 2000. a; 44,2 sünni 2008. a) (joon. 9).

Seoses areneva individualiseerumise ja perekonnaga seotud väärtuste muutumisega (sh pere loomise edasilükkamisega) seostub sünnitamisea tõus, st et suurem osa naisi sünnitab oma lapsed peale 25-ndat eluaastat ja küllalt paljud isegi peale 30-ndat eluaastat.

2.1.2.5 Surmad

Surmajuhumite arv aastatel 2000-2008 aastate lõikes kõigub - kõrgeim 2002. aastal (499) ja madalaim 2006. aastal (463), 2008. aastal 485. Alates 2002. aastast on aastate lõikes surnud mehi rohkem kui naisi (tabel 10, tabel 11, joonis 57).

Joonis 57. Surnud soo ja vanuse järgi Põlvamaal aastatel 2000 ja 2008.

Analüüsidest surmasid sugude lõikes nähtub, et kui 2000. aastal naiste suremuse tõusis järsult 55-59-aastaste hulgas, siis 2008. aastaks on piir nihkunud 10 aasta võrra (65-69- aastaste vanuserühma) (tabel 11, joon. 11. Naiste suremus on suur 75-94- aastaste seas.

Meeste suremus tõusis aastatel 2000-2004 40-44-aastaste meeste seas, aastatel 2006-2008 45-49- aastaste vanuserühmas. Seega on meeste suremuse kasvu tõus nihkunud viie aasta võrra edasi. Meeste suremus on suur 65-84- aastaste seas (tabel 10, joon. 10, joon. 57).

Aastatel 2000-2008 suri Põlva maakonnas keskmiselt enne 65. eluaastat ca 42% meestest ja 15% naistest. Alla 65-aastaste meeste suremus vanuserühmades on kolm kuni viis korda kõrgem kui naistel vastavas vanuses.

Võrreldes suremust aastatel 2000-2008 Põlvamaal Eesti keskmise suremusega nähtub, et suremus Põlvamaal on kõrgem kogu perioodi vältel (joon. 12). Peale suremuskordaja ligi 25 aastat kestnud üldist tõusu Eestis, mida põhjustas ühelt poolt elanikkonna vananemine ja teiselt poolt ühiskonnas muudatustega kaasnev stress, algas Eestis 2002. aastast üldise suremuskordaja langusperiood.

Suremus vereringeelundite haigustesse, pahaloomulistesse kasvajatesse ja välispõhjustesse
 Surmapõhjuste struktuur ei ole viimaste aastate jooksul oluliselt muutunud – nii Eestis kui Põlva maakonnas on esikohal südame-veresoonkonna haigused, kasvajate osatähtsus on teisel ja õnnetused kolmandal kohal.

Suremus vereringeelundite haigustesse (SVH) Põlva maakonnas on kasvanud - 2000. aastal oli SVH 56% surmade põhjusteks, 2008. aastal 62% surmade põhjuseks. Naiste suremus SVH-sse on suurem kui meestel ja kasvab alates 2002. aastast.

Pahaloomulised kasvajad on olnud maakonnas surma põhjusteks 16-17% juhtude üldarvust. Kuigi juhtude arv vaadeldaval perioodil on stabiilne (tabel 12), kasvas meeste suremus vähki - 2000. aastal 49 meest ja 31 naist; 2008. aastal 52 meest ja 27 naist.

Surmade osatähtsus välispõhjustesse (õnnetusjuhtumid, mürgitused, traumad) maakonnas aastatel 2000-2008 kõigub 11,5% (2000. aastal) kuni 7,6%-ni 2006. aastal. 2008. aastal 10,5%. Meeste suremus välispõhjustesse on ca kolm korda suurem kui naistel

Võrreldes surmapõhjusti Põlvamaal põhjustega Eestis aastatel 2000-2008 (tabel 12) nähtub:

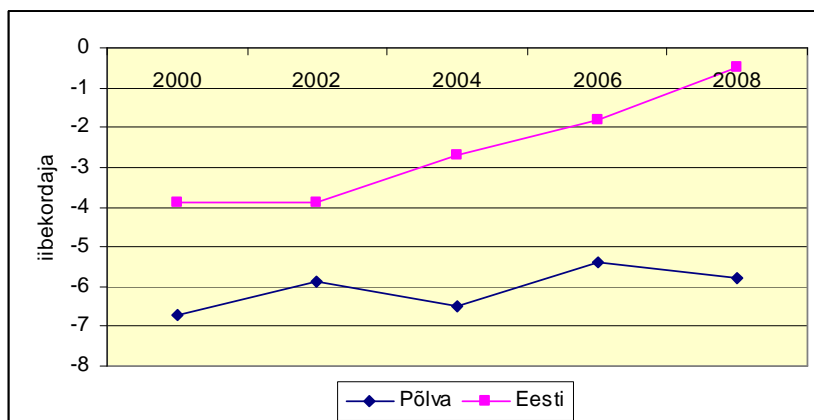
- suremus veresoonkonna haigustesse Eestis väheneb aga Põlva maakonnas kasvab;

- suurem pahaloomulistes kasvujatesse on Põlvamaal veidi madalam kui Eestis, kuid omab tõusutendentsi;
- suurem välispõhjustes on Põlvamaal kõrgem Eesti keskmisest, kuid omab langustendentsi.

2.1.2.6 Loomulik iive

Põlva maakonnas on loomulik iive negatiivne alates 1990. aastast (Eestis alates 1991. a). Suurim negatiivne iive nii Põlvamaal kui Eestis oli 1998. aastal.

Eesti keskmise iibe negatiivne number on aastatel 2000-2008 pidevalt kahanenud. Erinevalt Eesti keskmisest ei oma Põlvamaa rahvastiku iive pidevat märgatavat kasvutendentsi. Vahe Eesti keskmise ja Põlvamaa rahvastiku iibe vahel suureneb iga aastaga (jääb madalamaks) (joon.15, joon. 58).

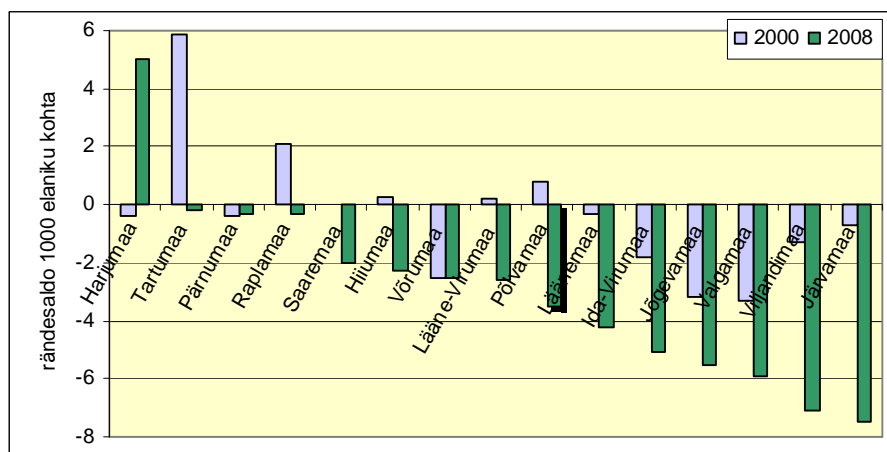

Joonis 58. Iive Põlvamaal ja Eestis aastatel 2000-2008.

Loomuliku iibe kasvule Eestis on eeskätt aidanud kaasa sündimuse kasv - majandusliku jõukuse ja kindlustunde kasv on toonud sünnitama ka naised, kes on lapse saamist majanduslikel põhjustel edasi lükanud. Lisaks on loomuliku iibe positiivsemaks muutumist mõjutanud ka suurem mõningane stabiliseerumine.

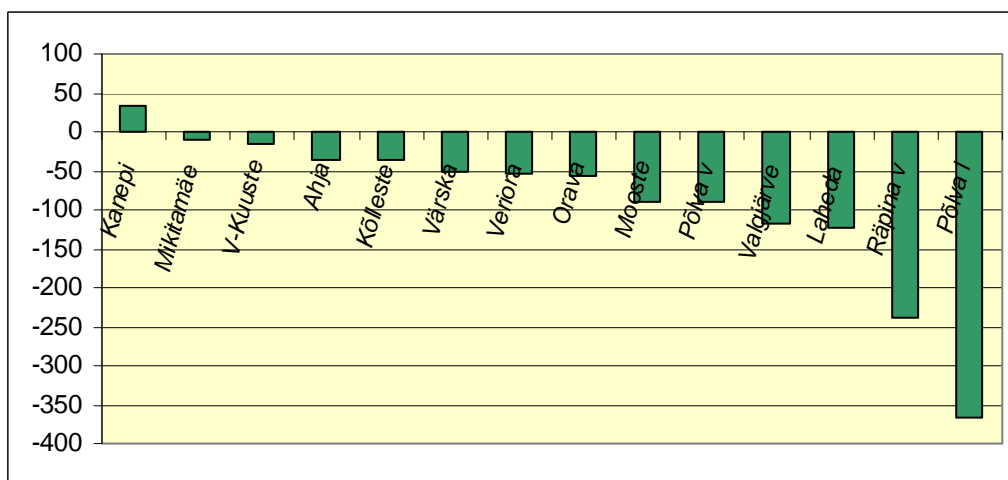
2.1.2.7 Ränne

Kõige tugevamini mõjutab rahvastiku piirkondlikku paiknemist siseränne (elukohavahetus Eesti ühest asustusüksusest teise). Eesti siserännet iseloomustab valdava tendentsina rahvastiku koondumine pealinnapiirkonda ja teistesse suurematesse linnapiirkondadesse. Samal ajal on muude maakonnakeskuste tagamaa rahvastik vähenenud (joon. 59).

Joonis 59. Siseränne Eestis maakondade järgi aastatel 2000-2008.

Põlva maakonna elanike arv on siserände arvelt kahanenud alates 2001. aastast. Maakonna elanike arv aastal 2008 võrreldes aastaga 2000 vähenes 1251 inimese võrra - nendest 366 inimest (29,3%) Põlva linna ja 885 inimest (70,7%) valdade elanike arvu vähenemise tulemusena (tabel 4).

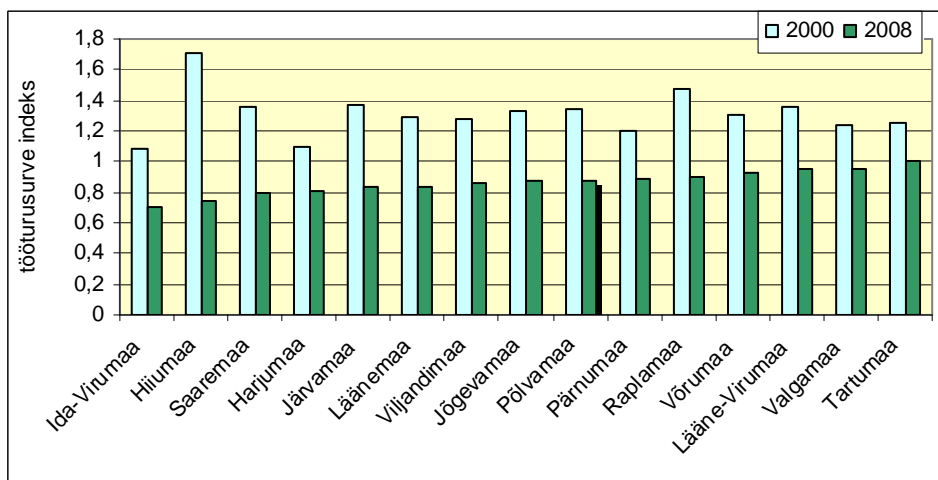
Joonis 60. Elanike arvu muutus siserände tulemusena aastatel 2000-2008 Põlvamaa omavalitsustes

Maakonna valdade võrdluses on kõige rohkem elanikke kaotanud Räpina vald (238). Ainsana on elanike arv vaadeldaval perioodil kasvanud Kanepi vallas 33 inimese võrra (joon. 60).

Vaadates lähemalt siserände vanust, moodustavad kõigest elukohavahetanutest enamuse 24-34 aastased. Regionaalsed uuringud näitavad, et valdavaks põhjuseks, miks maapiirkondadest lahkutakse on tööpuudus, väga madal palgatase, lastele antava hariduse kvaliteet ning kooli kaugust. Samuti peetakse oluliseks faktoriks vaba aja veetmise võimaluste puudumist.

2.1.2.8 Demograafiline tööturusurveindeks

Alates 2008. aastast on Põlva maakonna rahvastikus eelseisval kümnendil potentsiaalseid tööturule sisenejaid vähem (indeks 0,88) kui sealt vanaduse tõttu potentsiaalselt välja langejaid. Vaadates demograafilise tööturusurve indeksi muutusi viimaste aastate vältel ilmneb, et ebasoodsate demograafiliste protsesside tagajärjel on 2009. aastal uut tööjõudu tööturule sisenemas kõikides maakondades vähem kui 2000. aastal. Sellest tulenevalt kasvab töötava elanikkonna koormus mittetöötava elanikkonna ülalpidamisel (joon.61).

Joonis 61. Demograafilise tööturusurve indeksid maakondades 2000 ja 2008.

2008. aasta seisuga on Põlva maakond oma näitajaga suhteliselt soodsal positsioonil – viiendal kohal maakondade seas. Kuid madala loomuliku iibe ja siserände seniste trendide jätkudes (konkurentsivõimelisem tööjõud jätkab lahkumist suurematesse keskustesse) langeb Põlvamaal potentsiaalsete tööturule sisenejate arv kiiresti.

2.1.3 Tervisekäitumine ja haigestumine

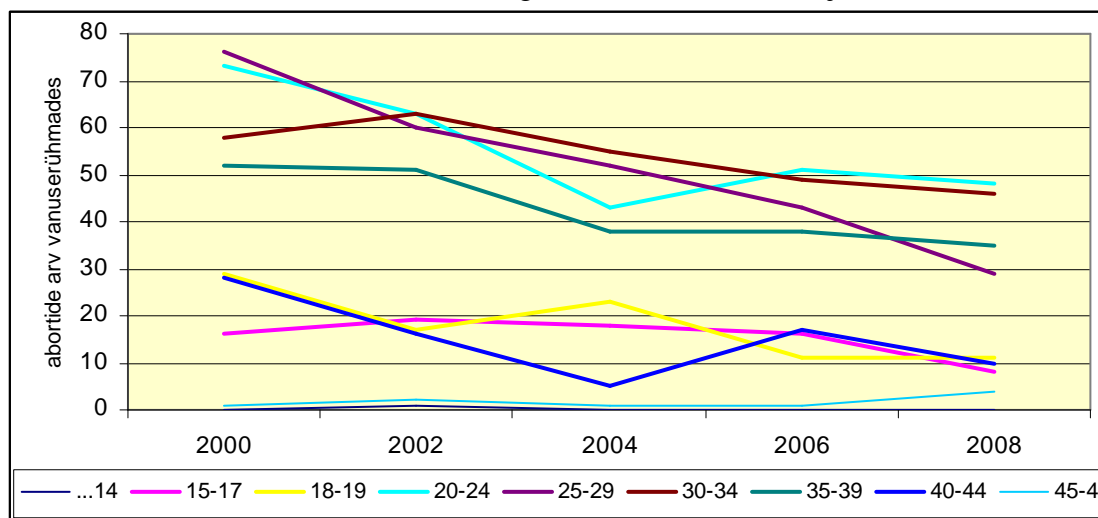
2.1.3.1 Abordid

Abordi leviku dünaamika on seotud terve rea teguritega. Need on abordi kättesaadavus (niihästi juriidilises, organisatoorses kui ka majanduslikus mõttes); alternatiivsete rasedust ennatajate vahendite levik ja kättesaadavus; perekonna- ja seksuaalkasvatuse tase. ühiskondlik arvamus.

Abortide arv Põlva maakonnas aastatel 2000-2008 langes 42,6% - 2000. aastal oli 333 ja 2008. aastal 191.

2000. aastal ületas Põlva maakonnas abortide arv sündide arvu (1233 aborti 1000 sünni kohta), 2008. aastal oli 628 aborti 1000 sünni kohta. Sünnide ja abortide suhe paranes sündide kasuks ca kaks korda. Võrreldes Põlvamaa sündide ja abortide suhet Eesti keskmisega, on Põlva maakonnas aborte 1000 sünnituse kohta rohkem. Erandi moodustab 2004. aasta – Põlvamaal oli 870 ja Eestis keskmiselt 940 aborti 1000 sünni kohta (joon. 17).

Kui 2000. aastal tehti Põlvamaal 1000 viljakas eas naise kohta 47,2 aborti, siis 2008. a oli see näitaja 1,8 korda madalam (26,2 aborti 1000 naise kohta). Kuni 2002. aastani oli abortide arv fertiilses eas naiste seas Põlvamaal kõrgem kui Eestis keskmiselt. Alates 2004. aastast on abortide arv Põlvamaal madalam vabariigi keskmisest tasemest (joon. 18).

Joonis 62. Abortide arv vanuserühmade lõikes Põlva maakonnas aastatel 2000-2008. Allikas:TAI

Aastatel 2000-2008 langes abortide arv Põlvamaal kõikides vanuserühmades, v.a. 45-49-aastaste naiste hulgas. Samal ajal on raseduse katkestamine endiselt kõrge 24-39-aastaste naiste seas. Seega on abort, hoolimata rasedusvastaste vahendite laia levikust, endiselt oluline sündimust reguleeriv meetod.

Alla 20-aastaste noorte seas aastatel 2000-2008 saab välja tuua järgmist (joon. 62):

- 15-17-aastaste seas raseduse katkestamiste arv kõigub - 19 aborti 2002. aastal, 8 aborti 2008. aastal;

- 18-19-aastaste vanusegrupis langeb abortide arv alates 2006. aastast (2000. aastal 29; 2006 ja 2008. aastal 11;

Suur abortide arv võib viidata madalale teadlikkusele, tervishoiuteenuse kättesaadavusele, kehvadele sotsiaalsetele tingimustele, riskikäitumisele.

2.1.3.2 Suitsetamine raseduse ajal

Lapse kui tulevase ilmakodaniku tervis sõltub ema tervisest raseduse ajal. Näiteks ema suitsetamine raseduse ajal vähendab poja viljakust enam kui 20% võrra. Mõju on ilmselt universaalne, aga teiste organite puhul pole see kvantitatiivselt mõõdetav.

Suitsetavate last ootavate emade osakaal rasedate hulgas kasvas nii Eestis kui Põlvamaal. Suitsetavate rasedate osakaal Põlvamaal on kõrgem Eesti keskmisest näitajast – Põlvamaal 2000. aastal 12,8% (Eestis 7,2%), 2004. aastal 15,2% (Eestis 9,3%) ja 2008. aastal 13,4% (Eestis 9%).

2.1.3.3 Esmashaigestumine nakkushaigustesse

Maakonnas ei registreeritud aastatel 2000-2008 ainsatki HIV-i haigestumise juhtu.

Sugulisel teel levivate haiguste uutest juhtudest on maakonnas enam diagnoositud klamüüdiat. Haigestumiste arv kõigub aastate lõikes – väiksem juhtude arv 42 (2002. a) ja suurim 63 (2004. a) (joon. 20).

Haigestumine süüfilisse on registreeritud maakonnas ainult 2002. a (16 juhtu). Haigus levis ühes väikeses kogukonnas eakate elanike hulgas ühekordse puhanguna.

Gonorröasse haigestumine on aastatel 2002-2008 langenud 12 diagnoositud juhult 2004. aastal viiele juhule 2008. aastal.

Tõusutendents on puukborrelioosi haigestumisel – 2002. ja 2004. aastal kaks juhtu aastas; 2008. aastal 22 juhtu.

Tõus on ka puukensefaliiti haigestumisel – 2002-2006 aastal oli üks kuni kaks juhtu, 2008. aastal viis juhtu (joon. 20).

Tuberkuloosi haigestumine on vaadeldaval perioodil (2000-2008) vähenenud üle nelja korra – 2000. aastal 22 haigestumist, 2008. aastal 5 haigestumist (joon).

2.1.3.4 Esmashaigestumus pahaloomulistesse kasvajatesse

Maakonnas suureneb pahaloomulistesse kasvajatesse haigestumiste esmasjuhtude arv – 2000. aastal haigestus pahaloomulistesse kasvajatesse 123 inimest, 2006. aastal 136 inimest. Haigestumine kasvab meeste seas ja väheneb naiste hulgas (joon. 22).

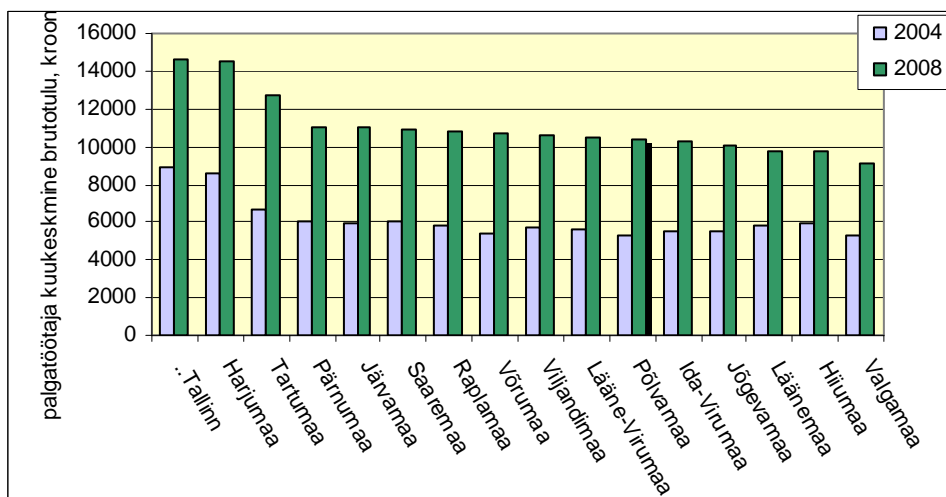
Esmashaigestumus pahaloomulistesse kasvajatesse Põlvamaal on madalam Eesti keskmisest haigestumisest (tabel 19, joon. 21).

2.2. SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED

2.2.1 Tööturu situatsioon

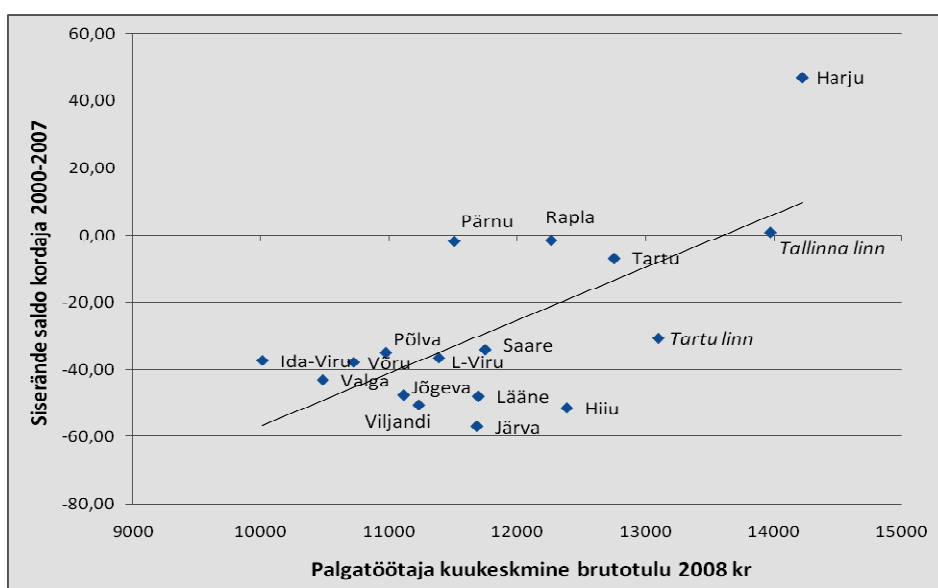
2.2.1.1 Keskmine brutopalk

Põlvamaa palgatöötaja keskmine brutotulu oli 2004. aastal 5324 krooni ja 2008. aastal 10411 krooni, seega on palk kasvanud viie aastaga kaks korda. Samas jääb Põlva maakonna palgatöötaja keskmine palk madalamaks Eesti keskmisest palgast - 2004. aastal 1963 krooni võrra ja 2008. aastal 2501 krooni võrra. Seega Põlvamaa palgatöötaja keskmise palga vahe vabariigi keskmise palgaga suureneb iga aastaga (joon. 23).

Joonis 63. Palgatöötaja kuukeskmine brutotulu kroonides Eestis 2003-2008.

Vabariigi lõikes kuulub Põlvamaa väiksemate keskmiste sissetulekutega maakondade hulka ja oli 2008. aastal 10. kohal (joon. 63). Kõige kõrgemad sissetulekud olid 2008. aastal Harjumaal (brutotulu 14000 krooni) ja kõige madalamad sissetulekud Valgamaal (9075 krooni). Harjumaal palgatase oli 2008. aastal 113% riigi keskmisest. Seega brutopalkades on Eestis suured piirkondlikud erinevused.

Joonis 64. Siserändesaldo ja palgatöötaja kuukeskmise brutotulu maakonniti. Allikas: Siseministerium.

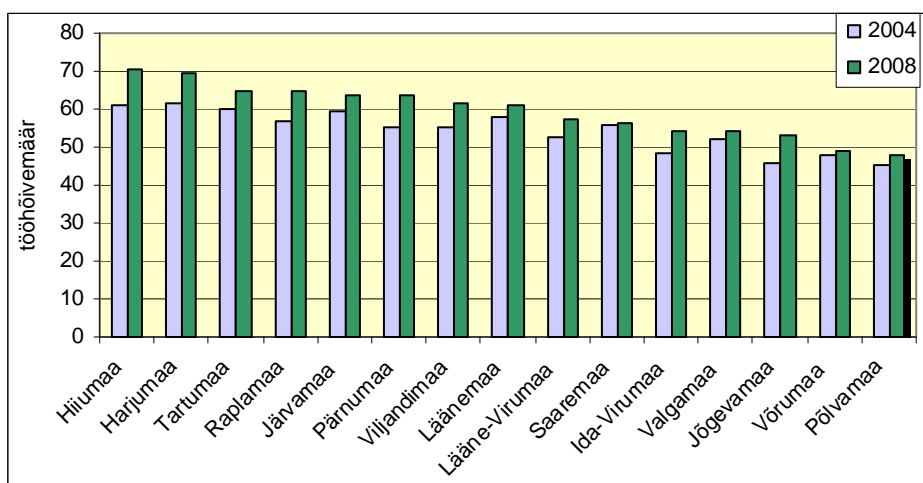
Võrreldes palgatöötajate kuukeskmiste brutotulude ja siserände saldo maakondlikke erinevusi (joon. 64) saab järeldada, et rahvastiku tänased siserändesuunad on tugevasti seotud piirkondlike erinevustega palgatööst teenitavates sissetulekutes - elanike siserände saldo on selgelt positiivsem olnud maakondades, kus keskmine palgatase on kõrgem ning negatiivsem maakondades, kus sissetulekute tase on madalam. Järelikult on Põlvamaalt elanike lahkumise üheks põhjuseks madalad töötasud.

2.2.1.2 Hõivatud

2009. aastal oli Põlva maakonnas 15–74-aastastest elanikest tööga hõivatud 10 700. Sama suur oli tööga hõivatute arv maakonnas 2004. aastal. Maakonna tööhõivet iseloomustab väike tõusutendents aastatel 2004–2008. Aastal 2008 oli Põlvamaa rahva majanduslik aktiivsus kõrgeim - 11,4 tuhat hõivatut (joon. 24).

2004. aastal oli Põlvamaal 45 hõivatut 100 tööealise (15–74-a) elaniku kohta. Majanduslikult aktiivsemal aastal (2008) oli hõivatus 48,1%. Seega tööhõive kasvas Põlvamaal aastatel 2004–2008 3,1% (joon. 25). 2009. aastal hakkas tööhõive seoses majanduskriisiga kaasnenu koondamiste ja pankrottide tõttu vähenema

Võrreldes tööhõivet Põlva maakonnas Eesti keskmise tööhõivega selgub, et Eesti keskmine tööhõive suurenes aastail 2004–2008 pidevalt. Põlva maakonnas ei olnud kasv pidev. -2006. aastal tööhõive langes. Samas suurenes Põlvamaa tööhõivemäära vahe vabariigi keskmisega-2000. aastal oli erinevus 17,6% (Põlvamaal 45%, Eestis 62,6%), 2008. aastal oli erinevus 21,4% (Põlvamaal 48,1%, Eestis 69,5%) (joon 25).

Joonis 65. Hõivatute osakaal tööealisest elanikkonnast Põlvamaal ja Eestis aastatel 2004–2008.

2008. aastal oli Põlvamaal 15–74-aastaste elanike hõivatus tööga Eesti madalaim (48,1%) (joon. 65).

2.2.1.3 Majanduslikult aktiivsed üksused/ ettevõtted

Põlvamaa ettevõtluses domineerivad väike- ja keskmise suurusega ettevõtted (tabel 22, joon. 26). Tulenevalt maakonna põllumajandustootmise tugevast traditsioonist ja ressurssidest tegutseb registreeritud ettevõtetest suur osa primaarsektoris. Koguni 44% ettevõtetest ja 12% tööhõivest annab primaarsektor. Kuigi tööstuses on ülekaalus traditsioonilised tootmisharud (puidu- ja toidutööstus) on positiivne sekundaarsektori töökohtade kasv maakonnas. Eksportivate ettevõtete seas paistab enam silma puidutööstus, kuid ekspordi kasvu pidurdab suur madaltehnoloogiliste ettevõtete osakaal ning uute innovaatiliste majandusharude

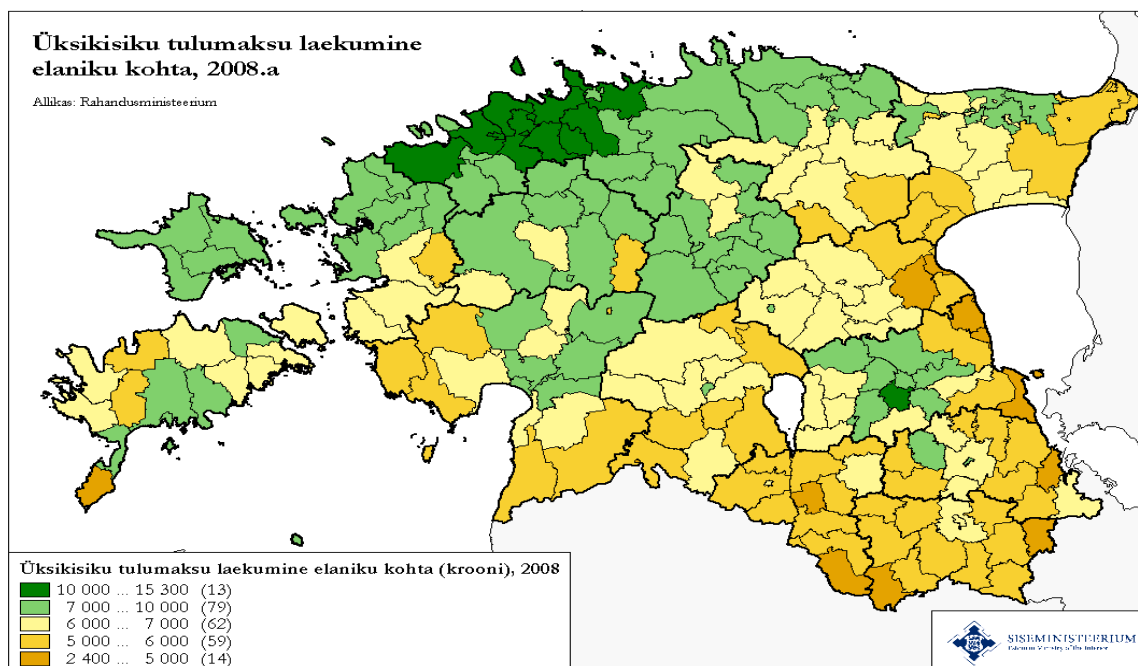
vähesus. Tootmisettevõtete suur ressursipõhisus, tagasihoidlik panus lisandväärtuse loomisel, tootmismastaapide piiratus ja investeringuteks vajaliku kapitali nappus viitavad tsüklilistele arengutakistustele. Lisaks kapitali puudumisele ei jätku ettevõtetele mõnikord kvalifitseeritud tööjõudu.

Oluliseks nõrkuseks on Põlvamaal töökohtade arvu kasvu seisak teenindussektoris. Põhjuseid võib leida nii kohalike tarbijate arvu kui ka maksevõime piiratuses, avaliku sektori töökohtade arvu languses ning turismimajanduse ettevõtete vähesuses. Põlvamaa majandusstruktuur on siiski ühekülgne ja elanike ettevõtlikkus madal.

2.2.1.5 Maksumaksjad ja miinimumpalga saajad

Üksikisiku tulumaks on rikkus, mida osaliselt on võimalik ümber jaotada kohaliku elukvaliteedi edendamiseks ja avalike teenuste osutamiseks.

Aastatel 2006-2009 oli Põlva maakonna üksikisiku tulumaksu maksjate arv suurim 2008. aastal (12313). Seega maksumaksjate arv kasvas aastatel 2006-2008 maakonnas 664 maksumaksja võrra, vähenes aga 2009. aastal seoses majanduskriisiga kaasnud koondamistega 738 võrra. 20-22% Põlva maakonna üksikisiku tulumaksu maksjatest said miinimumpalka (tabel 23).

Joonis 66. Üksikisiku tulumaksu laekumine kohalikes omavalitsustes 2008. aastal. Allikas: Siseministeerium

Vaadates regionaalsete sissetulekute erinevusi üksikisiku tulumaksu laekumistena kohalike omavalitsuse üksuste kaupa 2008 aastal (joon. 66) on selgelt näha kõrgemate sissetulekute koondumine Tallinna ümbrusesse Põhja-Eestisse ning vähemal määral ka Lõuna-Eestis Tartu lähiumbrusesse. Tööhõive ja palgamäärade vähenemine ning rahvastiku väljaränne maakonnast toob kaasa maksulaekumise olulise vähenemise Põlva maakonnas.

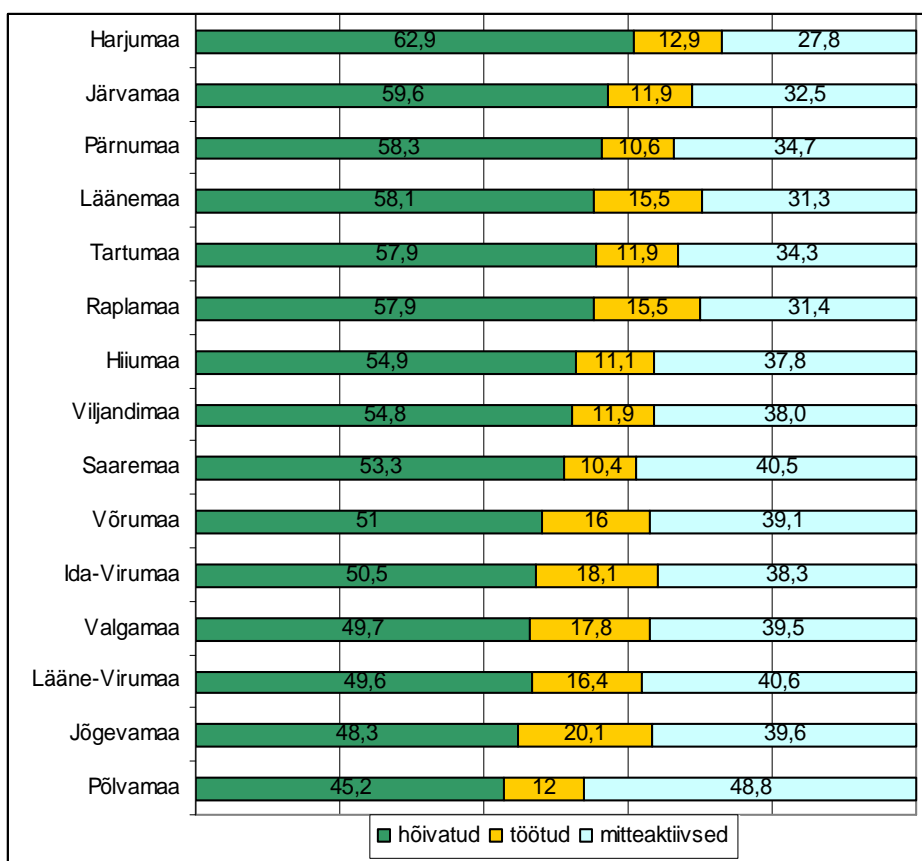
2.2.1.5 Töötus

Kõige rohkem registreeritud töötuid Põlva maakonnas oli 2004. aastal (1,9 tuhat), kõige vähem (0,5 tuhat) 2007. aastal (joon. 28). Kuigi tööga hõivatute arv 2009. aastal langes 2004.

aasta tasemele, jäi registreeritud töötute arv tunduvalt alla 2004. aasta taset - 2009. aastal registreeriti 1,1 tuhat töötut (2004. aastal 1,9 tuhat).

Töötute osakaal töøjõus (töötuse määr) nii Eestis kui ka Põlva maakonnas oli madalaim 2007. aastal (Eestis 4,8%, Põlvamaal 4,2%). 2007. aastal oli Eesti tööturul probleemiks mitte tööpuudus, vaid hoopis töøjõupuudus - paljud ettevõtted ei leidnud tegevuse arendamiseks vajalikku töøjõudu.

2008. aasta ülemaailmne finants- ja majanduskriis tõi Eesti tööturule negatiivse muutuse – töötus kasvas ja saavutas 2009. aastaks perioodi suurima taseme – Eestis oli töötutena registreeritud 14% (Põlvamaal 12%) tööealistest elanikest. Võrreldes töötuse määra maakondade lõikes, on Põlvamaa ainus maakond, kus 2009. aasta töötus on madalam 2004. aasta töötusest. Selle põhjuseks võib olla pikaajaline vabariigi madalaim tööhõive määr Põlvamaal ja sellises olukorras saabki töötuid ka vähemal määral juurde tekkida. Ka mitteaktiivsete tööealiste väga suur osakaal Põlvamaal võib olla tingitud varasemate aastate kõrgest töötuse määrist, st nn. heitunud isikute (kes ei soovi tööd leida) osakaal on oluliselt kõrgem kui mujal (joon. 67).

Joonis 67. Tööealise rahvastiku rakendus Eesti maakondades aastal 2009.

2.2.2 Sotsiaalne kaitse

2.2.2.1 Ravikindlustusega kaetus

Õigus ravikindlustusele on Eesti alalisel elanikul, tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elavatel inimestel, kelle eest makstakse või kes maksavad iseenda eest sotsiaalmaksu, samuti nende inimestega võrdsustatud isikutel. Kõigile alla 19-aastastele on ravikindlustus garanteeritud sõltumata sellest, kas nende vanemad töötavad või mitte.

Eesti Haigekassa rahastab kindlustud isikutele osutatavaid ambulatoorseid ja statsionaarseid teenuseid, samuti teatud juhtudel taastus- ja hooldusravi ning hambaraviteenuseid. Ravikindlustusega kaetutele makstakse ajutise töövõimetuse hüvitist ja ravimikompensatsiooni.

Põlva maakonna rahvastiku kindlustatus ravikindlustusega aastatel 2004-2009 on keskmiselt 3,5% madalam Eesti keskmisest. Kõige enam kindlustamata inimesi oli maakonnas 2005. aastal (9,4% elanikest) ja kõige vähem 2009. aastal (5,6%). Võib järeldada, et kindlustamata inimeste arv kasvab pärast kõrget registreeritud töötust - 2004. aastal registreeritud töötud kaotasid 2005. aastal töötustaotuse ja koos sellega ka ravikindlustuse (tabel 27, joon. 30).

Riigieelarvest rahastatakse ravikindlustusega hõlmamata isikutele kiirabi ja vältimatut abi. Muude tervishoiuteenuste eest peavad ravikindlustuseta isikud tasuma ise või küsima abi kohalikest omavalitsustelt raviteenuste eest tasumisel. K. Kahuri (2006) uuringu põhjal oli aasta jooksul vältimatu abi korras tervishoiuteenuste saajatest 27% ravikindlustuseta isikud. Ambulatoorse eriarstiabi teenuseid kasutas neist 21%, haiglaravi 6% ning perearstiabi teenuseid 2%. Võib järeldada, et ravikindlustamata isikutel on tervishoiuteenuste kättesaadavus raskendatud ka Põlvamaal.

Põlva maakonnas on kõige rohkem inimesi saanud ravikindlustuse võrdsustatud isiku staatuse läbi (isik kuni 19-aastaseks saamiseni, õppurid teatud vanuseni, riikliku pensioni saajad, rasedad) – 2009. aastal 15727 inimest (53,8% kindlustatutest). 11693 inimest (40%) on kindlustatud tööandja poolt või füüsilisest isikust ettevõtjad, kes maksavad ise enda eest sotsiaalmaksu. 6% maakonna elanikest on 2009. aastal kindlustatud riigi poolt (kaitsejõududes ajateenistuses olev ajateenija; tööturutoetuste saajad, töötukindlustushüvitise saaja; kindlustatud isiku ülalpeetav abikaasa, kes kasvatab lapsi (teatud vanuseni); isikud kelle eest kohalik omavalitsus maksab sotsiaalmaksu) (joon. 31).

2.2.2.2 Toimetulekutoetused

Toimetulekutoetus on riiklik sotsiaaltoetus, mida igakuuliselt määrab ja maksab kohalik omavalitsus. Vastavalt 2010. aasta riigieelarve seadusele on toimetulekupiiri määr 1000 krooni kuus. Toimetulekupiiri kehtestamisel lähtutakse minimaalsest tarbimiskuludest toidule, riietusele ja jalanõudele ning muudele kaupadele ja teenustele esmavajaduste rahuldamiseks.

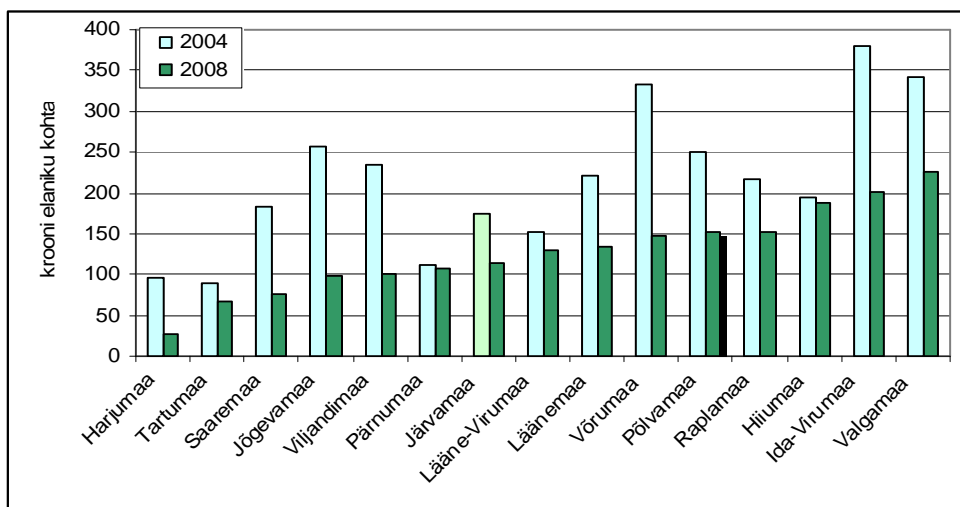
Toimetulekutoetuse saajaid (1000 elaniku kohta) aastatel 2004-2008 oli Põlva maakonnas 1,7 korda rohkem Eestis keskmisest – 2004. aastal Põlva maakonnas 271 ja Eestis keskmiselt 159 taotlust; 2008. aastal Põlvamaal 78 taotlust, Eestis keskmiselt 44 taotlust (joon. 32).

Väljamakstud toimetulekutoetuse summa elaniku kohta on Põlva maakonnas samuti ca 1,6 korda suurem Eesti keskmisest. Suurem väljamakstud toetus – 300 krooni - oli 2005. aastal (Eestis 187 krooni) ja madalaim 2008. aastal – 151 krooni (Eestis 90 krooni) (joon. 33).

Regionaalsed erinevused makstud toimetulekutoetustes elaniku kohta (joon. 68) näitavad kõrgemat elatustaset Harju- ja Tartumaal, kus toimetulekutoetusi maksti 2008. aastal vähem kui 70 krooni elaniku kohta ning suhteliselt madalamat elatustaset Valga-, Ida-Virumaal (200 ja enam krooni elaniku kohta). Põlva maakond on Eesti arvestuses viiendal kohal väljamakstud toetuste poolest (151 krooni elaniku kohta) (joon. 68).

Toetust saavate perede hulgas on kõige raskemas olukorras leibkonnad kus kasvavad lapsed ja kas üks või mõlemad vanemad ei tööta. Uuringud näitavad, et majanduslikus kitsikuses

muutuvad keeruliseks peresuhted, inimeste enesehinnang langeb ja tulevik näib lootusetu - nad elavad äärmiselt kokkuhoidlikult ja toit ja tervis on kehvad.

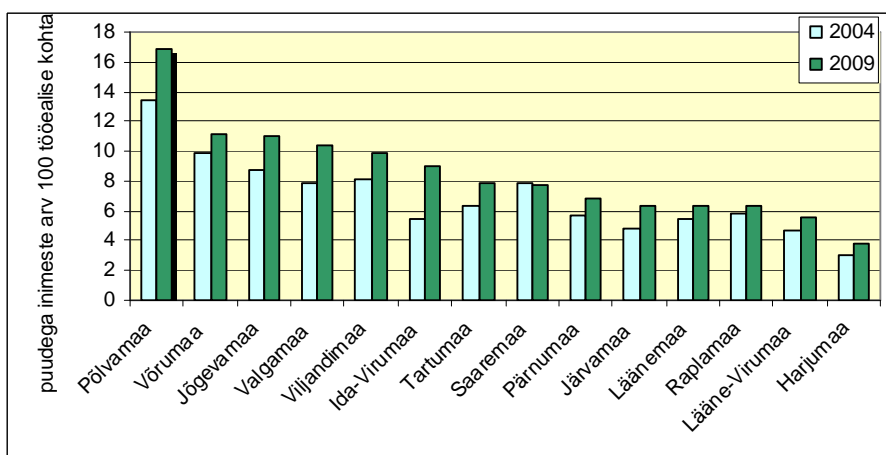

Joonis 68. Väljamakstud toimetulekutoetus elaniku kohta maakondades aastatel 200-2008.

2.2.2.3 Puuetega inimesed

Selles alalõigus võtame vaatluse alla 16-64-aastased tööealised inimesed, kellel on tuvastatud osaline või täielik töövõimetus ja kellele makstakse töövõimetuspensioni (edaspidi –puudega inimesed). Töövõimetus on haiguse või välise vigastuse tõttu tekkinud ajutine või jääv töövõime nõrgenemine

Puuetega inimeste arv Põlvamaal kasvab pidevalt. 2006. aastal elas maakonnas 3255 puudega inimest, 2010. aastal 4117 inimest, seega kuue aastaga kasvab puudega inimeste arv 862 inimese võrra. Samas suureneb ka puudega inimeste osakaal maakonna rahvastikus – 2006. aastal 15,8%, 2009. aastal 18% (tabel 28, joon. 34).

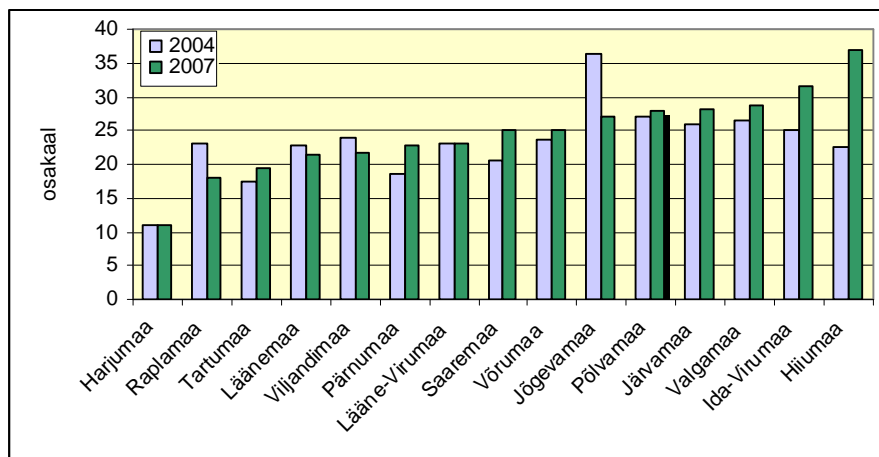

Joonis 69. Puudega inimeste osakaal 100 tööealise inimese kohta Eestis maakondade lõikes

Vaadates 16-64-aastaste puuetega inimeste osakaalu maakondades 100 tööealise(15-74-a) inimese kohta, on selgelt esikohal Põlva maakond (16,8). 4,4 korda vähem puudega inimesi tööealises rahvastikus on Harjumaal (3,8) (joon. 69). Suure puuetega inimeste osakaalu põhjuseks Põlvamaal on ilmselt nii hea tervisega (25-34 aastaste) inimeste väljaränne kui elanike tervise kaotus seoses töökoha kaotamisega.

2.2.2.4 Suhteline vaesus

Suhteline vaesus on olukord, kus elamistingimused on alla ühiskonna keskmist elatustaset või üldiselt aktsepteeritud ja soovitud taset. Inimesed võivad kogeda end suhteliselt vaestena ka siis, kui nad ei kannata puuduse all, kuid samas elavad teised inimesed märkimisväärselt jõukamalt. See määratlus ei seosta vaesust ainult füüsiliste vajadustega, vaid ka ühiskonna normide ja ootustega.

Joonis 70. Suhteline vaesus Eesti maakondades aastatel 200-2007.

Eestis ebavõrdsus kasvab – 2004. aastal oli Eestis 18,3% inimesi, kelle ekvivalentnetosissetulek oli suhtelise vaesuse piirist madalam, 2007. aastal 19,5%. 2007. aasta näitaja alusel oli Eesti elanike rikkaima ja vaeseima viiendiku sissetuleku erinevus ligi kuue kordne.

Põlva maakonna elanike suhteline vaesus on suurem Eesti keskmisest. 2007. aastal jäi 27,8 % Põlvamaa elanike ekvivalentnetosissetulek suhtelise vaesuse piirist madalamaks. Põlvamaa kuulub Eesti viie vaesema maakonna hulka (joon. 70).

2.2.3 Kaasatus kogukonna tegevustesse

Kogukonnad moodustuvad peaaesjalikult ühtse identiteedi ja ühise suurema tõmbekeskuse järgi, toimivad koostöö ja ühissettevõtmised. Põlvamaa on moodustatud Nõukogude ajal endise Tartumaa kaguosast ja Võrumaa põhjaosast. Maakonna kogukonnana toimima hakkamist ja sotsiaalset aktiivsust on toetanud suhteliselt noorem rahvastik võrreldes naabermaakondadega – eelmise sajandi teises pooles tuli maakonda hulgaliselt noort aktiivset elanikkonda.

Omaette väiksema kogukonna moodustab Setumaa (Setomaa), mis moodustub peamiselt Võru- ja Põlvamaa idaosas asuvast 4 vallast (Mikitamäe, Värskä, Meremäe, Misso). Setumaa puhul on tegemist kultuuriliselt-religiooselt (valdavalt õigeuskne) ja keelemurraku poolest erineva kogukonnaga.

Omavalitsuste järgsete kogukondade aktiivsust saab mõnevõrra kirjeldada nende territooriumil registreeritud mittetulundusühingute ja sihtasutuste hulga järgi (tuhande elaniku kohta), jättes loetelust välja korteri-, garaaži-, aiandus- ja maaparandusühingud. Viimased on oma iseloomult pigem moodustatud ühisest kinnisvara haldamise huvist, kuivõrd ajendatud muudest kogukonna sotsiaalsetest ja kultuurilistest vajadustest.

Kogukonna üheks motivaatoriks on oma inimeste ja nende tegemiste tunnustamine. Põlva maavanema poolt antakse maakonna elanikele nende teenete või saavutuste eest hulgaliselt autasusid /aunimetusi. Oma panuse tunnustamises annavad ka Eesti Kultuurkapitali nõukogu, Kultuurkapitali Põlvamaa ekspertgrupp ja Põlva Maakonna Spordiliit (p. 1.2.3).

Põlva maakonna mittetulundusühenduste liikmeskond on üldjuhul väikesearvuline - asutamisel kaasatakse sageli ainult mõned mõttekaaslased. Suurema liikmeskonnaga on Põlvamaa Puuetega Inimeste Koda (katusorganisatsioon teistele puuetega inimestega tegelevatele ühingutele), Põlvamaa Spordiliit (katusorganisatsioon spordiühingutele), Jalgpalliklubi Lootos, Põlvamaa Lastekaitse Ühing, Põlvamaa Partnerluskogu.

Enamikel MTÜ-del puudub kodulehekülg. MTÜ-de tegevus seisneb põhiliselt kohalike arengule mitmekülgses kaasaitamises või liikmete huvide eest seismises (spordiseltsid, kogudused, korteri- ja garaažiühistud jpt.). Palgalisi töötajaid on üksikutes MTÜ-des (näit. Põlvamaa Puuetega Inimeste Koda, Põlvamaa Partnerluskogu, Piiriveere Liider), tegevus põhineb vabatahtlikul töö. Büroopinda omavad samuti vähesed.

Projektide elluviimisega tulevad Põlvamaa MTÜ-d hästi toime. Põhilised finantseerimisallikad on toetusfondid ja meetmed projektide rahastamiseks ning kohaliku omavalitsuse toetus. Toetuse saamiseks tuleb kirjutada kas avaldus või lihtne projekt. Suuremate objektide (nt. külakeskuste) kaasrahastamine on enamasti juba pikemalt ette planeeritud ja eraldi reana eelarves. Liikmemaksud on väikesed ja ei oma finantseerimisallikana olulist rolli.

Ühendustevaheline koostöö on regioonipõhine - näiteks külaselts ja KOV ühendavad oma jõud kohaliku probleemi lahendamiseks. Kohalikud omavalitsused on tellinud ühendustelt järgmisi teenuseid: külakeskuste, spordirajatiste, turismiobjektide haldamine; külade päeva korraldamine; laste päevahoid; matka- ja terviseradade korrashoid jne.

Koostöös eraetevõtetega on Põlvamaa MTÜ-del veel palju arenguruumi.

2.3. LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

2.3.1 Õpilaste arv haridusasutustes

Vaadeldes laste arvu lasteaedades aastatel 2004-2009 näeme kerget tõusutendentsi. 5 aasta jooksul on lasteaialaste laste arv tõusnud 145 lapse võrra (joon.34). Lasteaedades käivate laste protsent maakonna 2-6-aastaste laste koguhulgast on tõusnud 50% -lt 2004. aastal kuni 61%-ni 2009. aastal.

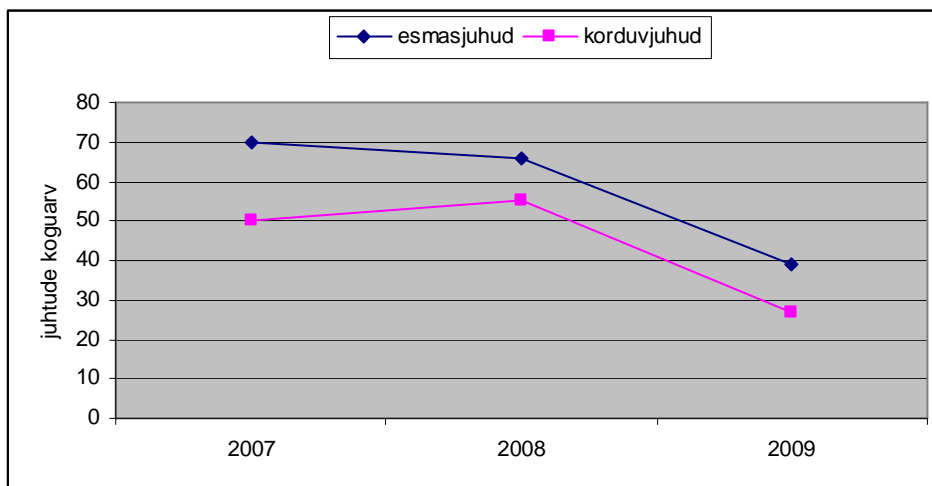
2-6-aastaste laste koguarvu maakonnas aastatel 2004-2009 on püsinud suhteliselt samal tasemel, kõikides 1755 -1701 lapse vahel - olles maksimumis 2004.aastal ja saavutades miinimumi 2008. aastal. Väike tõus (25 lapse võrra) on toimunud taas 2009. aastal. (joon. 34).

Õpilaste arv maakonna üldhariduskoolides on 2004-2009 aasta jooksul olnud kindlas langustendentsis, vähenedes 5 aasta jooksul 1350 õpilase võrra, iga-aastaselt 200-300 õpilase võrra (tabel 31, joon. 34). Samal perioodil on maakonnas suletud 2 põhikooli (Peri ja Leevi) ja üks algkool (Põlgaste).

Koolikohustuse täitmise kohta saadud andmed ei ole võrreldavad.

2.3.3 Noorte süüteod

Noorte (kuni 18-a.) poolt toime pandud seadusrikkumiste arvus väljendub aastatel 2004 - 2008 selge tõusujoon - 2004. aastal 587 ja 2008. aastal 1352 juhtu. Seega tõusis juhtude arv 4 aasta jooksul 2,3 kordselt. Aastate lõikes suurim (1,5 kordne) tõus jääb 2008. aastasse, mil juhtude arv tõusis 936-lt 1352-le (joon. 35). 2008. a järsk juhtude tõus võib olla seletatav jõustunud tubakaseadusega.

Joonis 71. Alaealiste komisjonis arutatud esmas- ja kordujuhtude arv.

Vaadeldes 2007-2009 aastal alaealiste komisjonis arutatud nii esmas- kui kordujuhtude arvu näeme olulist langust 2009. aastal (joon. 71). Vaadeldes samal perioodil alaealiste komisjoni jõudnud laste arvu vanuste lõikes, siis näeme, et kõige sagedamini on nii esmas- kui kordujuhtudega sattunud komisjoni 13-aastased ja vanemad. Erinevus tekib esmasjuhtude arutluste puhul, kus 14-16-aastastega võrdselt on arutlusel olnud ka 12-aastaste laste poolt toime pandud rikkumised. Arutlusele ei ole jõudnud 7-8-aastaste ja 17-aastaste poolt toime pandud rikkumisi (tabel 32, joon. 36).

2.3.3 Maakonna poolne initsiatiiv ja toetused lastele ja noortele

Maavalitsuse spetsialistide poolt koordineeritakse üle Eestiliste ürituste maakondlike voorude/kampaaniate korraldamist.

Kultuuriürituste maakondlike voorude korraldamine ja tulemuste vahendamine ning üleriigilistel kultuuriüritustel maakondliku osalemise korraldamine toimub maavalitsuse spetsialisti koordineerimisel, koostöös ainesektsioonidega (muusika-, huvijuhid). Rahastus valdavalt projektipõhine, osaliselt toetavad omavalitsused läbi koolide.

Haridusvaldkonnas on maavalitsuse spetsialistile põhiliseks partneriks ainesektsioonid. Puudub tervisele suunatud tegevusega seonduv ainesektsioon –inimeseõpetuse ainesektsioon.

Vabaaja tegevuste toetamisel on maavalitsuse spetsialistile koostööpartneriks enamasti Avatud Noortekeskused, tervisedenduse- ja lasteakaitse valdkonnas ka omavalitsused ja koolid.

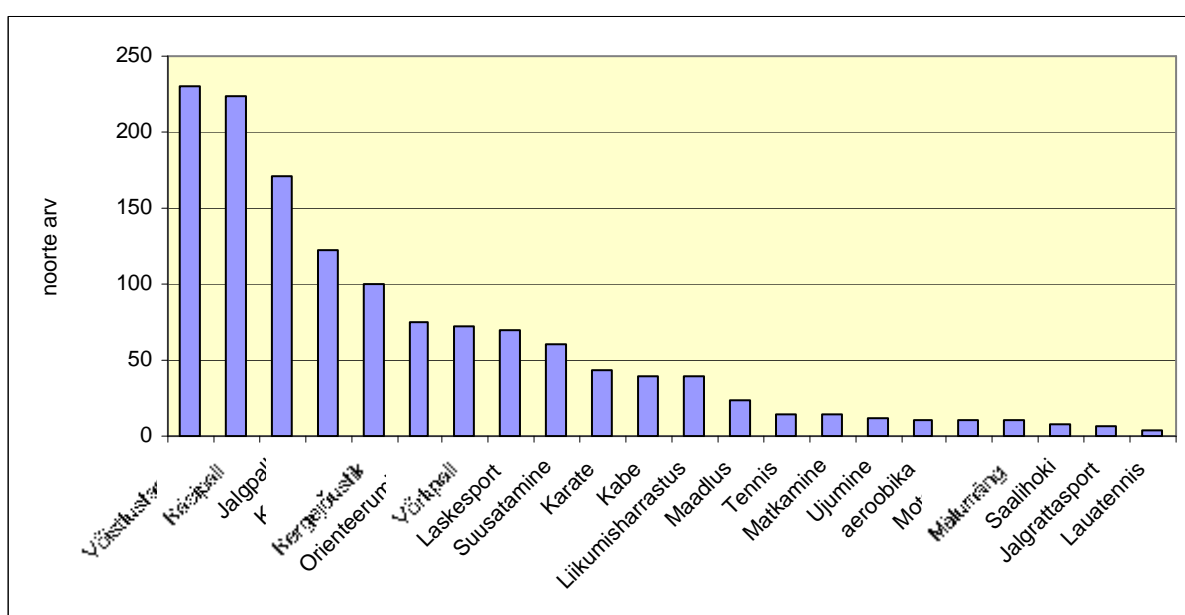
Avatud Noortekeskused on osutunud olulisteks ja nõutud noortetegevuse sõlmpunktideks kohtadel. Põlvamaal tegutseb 2009. aastal 10 Avatud Noortekeskust. Noorte kooskäimise kohad on veel Mikitamäel ja Vastse-Kuustes. Samas mõneti peatunud on tegevus Põlva ja

Laheda vallas. Avatud noortekeskuste laadsed kohad puuduvad praegu vaid Kõlleste ja Mooste vallal. Rahalised ressursid õpilasürituste tegevusteks eraldab osaliselt riik ja/või saadakse projektipõhiselt.

Spordivaldkonnas on koordineerivaks katusorganisatsiooniks Põlva Maakonna Spordiliit, kes korraldab ja koordineerib nii noorte kui täiskasvanute sporditegevust.

Põlvamaa Spordiliidu eelarvest finantseeritakse täiskasvanute, noorte ja koolide ametlike ülemaakonnalisi spordiüritusi, et iga osaleja ei peaks eraldi maksma ja seeläbi ei väheneks osavõtjate arv.

Spordiliidu tegevuses on rõhuasetus suunatud noorte, eriti koolinoorte liikumisharjumuste kujundamise järjekindlale arengule – 2966-st spordiharrastajast maakonnas on, Eesti Spordiregistri andmetel, 1363 noored.

Joonis 72. Noorte harrastajate osalemine alade kaupa. Allikas Eesti Spordiregister

Vaadeldes noorte osalemist spordiklubides alade lõikes selgub, et populaarsemad alad on võistlustants, käsipall, jalgpall, korvpall, kergetõustik, orienteerumine.

Sporditegevuse koordineerimisel, võistlussüsteemide ja liikumisharrastusürituste korraldamisel toetatakse jätkuvalt omaalgatusele – üritusi viiakse ellu koostöös üldhariduskoolide, spordikoolide ning spordiklubidega.

Maakonna spordiaktiiv ja võimalused on koondunud valdavalt maakonna keskusse (Põlva linna ja- valda) kuhu on koondunud 50% tegutsevatest spordiklubidest ja 1 kahest Spordikoolist. Mis on mõnevõrra seletatav asjaoluga, et maakonna keskus ja selle lähiümbruses elab 1/3 maakonna elanikkonnast.

Aktiivsusest teisel kohal on Räpina vald kus tegutseb 4 spordiklubi ja spordikool. V-Kuuste - ja Värskas vallas tegutseb mõlemas kaks spordiklubi. Mikitamäe vallas spordiklubi puudub, ülejäänud valdades tegutseb 1 spordiklubi.

Probleemkohad laste ja noorte maakonnapoolsel toetamisel:

- Riiklikul rahastamisel:
 - rahade liikumine. Haridusvaldkonnas ei ole kohalikud omavalitsused (kelle kaudu raha liigub) varasematel aastatel riigi raha täies mahus Põlvamaa omavalitsuste Liidule (kelle kaudu käib arvlemine) üle kandnud. Ca 50% rahast on jääb kohapeal(vallas) toimuvate ürituste katteks ja ca 50% maakondlike ürituste finantseerimiseks. Ühe lahendusena võiks korraldada üritusi need kelle käes on raha.
 - finantseerimine otsustatakse kalendriaasta kohta ja uue aasta rahastus selgub tavaliselt alles märtsi lõpus, mille tõttu on vajalik tekitada eelmise aasta jääk, et katta I kvartali tegevuste kulused;
 - haridusvaldkonna rahastuse vähenemine 26% võrra tekitab olukorra kus tulevikus enam ei ole võimalik õpilasüritusi korraldada ja ainesektsioonide tegevust elus hoida. Ainesektsioonide juhid ja õpetajad olümpiaadidel(eriti laupäevadel) töötavad tasuta.
 - tervisedenduse 75% ja alaealiste komisjoni tegevuse rahastamise vähenemise tõttu ei saa toetada enam noorte vabaaja sisustamise ja tervisekäitumisele suunatud üritusi noortekeskustes, omavalitsustes ning Põlvamaa Õpilasmalevas.
 - rahastamise olulisel vähenemisel või ära jäämisel kaob järjepidevuse tagamise võimalus.
- Projektipõhisel rahastamisel:
 - jäägi tekitamise võimalus järgneva aasta I kvartalisse puudub ja kalendriaasta alguses I kvartali jooksul reeglina tegevusi vähe või ei toimu üldse.(tervisedendus, noorsootöö, kriminaalpreventsioon).
 - ebakindlus järjepidevusel
 - Puudub regulaarselt kogutav maakondlik statistika
 - Inimressursi vähesus ja /või aktiivsete inimeste suur hõivatus

2.4 TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

2.4.1 Tervist edendavad koolid, lasteaiad ja töökohad

Joonis 73. Tervist Edendavad Koolide võrgustikuga liitunud koolide osakaal maakondades. Allikas: TAI

Tervist Edendavate Koolide liikumine algas Eestis 1993.aasta. Põlvamaa koolid liitusid võrgustikuga aastatel 2001-2002. Võrgustikuga on liitunud 53% (13) maakonna üldhariduskoolidest, mis on Eesti maakondade lõikes suurim protsent, aga ei peegelda koolide tegelikku aktiivsust. Peale liitumist on sihipärane tervisele suunatud tegevus ja areng säilinud ca 50% liitunud koolidest mis ühelt poolt on ehk põhjendatav aktiivse maakondliku TEK koordinaatori puudumisega ja teiselt poolt koolide passiivsusega kuna liitumist ja sellega seonduvaid tegevusi peetakse lisakohustuseks. Liitunud koolide hulgas on 5 gümnaasiumi kuuest, 7 põhikooli 13-st ja 1 algkool neljast. Räpina Ühisgümnaasium on rahvusvahelise TEK võrgustiku liige. TEK võrgustikuga liitunud koole ei ole vaid Ahja vallas.

Tervist Edendavad Lasteaiad (TEL)- võrgustikuga esimesed liitujad Eestis olid 2000.aastal. Põlvamaa 7 lasteaeda 18-st, liitusid aastal 2001. Hilisemal perioodil liitujaid ei ole. Võrgustikuga liitunute seas on maakonna 4 suuremat lasteaeda. Räpina lasteaed ja kolm maakonna keskuses asuvat lasteaeda, veel kolm liitunud lasteaeda asuvad geograafiliselt maakonna ida-kagu suunal. TEL võrgustikul on olemas maakondlik koordinaator alates 2007. aastast ja kõik liitunud lasteaiad arendavad tervisedenduse valdkonda järjepidevalt ning sihipäraselt kaasates tegevustesse ka võrgustikku mittekuuluvaid lasteaedu (joon. 39).

Tervist Edendavad Töökohad (TET)- Tervist edendava töökoha üheks eesmärgiks on vähendada kutsehaiguste ja tööst põhjustatud haiguste osakaalu suurenemist Eestis, seoses sellega tõsta töötajate terviseteadlikkust, tõstes seeläbi töötajate elukvaliteeti ja töövõimet. Maakonnas ei ole Tervist Edendavate Töökohtade (TET) võrgustikuga liitunud ettevõtteid kelle peakorter asuks maakonnas, küll aga võib arvestada filiaale - samas organisatsioonis kehtib üks ja sama personalipoliitika, tervisedenduse põhimõtted ja juhtimiskultuur. TET võrgustikuga liitunud ettevõtete filiaale on maakonnas 7 (joon. 39).

Maakonnas asub ka kaks Tervist Edendavat Haiglat (TEH) – võib käsitleda tervist edendava töökohana.

2.4.2 Üldkasutatavad spordirajatised ja terviserajad

Maakonnas asub ~100 erinevat spordiehitist, mis kuuluvad:

- 1) munitsipaalomandusse, st omanik kohalik omavalitsus;
- 2) eraomandusse, st omanik on eraisik.

Haldajaks nendes on:

- 1) kool
- 2) klubi, seltsing
- 3) omavalitsus
- 4) sihtasutus

Ehitised jagunevad:

* hooned (võimlad, siseujulad, siselasketiir, muu sportimiseks kasutatav siseruum) – neid maakonnas 38;

* rajatised, st vabas õhus asuvad spordiobjektid (staadion, spordiväljak, püsiliikumisrada, välisujula, lennuväljak – neid maakonnas ~57).

Kõik spordiehitised on kasutusel, kõikides ehitistes on omaniku/haldaja poolt tagatud juurdepääs, korrashoid, kasutamise reguleerimine, määratud vastutav isik.

Võimla-spordihall või saal olemas 12 omavalitsuses. Puudub Mikitamäel ja Põlva vallal, neist viimane kasutab Põlva linna territooriumil asuvaid spordisaale.

Staadionid ja /või spordiväljakud olemas kõigis omavalitsustes.

Terviserajad on olemas 13 omavalitsuses (puudub Mikitamäe vallas). Valgustatud terviserajad on olemas Põlva vallas, Põlva linnas; valgustatud kergliiklusteed Põlva vallas, Räpinas, Mikitamäe vallas.

Maakonnas kasutada 2 siseujulat (Põlva Ujula, Värskä SPA) ja Rápina Lasteaed "Vikerkaar" lastebassein.

2.4.3 Transport ja teedevõrk

Maakonnas on 3215,7 kilomeetrit maanteid, millest riigimaanteed moodustavad 1155,1 kilomeetrit. Kattega teede osatáhtsus on 41,5% (Eestis 58.8%). Raudteeliinide kogupikkus on 101,5 kilomeetrit.

Kergliiklusteed kogupikkusega 10,6 km paiknevad kolme kohaliku omavalitsuse territooriumil: Rápina vallas 8,8 km (valgustatud 6,8 km), Põlva vallas 1,2 km (valgustatud) ja Mikitamäe vallas 0,6 km (valgustatud). Kergliiklusteed on ehitatud aastatel 2004–2009.

Põlvamaa ühistranspordivõrgu moodustavad maakonnasisesed ja kaugbussiliinid ning rongiliiklus. Põlvamaal toimib ühistranspordivõrk 1100 kilomeetrit. Vastavalt ÜTS-le korraldab ühistransporti maakonnaliinidel maavalitsus ja vallaliinidel vallavalitsus. Põlvamaal vallaliinid praktiliselt puuduvad, kogu transpordikorraldus maavalitsuse kaudu (k.a. õpilasliinid).

Põlvamaal on 60 maakonnaliini, mida teenindab 30 bussi. Busside läbisõit on 1,87 milj. km aastas (6200 km/päevas), 900 tuhat reisijat/aastas.

Lisaks maakonnaliinidele teenindavad Põlvamaa elanikke ka maakonda läbivad bussid.

Kõige ulatuslikumalt katab Põlva maakonda 5 korda nädalas (eeldatavalt tööpäeviti) sõitvate bussiliinide võrk, et tagada igapäevane transpordiühendus kodu, kooli ja töökoha vahel. Nädalavahetustel on vallakeskustest olemas bussiihendus suuremate keskustega. Ühendused vallakeskuste ja maakonnakeskuse vahel tagatakse otseliinidega (põhiliinidega) ja külade ühendused vallakeskustega vallaliinide ning maakondlike kõrvalliinidega. Vallakeskusest pakutavate teenuste kättesaadavuse tagamiseks piirkonna elanike tarbeks tuleb hoida õpilasliini käigus ka suvekuudel ja koolivaheaegadel vähemalt 2 korda nädalas.

Raudteeliinide kogupikkus jaguneb kahe liini vahel: Tartu- Orava ja Orava- Valga. Reisijate vedu toimub Tartu – Orava liinil kuuel päeval nädalas, reisijate arv aastas üle 20 tuhande. Kaubavedu toimub mõlematel liinidel.

2.4.4 Keskkonna mõjurid

Välisõhk

Põlva maakonna asustustihedus on 2,2 korda madalam võrreldes Eesti keskmisega ja 2/3 rahvastikust elab maal. Maakonnas ei paikne ka suuri tööstusettevõtteid seega on peamiseks välisõhu saastajateks transport ning olmekütmine.

Transpordi osas on mõeldud Põlvamaal suurt kruusakattega sõiduteede võrgustikku. Kattega teede osatáhtsus on vaid 41,5% (EV 58.8%). Põlvamaast on see näitaja väiksem vaid Valgamaal (40%). Seega võib teatud ilmastikutingimustel (soe, kuiv) ja mingil kindlal

perioodil ületada välisõhk sihtväärtusi ning põhjustada ebameeldivusi läheduses elavatele inimestele. Väärtused ei ületa kalendriaasta keskmist sihtväärtust, mis ette antud EL direktiivis.

Vesi.

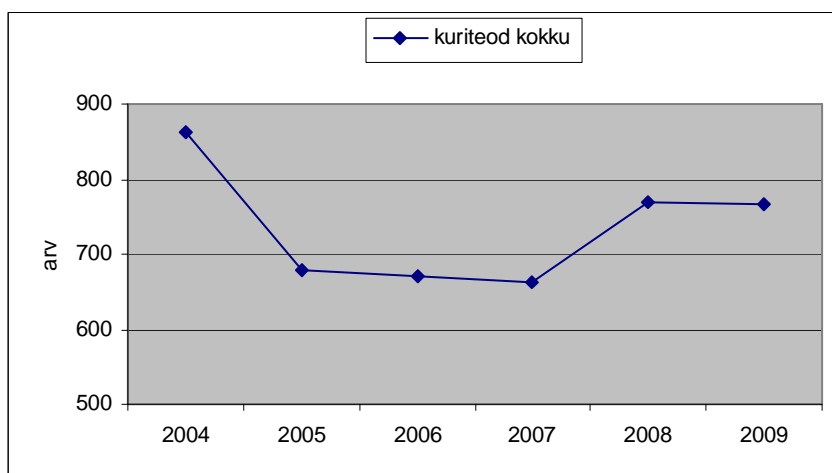
Põlvamaa piirkonnas kasutatakse veega elanikkonna varustamiseks põhjavett, mis saadakse valdavalt nn. Pärnu veekihist. Pärnu veekiht on oluline, sest on Lõuna-Eestis üks veerikkamaid ja omab kinnitatud varudega suuremaid tsentraalseid veehaardeid Põlvas, Elvas ja Tartus. Looduslik Pärnu veekihi vesi on väikese mineraalsusega, mineraalsus suureneb Lõuna-Kagu suunas (Värskas mineraalveena). Võrreldes maapinnalähedase Kesk-Devoni põhjaveega, on vesi pehmem ja väiksema oksüdeeritavusega, mis osutab tema paremale looduslikule kaitstusele.

Põhjavee kvantitatiivne seisund on hea. Praegune veevõtt põhjavee kvantitatiivset ega keemilist seisundit ei mõjuta. Muutusi põhjavee kvaliteedis johtuvalt veevõtust pole täheldatud.

Jäätmed.

Olimeprügi osas prügila asukoha muutus olulist mõju ei avaldanud kuna kogu Põlva maakond on kaetud kohalike omavalitsuste poolt koostatud jäätmehoolduseeskirjadega. Kõigis Põlva maakonna omavalitsustes on korraldatud jäätmekogumine liigiti.

2.4.5 Kuriteod

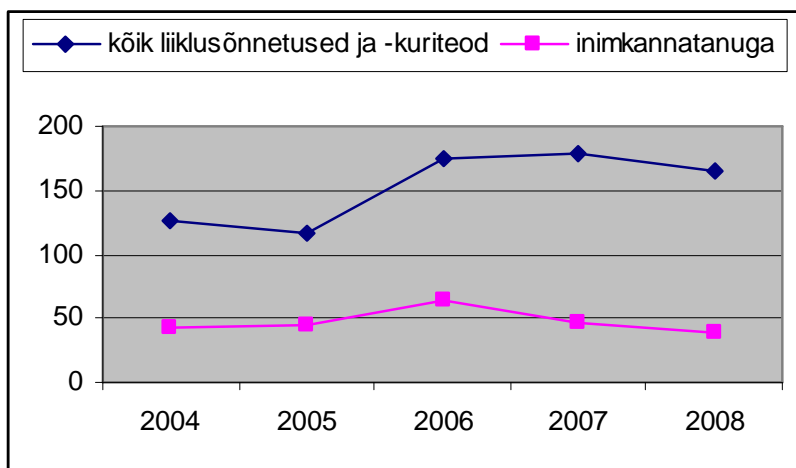
Joonis 74. Kuritegude koguarv Põlva maakonnas

Kuritegude üldarv maakonnas on langenud aastatel 2004 - 2007 ja saavutanud 2008. aastaks taas tõusujoone jäädes 2009. aastal samale tasemele.

2004 -2008 aastal kuritegude arv 1000 elaniku kohta Põlvamaal jääb 20 piiresse, olles ligi 1/3 võrra madalam sama perioodi kuritegude arvust 1000 elaniku kohta Eestis (tabel 35, joon. 40).

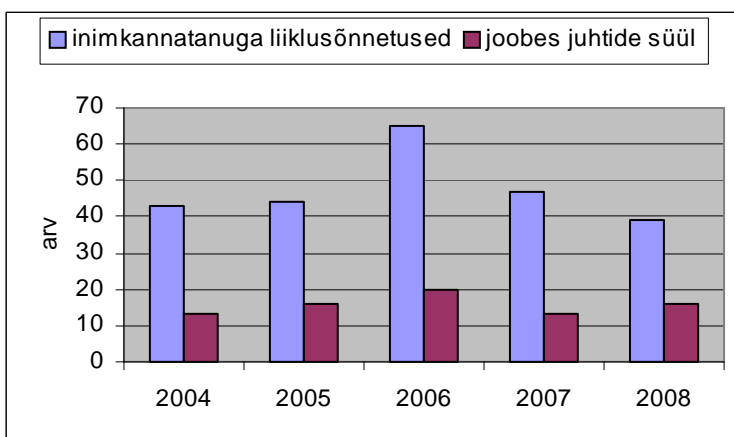
2004-2008 aastal toime pandud varavastaste kuritegude osakaal Põlvamaal ja Eestis väheneb aasta- aastalt olles Põlvamaal siiski vaid mõnevõrra väiksem kuid siiski tunduvalt kiirema langustendentsiga kui Eesti keskmine. 2004.aasta Põlvamaa varavastaste kuritegude protsent (72,5%) oli 2,4% võrra kõrgem Eesti vastavast näitajast (70,1%) langedes 2008. aastaks 16% madalamale Eesti varavastaste kuritegude protsendist (joon. 41).

Vaadeldes isikuvastaste kuritegude protsendilist osakaalu Eestis ja Põlvamaal 2004 - 2008 aastal näeme vastupidist tendentsi varavastastele kuritegudele. Isikuvastaste kuritegude osakaal tõuseb proportsionaalselt nii Põlvamaal kui Eestis aasta-aastalt olles Põlvamaal läbi aastate mõnevõrra kõrgem Eesti Vastavast näitajast (joon. 42). Selle kuriteoliigi puhul on vähenenud latentne kuritegevus s.o. tõusnud on rahva usaldus politsei vastu ja juhtumitest teatatakse ja neid menetletakse rohkem. Seda siis nii perevägivalda puhul kui ka koolivägivalda puhul. Kõik eelnev on pigem positiivne kui taunitav.

Joonis 75. Põlva maakonnas toimunud liiklusõnnetused- ja kuriteod

Vaadeldes liikluskuritegusid ja inimkannatanuga liiklusõnnetusi Põlva maakonnas aastatel 2004-2008 näeme mõningast langustendentsi alates 2007.aastast.

Joonis 76. Inimkannatanuga liiklusõnnetused Põlvamaal sh joobes juhtide süül aastate lõikes

Võrreldes 2004-2008 aastal inimkannatanutega liiklusõnnetuste arvu joobes juhtide süül toimunud liiklusõnnetuste arvuga näeme proportsionaalset tõusu 2006.aastani jõudes 20. joobes juhi süül toimunud liiklusõnnetuseni aastas ning seejärel langust 2008. aastaks 16 juhuni (joon. 76).

Joobes juhtide süül toimunud inimkannatanuga liiklusõnnetused aastatel 2004-2008 moodustavad keskmiselt 33% maakonnas inimkannatanuga liiklusõnnetustest, olles kõrgeim 2008.aastal (41%) ja madalaim 2004 aastal(30%).

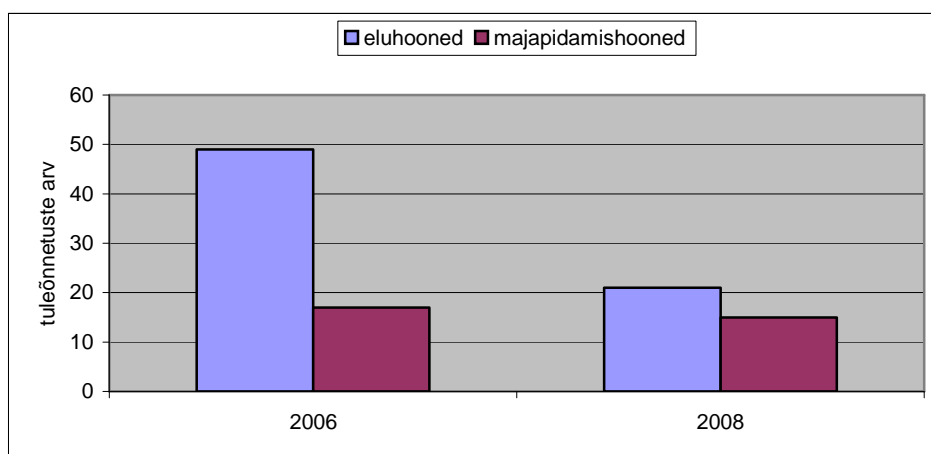
Võrreldes liikluskuritegude ja - õnnetuste üldarvu inimkannatanuga liiklusõnnetuste arvuga 2004-2008 aastal saame, et inimkannatanuga liiklusõnnetused omakorda moodustavad keskmiselt 33% liiklusõnnetustest maakonnas (joon. 43, tabel 36).

Võrreldes liikluskuritegude ja sh joobes juhtide arvu 2004-2008.aastal selgub, et joobes juhtide arv moodustab 2/3 liikluskuritegudest aasta jooksul. Samas on märgata mõningast joobes juhtide arvu tõusu alates 2005 aastast, mil joobes juhte oli aastas 88 jõudes 2008. aastal 140. joobes juhini aastas (joon. 76). See asjaolu võib olla seletatav politseipoolse järelevalve sagenemise ning tõhususega.

2.4.6 Tulekahjud ja kõrgendatud riskiga objektid

Vaadeldes tulekahjude arvu Põlvamaal 2004. – 2008. aastal nähtub aastate vaheline kõikumus, puudub kindel tõusu või langusejoon. Enim tulekahjusid oli 2006. aastal ulatudes 314 tulekahjuni , vähem tulekahjusid toimus aastatel 2005 ja 2008 (168 tulekahju aastas).

Kõrgendatud riskiga objektide riiklikku tuleohutusalast järelevalvet teostatakse iga aastaselt. Kõigil objektidel peavad olema koostatud juhtumikorraldus juhendid.

Joonis 77. Tuleõnnetused tekkekoha järgi

Tekkekoha järgi toimub kõige rohkem tulekahjusid elu- ja kõrvalhoonetes. Tules hukkunute arv Põlva maakonnas aastatel 2004 -2008 jääb vahemikku 3 - 7 hukkunut aastas, olles kõrgeim 2004. aastal (7) ja madalaim 2005.aastal(3) (joon. 77).

Enamus surmaga lõppevate tulekahjude toimumiskohaks on eluhooned. 2006. ja 2008. aastal hukkus tulekahjudes kummalgi aastal 5 inimest –kõik eluhoonetes. Enamus eluhoonetes toimunud tuleõnnetustest on otseselt seotud inimeste hooletuse ning tuleohutusnõuete eiramise, aga ka teadmatusega elementaarsetest tuleohutusnõuetest. Elu- ja kõrvalhoonetes toimuvate tulekahjude suure arvu põhjuseks võib lugeda ka riikliku järelevalve võimaluse puudumist.

Asutuste tuleohutusnõuetele vastavuse üle toimub riiklik järelevalve ja seega on ka nendes toimuvate õnnetuste arv väiksem.

2.5. TERVISLIK ELUVIIS

2.5.1 Tervisealase teabe kättesaadavus

Maakondlikku tervisetuba varustavad teabematerjalidega peamiselt Tervise Arengu Instituut ja Eesti Haigekassa. Tasuta jagamiseks võrgustikele ja koostööpartneritele ning kõigile huvilistele.

Perearstipraksiseid ja erialaseltse varustavad infomaterjalidega lisaks veel ravimfirmad ja erialaliidud, mis on suunitlusega konkreetsete haiguste ennetamisele. Kõigis perearstipraksistes on olemas infonurgad/lauad/stendid terviseteabega.

KOV –soovivad infomaterjale seoses terviseürituste korraldamisega ja tervisenurka väljapanekuks. Omavalitsustes, kus ruumid on perearsti praksistega samas majas, on olemas ka ühine tervisenurk infomaterjalide jaoks.

Lasteaiaid - infomaterjalide jaotamine käib vastavalt vajadusele ja LA soovidele võrgustiku esindaja kaudu või vastavalt ürituste, tervisepäevade toimumisele.

Koolid –maavalitsuses olemas koolide postkastid kuhu saab jooksvalt jaotuskava alusel infomaterjale jätta. Suuremates kogustes küsitakse/jagatakse erinevaid infomaterjale seoses koolides toimuvate ürituste või tervise- tähtpäevadega.

Kohalik meedia kajastab tervisetemaatikat meelsasti. Maakonnalehe” KOIT” igakuisel vahelehel “Targu talita” on terviseteemad alati kajastatud, lisaks veel jooksvalt artiklid toimunud üritustest ja käimasolevatest kampaaniatest ning terviseteemalised rahvaküsitlused. Kohalikus raadios ”Marta”-aktiivne koostöö katkenud ressursside vähesuse tõttu. Kajastatamist leiavad maakondlikud suurüritused. Eelnevatel aastatel on (2006-2007) maakondliku TE projekti raames olnud eetris “Raadiotohter” kus esmaspäeviti kajastatud erinevaid tervisetemaatikaid.

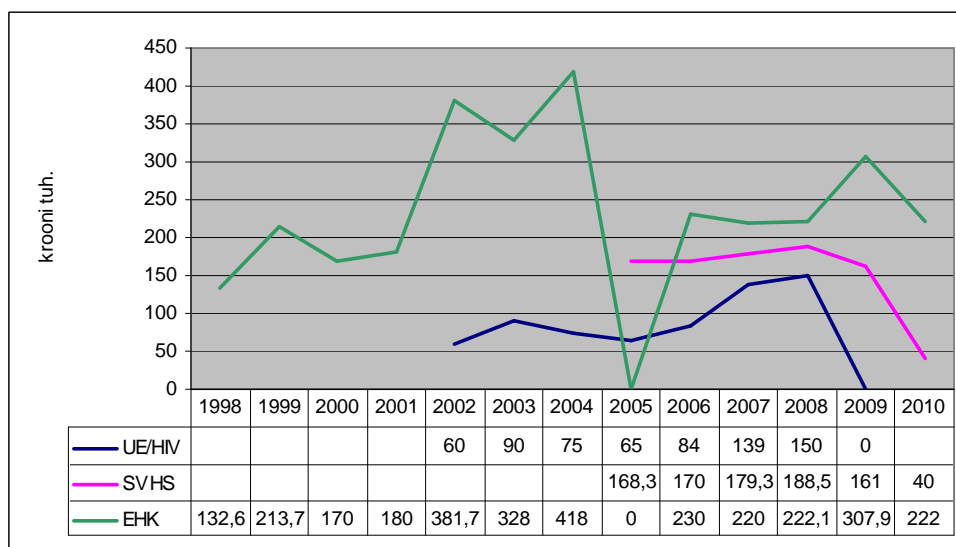
Internet püsiühendus ja Wifi leviala olemas kõigis omavalitsustes ja külakeskustes.

Teabelevi parandamis võimalused:

- Infovoldikute kandjad rahvale käidavatesse kohtadesse, et iga külastaja saaks vajadusel huvipakkuva info kaasa võtta
- maakondlik tervisedenduse kodulehekülje kättesaadavuse parandamine
- interneti kättesaadavuse ja kasutamisoskuse tõstmine elanikkonna hulgas. Paratamatult igasse valda külasid ja igasse külasse alasid, kus interneti leviala ei suuda katta. Eelkõige just otsenähtavuse mittaavutamise tõttu on probleemsed just mägede-küngaste vahelised ning orgudes ja metsade keskel asuvad üksikud majapidamised. Nendeni on ühenduse loomine väga kulukas ja võib piisava finantseerimise puudusel jääda veel pikaks ajaks lahenduseeta.
- Eakas elanikkond - interneti kasutamise oskuse parandamine
- asutuste , ettevõtete vähene kaasatus, maakondliku TET võrgustiku puudumine
- kohaliku meedia parem kasutamine – vallalehed

2.5.2 Tervislikku eluviisi toetavad üritused maakonnas

Alates 1996. a. on maakonnas toimunud järjepidevad tervisedenduslikud tegevused ning koordineeritud tervisedendusliku võrgustiku areng.

Joonis 78. Tervisedenduslike tegevuste rahastamise allikad ja mahud aastate lõikes. Allikas: Põlva MV

1996.aastal loodi maavalitsusse tervisedendaja ametkoht ja kuni 1997.a toimusid maakonnas vabariiklike projektide raames läbiviidavad tegevused

Alates 1998.a-st on toimunud kohapealsed tegevused ((joon. 78, joon.79):

1. projektipõhiselt Eesti Haigekassa projektikonkursside raames aastatel 1998-2004 ja alates 2006.a. Eesti Haigekassa maakondliku traumahanke pakkumise alusel
2. kolme riikliku strateegia raames:
 - “Alkoholismi ja narkomaania ennetamise riikliku programmi aastani 2012”;
 - “HIV/AIDS-i ennetamise riikliku programm ja strateegia aastani 2015”;
 - “Südame –ja veresoontehaiguste ennetamise strateegia aastani 2020”.

Iga strateegia tegevuse lisandumine muutis vastava valdkonna ennetustöö ja probleemidega tegelemise sihipärasemaks ja koordineeritumaks. Arvestades ennetustegevuse kattuvust HIV/AIDS-i ja uimastiennetuse valdkonnas peeti otstarbekaks luua ühine maakondlik tegevuskava mõlemale programmile.

Põhirõhk on tervisedendusliku võrgustiku edendamisel ja paikkondliku arengu aktiveerimisel. Tervisedendus jõuab läbi paikkondliku arengu järjest rohkematesse omavalitsustesse. Maakonnas tegutseb 11 omavalitsuse tervisekomisjoni, 13 tervisedenduslikku kooli, 7 tervist edendavat lasteaeda ja 2 tervist edendavat haiglat.

Maakonnas on palju mittetulundusorganisatsioone, kes peavad tervisedendust oma üheks tegevusvaldkonnaks. Aktiivselt tegutsevad Punase Risti Põlva organisatsioon, Põlva Lastekaitse Ühing, pensionäride organisatsioon Kolmanda Nooruse Kool. Põlva Päevakeskus on katuseks nii vanuritele kui ka krooniliste haigete eneseabigruppidele ja puuetega inimestele.

Pidevalt uueneb maakonna tervisedendusliku kodulehekülg (tervis.polvamaa.ee). Järjest suureneb Avatud Noortekeskuste ja noorte turvaliselt vaba aja veetmise keskuste hulk omavalitsustes.

Maakonnas kujunenud tervisedenduslik intersektoraalne võrgustik on heaks aluseks tervisedenduse jätkusuutlikkusele maakonnas.

Joonis 79. Tervisedendusliku tegevuse rahastuse ulatus aastatel 1998-2010

Langustendents alates 2009. a. on tingitud seoses majanduslangusega toimunud SVH riikliku strateegia rahastuse vähenemisega ja HIV/UE strateegia rahastuse katkemisega.

Projektipõhine rahastus moodustab 66% ehk 3,026 milj ja sihtotstarbeline rahastus 34% ehk 1,570 milj. maakondlikust tervisedenduslike tegevuste rahastusest aastatel 1998-2010.

2.6 TERVISETEENUSED

6.1 Tervishoiuteenused

Esmatasandi arstiabi osutavad Põlva maakonnas perearstid. Perearstipraksiseid on maakonnas 18 (FIE, OÜ), neist 4 perearstil on liitpraksised. Väljaspool Põlva linna asuvad perearstipraksised tegelevad ka koolitervishoiuga. Tingimused praksistes teenuste osutamiseks on head, ruumid on nõuetele vastavad.

Teise etapi arstiabi osutavad maakonnas kaks haiglat - Põlva Haigla AS ja AS Räpina Haigla.

Tervishoiuteenused Põlva linnas paiknevad kompaktselt. Põlva Haigla AS on Põlva linnale kuuluv tervishoiuettevõtte, mis teenindab kogu maakonda. Tegevusloa kohaselt on Põlva Haigla AS aktiivravihaigla, kus hetkel on avatud 115 voodikohta. Olemas on piisav materiaaltehniline baas, vajalik meditsiinipersonal, abipersonal ja erialaspetsialistid. Tartu linna lähedus soodustab erialaspetsialistide valikut. Haigla osutab ambulatoorseid tervishoiuteenuseid, statsionaarseid tervishoiuteenused, päevaravi, taastusravi, rehabilitatsiooniteenus, õendusteenuseid ja koolitervishoiuteenust. Põlva haigla on üldhaigla staatuses.

Hooldusraviteenuse jaoks on Põlva Haigla AS-il olemas 40 voodikohta. Teenust finantseeritakse Eesti Haigekassa poolt 19 voodikoha ulatuses, elanikel on võimalus osta tasulist hooldusteenust.

Maakonnas teine suurem tervishoiuteenuseid osutav keskus on Räpina. AS Räpina Haigla (kuulub Räpina vallale) osutab ambulatoorseid tervishoiuteenuseid. Haiglal on 30 hooldusraviteenuse voodikohta. Eesti Haigekassa finantseerib nendest 20 voodikohta.

Eraarstidena väljaspool haiglaid tegutseb 2 psühhiaatrit, 1 günekoloog ja 1 okulist.

Põlvamaal töötab 18 hambaarsti, neist eraarstidena 17. Hambaarsti vastuvõttu ei ole neljas (Veriora, Orava, Mikitamäe, Kõlleste) kohalikus omavalitsuses.

Apteegid asuvad maakonna suuremates asulates: Põlvas 4, Räpinas 2 ja Kanepis, Moostes, Värskas, Savernas, Ahjal, Vastse-Kuustes ning Verioral 1 .

Maakonda teenindab SA Tartu Kiirabi, mille koosseisus on Põlvamaale ettenähtud 3 kiirabibrigaadi (2 asukohaga AS Põlva Haiglas ja 1 AS Räpina Haiglas).

Professionaalset töetervishoiuteenust, tervisepakette nii ettevõtete töötajatele kui ka eraisikutele ning tervishoiuteenust eriarstide ja diagnostiliste testide näo pakub Medcover Eesti AS.

6.2 Nõustamisteenused

Nõustamisteenused on koondunud maakonna keskusesse – Põlva linna.

Psühholoogiline individuaalnõustamine. Teenuse osutajad: MTÜ Põlvamaa Nõustamiskeskus (tasuline), Jaanson & Lääniste, AS Põlva Haigla (taastusravi), Töötukassa.

Pere- ja grupinõustamine. Teenuse osutajad: AS Põlva Haigla (taastusravi), MTÜ Põlvamaa Nõustamiskeskus (tasuline).

Võlanõustamine. Teenust osutavad Põlva, Valgjärve ja Veriora vallavalitsus oma valla elanikele. Teised kohalikud omavalitsused ostavad teenust MTÜ-lt Nöörimaa Tugikodu.

Psühhiaatriline nõustamine. Teenuse osutajad: Jaanson & Lääniste OÜ, FIE Krista Ruus.

Juriidiline nõustamine. Tasuta nõustamine Põlva linna ja valla pensioniealistele inimestele Põlva linna päevakeskuses.

Nõustamine suitsetamisest loobumiseks. Teenuse osutaja Põlva Haigla Tervisetuba.

Seksuaalnõustamine. Teenust osutab Noorte Nõustamiskabinet Amor. Pakutakse nii meditsiinilist kui ka sotsiaalpsühholoogilist nõustamist.

Toitumise nõustamine. Eritoitumine vastavalt diagnoosile. Nõustab Põlva Haigla.

Karjäärinõustamine. Teenuse osutajad: Põlvamaa Karjääri- ja Õpinõustamiskeskus, Töötukassa.

Õpinõustamine. Teenuse osutaja Põlvamaa Karjääri- ja Õpinõustamiskeskus. Teenus on käivitamise faasis.

Ülevabariigilised usaldus- ja nõustamistelefonid (*usaldustelefon, eluliin jne*).

E-nõustamine : Teostaja MTÜ Partnerlus. Internetipõhine nõustamis- ja koolituskeskkond töötutele (projekt). Nõustamisveebist saab nõuandeid järgmistes valdkondades: karjäärinõustamine, õppenõustamine ja koolitusinfo, tööturg, juhtumipõhine nõustamine, võlanõustamine.

Internetipõhised nõustamised erinevate asutuste kodulehekülgedel.

Maakonnas puuduvad:

- kriisinõustamine;
- toitumisenõustamine;
- sõltuvusainete nõustamine;
- vangist vabanenute rehabilitatsioonisüsteem

Laiendamist vajab võlanõustamine ja juriidiline nõustamine.

Inimeste teadlikkus nõustamisteenuste sisust ja teenuste võimalikust tulemuslikkusest nendele on madal.

6.3 Kuni 2 aastaste laste hõlmatus immuniseerimisega

Laste immuniseerimisalases tegevuses Eestis juhendatakse “Laste nakkushaiguste vastasest peamiselt immuniseerimiskavast”. WHO soovib saavutada 2-aastaste laste vaktsineerimisega hõlmatus difteeria, teetanuse, poliomüeliidi, leetrite, punetiste ja mumpsi osas 95% ning läkaköha osas 90%. Põlva maakonnas on 2008. aastaks soovituslik tase laste vaktsineerimisega hõlmatuses saavutatud (joon. 46).

KOKKUVÕTE

ÜLDISELOOMUSTUS

Asend

Maastikuliselt mitmekesine ja kaunis Kagu-Eestis asuv Põlva maakond hõlmab 5% Eesti pindalast ja on üks väiksematest Eesti maakondadest. Maakonna keskus – Põlva - asub Tallinnast 231 km ehk 3 tunni autosõidu kaugusel. Geograafilisest asendist tulenevalt on suuremad nii transpordikulud kui kulud muude teenuste kättesaamisel.

Rahvastik

Põlva maakonnas elas 01.01.2009. aasta seisuga 2,3% Eesti rahvastikust (31002 inimest) ning jääb oma rahvaarvu poolest maakondade seas 13. kohale. Põlvamaad iseloomustab maapiirkonnale iseloomulik väiksem linnastumine - kaks kolmandikku rahvastikust elab maal. Maakonnas elab keskmiselt ühel ruutkilomeetril 14,3 inimest Võrreldes Eesti keskmisega (30,9 in/km²) on asustustihedus Põlva maakonnas 2,2 korda madalam. Hõre asustus esitab lisanõuded teenuste kättesaadavusele.

Põlvamaa on üks vähestest Eesti maakondadest, kus rahvuslik koosseis on väga homogeenne – 95% maakonnas elavatest inimestest on eestlased. Teistest rahvustest elab maakonnas enam venelasi (3,5%).

2009. aasta seisuga oli maakonna rahvastikus: 0-14-aastaseid elanikke 15%, 15-64-aastaseid (ehk tööealisi) 66%, 65 ja vanemaid inimesi 19%. Põlvamaa elanike arv on viimase 10 aasta jooksul vähenenud 5% võrra (1633 inimest). Vähenemine toimunud 0-14-aastaste vanuserühma elanike arvelt.

Rahvastikus on poiste/meeste ülekaal kuni 39 eluaastaste elanike seas. Seejärel hakkab meeste arv langema. Alates 55. eluaastast suureneb rahvastikus naiste ülekaal ning 75- aastaseid ja vanemaid naisi on üle kahe korra rohkem kui mehi.

Sündimus

Alates 2004. aastast on sündide arv maakonnas kasvanud ca kümne sünni võrra aastas. Kuigi sündimust maakonnas iseloomustab väike tõusutus, jääb sündimus Põlvas madalamaks vabariigi keskmisest ning vahe Põlvamaa ja vabariigi keskmise sündimuse vahel suureneb iga-aastaga. Aastate lõikes on arvuliselt sündinud laste seas ülekaalus poisid.

Seoses areneva individualiseerumisega ja perekonnaga seotud väärtuste muutumisega (sh pere loomise edasilükkamisega) seostub sünnitamisea tõus. Sündimust Põlvamaal iseloomustavad järgmised suunad:

- Sündimus on langenud alla 25-aastaste naiste seas - 18-19-aastaste naiste vanuserühmas 2,2 korda; 20-24-aastaste naiste seas 2,6 korda
- sündimus on tõusnud üle 30-aastaste naiste hulgas - 30-34-aastaste naiste hulgas 1,6 korda; 35-39-aastaste naiste hulgas 2,6 korda;

Sünte 15-17-aastaste naiste seas on olnud igal aastal. 18-19-aastaste vanuserühmas sündide arv kõigub, kuid omab langustendentsi 2004. aastast.

Suremus

Suremus Põlvamaal on suhteliselt stabiilne, kuid kõrgem Eesti keskmisest suremusest. Vaadeldava perioodi jooksul (2000-2008) on suremuse järsk tõus nihkunud naistel 10 aasta võrra (65-69- aastaste vanuserühma) ja meestel 5 aasta võrra (45-49- aastaste vanuserühma). Aastatel 2000-2008 suri Põlva maakonnas keskmiselt enne 65. eluaastat ca 42% meestest ja 15% naistest. Alla 65-aastaste meeste suremus vanuserühmades on kolm kuni viis korda kõrgem kui naistel vastavas vanuses..

Surmapõhjuste struktuur ei ole viimaste aastate jooksul oluliselt muutunud – esikohal on südame-veresoonkonna haigused. Suremus vereringeelundite haigustesse (SVH) Põlva maakonnas on kõrgem Eesti keskmisest ja kasvab (56% 2000. aastal, 62% 2008. aastal). Naiste suremus SVH-sse on suurem kui meestel.

Pahaloomulised kasvaja on olnud maakonnas surma põhjusteks 16-17% surmade üldarvust. Kuigi surmade arv vaadeldaval perioodil on stabiilne, on meeste suremus vähki tunduvalt kõrgem kui naistel (2008. aastal 52 meest ja 27 naist). Suremus pahaloomulistesse kasvajatesse on Põlvamaa veidi madalam kui Eestis.

Surmade arv välispõhjustesse (õnnetusjuhtumid, mürgitused, traumad) maakonnas kõigub 11,5% (2000. aastal) kuni 7,6%-ni 2006. aastal. Meeste ssuremus välispõhjustesse on ca kolm korda suurem. Võrreldes Eesti keskmisega, on suremus välispõhjustesse Põlvamaal kõrgem, kuid omab langustendentsi.

Iive

Põlva maakonnas on loomulik iive negatiivne alates 1990. aastast. Erinevalt Eesti keskmisest ei oma Põlvamaa rahvastiku loomulik iive pidevat märgaravat kasvutendentsi. Vahe Eesti keskmise ja Põlvamaa rahvastiku iive vahel suureneb (jäab madalamaks) iga aastaga- 2008. aastal iibe üldkordaja 1000 elaniku kohta Eestis oli miinus 0,5, Põlvamaal miinus 5,8.

Ränne

Põlva maakonna elanike arv on siserände arvelt kahanenud alates 2001. aastast. Maakonna elanike arv aastatel 2000-2008 vähenes 1251 inimese võrra - 29,3% (366 inimest) Põlva linna ja 70,7% (885 inimest) valdade elanike arvu vähenemise tulemusena. Regionaalsed uuringud näitavad, et valdavaks põhjuseks, miks maapiirkondadest lahkutakse on tööpuudus, väga madal palgatase, lastele antava hariduse kvaliteet. Samuti peetakse oluliseks faktoriks vaba aja veetmise võimaluste puudumist.

Maakonna rahvastik tervikuna on vähenenud nii negatiivse iibe kui riigisisese rände tõttu. Eelmise sajandi teises pooles Põlva maakonda sisse rännanud noor aktiivne elanikkond jõuab lähema 10-15 aasta jooksul pensioniikka. Maakonnast lahkuvad aktiivsed 25-39-aastased inimesed, mille tulemusena on kahanenud ka 0-14-aastaste elanike arv.

Lähtudes Eesti regioonide majandusstruktuuri muutuste prognoosist (Tammaru, 2009) võib tuua Põlva maakonna rahvastiku kohta välja järgmised järeldused:

- maakonna rahvaarv väheneb ka edaspidi, kuid surmade arvu stabiliseerumise tõttu rahvaarvu vähenemine aeglustub;
- nooremas tööeas inimeste arv maakonnas väheneb, keskmises tööeas inimeste arv püsib stabiilne ning vanemas tööeas inimeste arv suureneb;
- rände mõju maakondlikule rahvastikuarengule jääb väiksemaks olemasoleva rahvastiku vanuskoostise mõjust;
- noorte väljarände mõjul toimub keskmisest kiirem rahvastiku vananemine;

- jätkub noorte ümberpaiknemine ääremaa omavalitsusüksustest suurematesse linnadesse.

Tervisekäitumine ja haigestumine

Abordid

Põlva maakonnas tehakse aborte rohkem kui Eestis keskmiselt. Kuigi abortide arv on langenud kõikides vanuserühmades, on raseduse katkestamine endiselt kõrge 24-39-aastaste naiste seas. Seega on abort, hoolimata rasedusvastaste vahendite laiaast levikust, endiselt oluline sündimust reguleeriv meetod.

Suitsetamine raseduse ajal

Lapse kui tulevase ilmakodaniku tervis sõltub ema tervisest raseduse ajal. Ema suitsetamine raseduse ajal vähendab poja viljakust enam kui 20% võrra. Mõju on ilmselt universaalne, aga teiste organite puhul pole see kvantitatiivselt mõõdetav. Suitsetavate rasedate osakaal kasvab nii Eestis kui Põlvamaal. 2008. aastal suitsetas Põlvamaal 13,4% last ootavatest naistest (Eestis 9%).

Esmashaigestumine nakkushaigustesse

Maakonnas ei ole registreeritud ainsatki HIVi haigestumise juhtu.

Sugulisel teel levivate haiguste uutest juhtudest on maakonnas enim diagnoositud klamüüdiat. Haigestumiste arv aastate lõikes kõigub nakkushaigustele omaselt - 42 juhtu 2002. aastal, 63 juhtu 2004. aastal.

Haigestumine süüfilisse on registreeritud maakonnas ainult 2002. aastal ühekordse puhanguna. Gonorröasse haigestumise juhud ulatuvad viiest kuni 12-ni.

Enam kui kümne kordne kasv maakonnas on puukborrelioosi haigestumisel. Tõus on ka puukensefaliiti haigestumisel (2002-2006 aastal oli üks kuni kaks juhtu, 2008. aastal viis juhtu).

Tuberkuloosi haigestumine on maakonnas vähenenud üle nelja korra (2000. aastal 22, 2008. aastal 5 haigestumist).

Esmashaigestumus pahaloomulistesse kasvajatesse

Maakonnas suureneb pahaloomulistesse kasvajatesse haigestumiste esmasjuhtude arv (2000. aastal 123 inimest, 2006. aastal 136 inimest). Haigestumine kasvab meeste seas ja väheneb naiste hulgas. Esmashaigestumus pahaloomulistesse kasvajatesse Põlvamaal on madalam Eesti keskmisest.

SOTSIAALNE SIDUSUS JA VÕRDESED VÕIMALUSED

Tööturg

Brutopalk

Põlvamaa palgatöötaja keskmine brutotulu 2008. aastal (10411 krooni) on vabariigi lõikes maakondade seas 10. kohal ja jääb 2501 krooni võrra madalamaks Eesti keskmisest brutopalgast. Põlvamaa palgatöötaja keskmise brutotulu vahe vabariigi keskmise palgaga on suurenenud iga aastaga põlvamaalaste kahjuks.

Rahvastiku tänased siserändesuunad on tugevasti seotud piirkondlike erinevustega palgatööst teenitavates sissetulekutes - elanike siserände saldo on selgelt positiivsem olnud maakondades, kus keskmine palgatase on kõrgem ning negatiivsem maakondades, kus sissetulekute tase on madalam. Järelikult on Põlvamaalt elanike lahkumise üheks põhjuseks madalad töötasud

Tööhõive

Põlvamaa tööealiste elanike tööhõive on Eesti madalaim – 2008. aastal 21,4% alla Eesti keskmist taset. Samas oli Põlvamaa rahva majanduslik aktiivsus 2008. aastal kõrgeim (11,4 tuhat hõivatut). 2009. aastal oli maakonnas 15–74-aastastest tööga hõivatuid 48,1% (10700 inimest).

Põlvamaa majandusstruktuur on ühekülgne ja elanike ettevõtlikkus madal. Ettevõtluses domineerivad väike- ja keskmise suurusega ettevõtted. Tulenevalt maakonna põllumajandustootmise tugevast traditsioonist ja ressurssidest tegutseb registreeritud ettevõtetest 44% primaarsektoris.

Nii tööhõive kui ka üksikisiku tulumaksu maksjate arv oli suurim Põlvamaal 2008. aastal (12313). Maksumaksjate arv kasvas aastatel 2006-2008 maakonnas 664 maksumaksja võrra, vähenes aga 2009. aastal seoses majanduskriisiga kaasnenud koondamistega 738 võrra. 20-22% Põlva maakonna üksikisiku tulumaksu maksjatest sai aastatel 2006-2009 miinimumpalka.

Töötus

Töötus Põlvamaal on kogu perioodi vältel märkimisväärselt kõrgem Eesti keskmist töötusest. Kõige rohkem registreeritud töötuid oli Põlvamaal 2004. aastal (1,9 tuh.), kõige vähem (0,5 tuh.) 2007. aastal. Kuigi tööga hõivatute arv 2009. aastal langes 2004. aasta tasemele, jäi registreeritud töötute arv tunduvalt väiksemaks kui 2004. aastal. Võib järeldada, et osa maakonna elanikest on kõrvale jäänud aktiivsest majanduselust ja siirdunud naturaalmajanduslikele vormidele. Seda tendentsi kinnitab ka maakonna madal tööhõive määr.

Töötus on üks tervise- ja käitumisriskide allikaid. Tööpuuduse ja tervise näitajate halvenemise vahel on kindel seos. Tööpuudus räsib mehi enam kui naisi ning seda mitte ainult majanduslikult, vaid veelgi enam psühholoogiliselt – see toob kaasa turvatunde vähenemise, kõrgema stressimäära, kindlusetuse.

Sotsiaalne kaitse

Ravikindlustus

Põlva maakonna rahvastiku kindlustatus ravikindlustusega on keskmiselt 3,5% madalam Eesti keskmisest. Kõige enam kindlustamata inimesi oli maakonnas 2005. aastal (9,4% elanikest) ja kõige vähem 2009. aastal (5,6%). Kindlustamata inimeste arv kasvas pärast 2004. aastal registreeritud töötute töötustaatuse lõppu

53,8% kindlustatutest (11693 inimest) on ravikindlustatud võrdsustatud isiku staatuse läbi (kuni 19-aastased isikud, õppurid teatud vanuseni, riikliku pensioni saajad, rasedad). 40% on kindlustatud tööandja poolt või inimesed ise maksnud enda eest sotsiaalmaksu. 6% maakonna elanikest on 2009. aastal kindlustatud riigi poolt.

Toimetulekutoetus

Põlvamaa elanike seas on toimetulekutoetuse saajaid 1,7 korda rohkem ja toetuseks väljamakstud summa elaniku kohta on ca 1,6 korda kõrgem Eesti keskmisest. Põlva maakond on Eesti arvestuses viiendal kohal ühe elaniku kohta väljamakstud toetuste poolest (151 krooni).

Toimetulekutoetuse saajad on potentsiaalses vaesusriskis elavad inimesed ja vaesus on oluline terviserisk. Toetust saavate perede hulgas on kõige raskemas olukorras leibkonnad kus kasvavad lapsed ja üks või mõlemad vanemad ei töötaa. Materiaalses kitsikuses pingestuvad peresuhted, inimeste enesehinnang langeb ja tulevik näib lootusetu.

Puuetega inimesed

Maakonnas suureneb aastast-aastasse 16-64-aastaste inimeste arv, kelle töövõime on haiguse või välise vigastuse tõttu nõrgenenud. 2006. aastal elas maakonnas 3255 puudega inimest, 2010. aastal 4117 inimest, seega kuue aastaga kasvas puudega inimeste arv 21% (862 inimest). Suure puuetega inimeste osakaalu põhjuseks Põlvamaal on ilmselt nii hea tervisega (25-34 aastaste) inimeste väljaränne kui elanike tervise kaotus seoses töökoha kaotamisega.

Suhteline vaesus

Põlva maakonna elanike suhteline vaesus on suurem Eesti keskmisest. Põlvamaa kuulub Eesti viie vaesema maakonna hulka. Eestis ebavõrdsus kasvab - 2007. aastal oli Eesti elanike rikkaima ja vaeseima viiendiku sissetuleku erinevus ligi kuue kordne. Just sotsiaalmajanduslik ebavõrdsus on see, mis rahvastiku tervist enim hävitab. Riikides kus on hoolivam sotsiaalsüsteem, väiksemad sotsiaalsed lõhed ning kus inimestel on võrdsemad võimalused toimetulekuks, on ka tervisenäitajad oluliselt paremad.

Kaasamine

Sotsiaalne sidusus on iga ühiskonnaliikme panus ehk kaasatus. Sidus ühiskond on vastastikku toetav kogukond, kellel on ühised eesmärgid. Põlva maakonnas on Mittetulundusühenduste ja Sihtasutuste registri 506 MTÜ-d ja 11 SA-d. Ühenduste liikmeskond on üldjuhul väikesearvuline, asutamisel kaasatakse sageli ainult mõned mõttekaaslased. MTÜ-de tegevus seisneb põhiliselt kohalikule arengule mitmekülgses kaasaaitamises või liikmete huvide eest seismises. Palgalisi töötajaid on üksikutes MTÜ-des ja tegevus põhineb vabatahtlikul töö. Vabatahtliku töö üheks motivaatoriks on tegijate töö tunnustamine.

LASTE JA NOORTE TURVALINE NING TERVISLIK ARENG

Kuna laste arv maakonnas väheneb, langeb ka õpilaste arv koolides. Viimase 5. aasta jooksul on õpilaste arv vähenenud 1350 õpilase võrra, mis on viinud koolide järk-järgulisele sulgemisele ning tinginud maakondliku koolivõrgu analüüsi käivitamise.

Lasteades käivate laste arv on mõnevõrra tõusnud kuid mitte laste arvu tõusu tõttu vaid tõenäoliselt vanemate soovi tõttu saada tööd. 2004. aastal käis lasteaias 50% ja 2009. aastal 60% maakonna 2-6 aastastest lastest. Lisaks toimib ka lastehoiuteenus.

Maavalitsuse spetsialistide poolt koordineeritakse noortele üle Eestiliste ürituste maakondlike voorude/kampaaniate kooraldamist nii noorsootöö- kultuuri-, hariduse-, lastekaitse kui ka tervisedenduse valdkondades.

Spordivaldkonnas on koordineerivaks katusorganisatsiooniks Põlva Maakonna Spordiliit. Spordisüsteem vastab maakonna arengukavale ja on sarnane põhjamaade spordisüsteemiga. On vajalik, et koolinoortel on oma sportlik süsteem, mis leiab neile tervislikku, jõukohast ja arendavat tegevust ning ajendab neid aktiivselt liikumisharrastuses osalema.

Kehalise kasvatus tunde ning tunnivälise spordiringide ülesandeks on suunata õpilasi tervete eluviiside juurde ja anda edasi selliseid sotsiaalseid väärtusi nagu solidaarsus, sallivus ja meeskonnavaim. Aktiivse tegevuse käigus kujundatakse motivatsioon elukestvaks liikumisharrastuseks, arusaam, et terveolek (kehaline ja vaimne heaolu) sõltub regulaarsest ja eesmärgistatud tegelemisest kehaliste harjutustega. Kuid ikka veel on probleemiks laste vähene liikumisharjumus ja süveneb enese internetikeskkonda unustamine, millest tulenevalt kahaneb sotsiaalse toimetuleku oskus ja oskus inimestega vahetult suhelda.

Puuduvad kompleksed sekkumistegevused koolides, mis oleksid suunatud järjepidevale laste terviseteadlikkuse tõstmisele ja tervisekäitumise parandamisele. Puudub tervisele suunatud ainesektsioon-inimeseõpetuse ainesektsioon.

Noortele suunatud tegevused viiakse ellu kohalike omavalitsuste, üldhariduskoolide, ainesektsioonide, Avatud Noortekeskuste vmt. organisatsioonidega koostöös. Rahalised ressursid õpilasürituste tegevusteks eraldab riik või saadakse projektipõhiselt.

Samas puudub laste ja noorte tervise ja tervisekäitumise kohta regulaarselt kogutav maakondlik statistika, mis raskendab maakondliku ennetustegevuse planeerimist ja väheste olemasolevate ressursside tõendus põhise kasutamist.

Koolitervishoiu süsteem ei tööta piisava efektiivsusega ja seega on küsitav laste ennetava tervisekontrolli regulaarsus. Maakonna 23 koolist on kohapeal olemasolev kooliõde vaid 3-1 koolil.

Noorte kuritegevus näitab tõusutendentsi kuid alaealiste komisjonil puuduvad efektiivsed mõjutusvahendid ja ressursid sotsiaalprogrammide ellurakendamiseks. Takistuseks on ka pakutava ennetava abi ebapiisav kättesaadavus ja/või vanemate teadmatus kust ja kuidas seda teenust kätte saab, samas on lastevanemate sotsiaalprogrammides osalemissoov sageli väga madal.

TERVISLIK ELU-, ÕPI- JA TÖÖKESKKOND

TEK -TEL

Suurendades investeringuid laste füüsilise, emotsionaalse ja sotsiaalse potentsiaali arendamiseks, luuakse eeldused noorte riskikäitumise vähendamiseks ja Eesti rahvastiku terviseolukorra paranemiseks.

Võrgustikuga liitumisega tehti maakonnas laialt algust. Kõik võrgustikku kuuluvad koolid-lasteaiad on liitunud TEK-TEL võrgustikuga liikumise algaastatel (2001-2002). Takistuseks võrgustiku edaspidisele arengule on saanud suhtumine, et tervisevaldkonnaga tegelemine on lisakohustus ning võrgustikuga liitumisel ei nähta otsest kasutegurit.

Oma osa on selles ka aktiivse maakondliku koordinaatori puudumine. Maakondlik TEL koordinaator olemas aastast 2007 ja TEK koordinaator aastast 2010.

TET

Maakonnas puudub kohapealsete tervist edendavate ettevõtete/asutuste võrgustik. Suurettevõtteid maakonnas ei ole ja väikeettevõtetel on vähene motivatsioon töötajate tervislike valikute toetamisel. Ettevõtte tegeleb töötaja tervisega siis kui see on talle kasulik.

Ka inimesed ise on vähe teadlikud elu-, töö- ja õpikeskkonnast tulenevatest riskidest ning nende ennetamise/maandamise võimalustest. Tööpuudusest tekkinud hetkeolukorras on küsitav kas töötajad otsivad enam töökeskkondi, kus pööratakse tähelepanu nende elukvaliteedile – olgu see sooja toidu kättesaadavus tööpäeval, tubakavaba keskkond või

võimalus tegeleda kehalise treeninguga vms või pigem võtavad vastu, mis iganes tööpakkumise.

Samas ei ole ka süsteemset ülevaadet elu-, õpi- ja töökeskkonnas esinevate ohutegurite mõjude olulisusest või ei osata neid leida ega kasutada .

Rajatised

Maakonnas asub ligi 100 erinevat spordiehitist. Kõikides ehitistes on omaniku/haldaja poolt tagatud juurdepääs, korrashoid, kasutamise reguleerimine, määratud vastutav isik. Staadionid ja /või spordiväljakud olemas kõigis omavalitsustes. Aktiivselt on tegeldud terviseradade arendamisega . Kaardistatud terviserada puudub vaid ühes omavalitsuses. Kuigi matkamise/jalutamise/ suusatamise kohti on arendatud valitseb siiski suur puudus ohutute kergliiklusteede osas. 1-2 km kergliiklusteed olemas vaid 3 vallakeskuses.

Maakonnas kasutada 2 siseujulat.

Väikelaste mänguväljakud on enamasti vaid lasteaedade juures ja need ei ole vabalt kasutatavad ning nädalavahetustel on hoopis suletud seega on puudu ohututest mängu – ja õuealadest.

Transport

Maakonna ühistransport ei soodusta teenuste kättesaadavust. Kõige ulatuslikumalt katab Põlva maakonda 5 korda nädalas (eeldatavalt tööpäeviti) sõitvate bussiliinide võrk, et tagada igapäevane transpordiühendus kodu, kooli ja töökoha vahel. Nädalavahetustel on vallakeskustest olemas bussiyhendus suuremate keskustega. Ühendused vallakeskuste ja maakonnakeskuse vahel tagatakse otseliinidega (põhiliinidega) ja külade ühendused vallakeskustega vallaliinide ning maakondlike kõrvalliinidega. Vallakeskusest pakutavate teenuste kättesaadavuse tagamiseks piirkonna elanike tarbeks tuleb hoida õpilasliini käigus ka suvekuudel ja koolivaheaegadel vähemalt 2 korda nädalas.

Keskkond

Maakonnas ei ole suurlinnu ega tööstusettevõteteid. 2/3 elanikonnast elab nõrka hajaasustusel seega loetakse peamiseks välisõhu saastajaks kruusakattega sõiduteede võrgustikku ja olmekütmist. Kattega teede osatähtsus maakonnas on vaid 41,5%.

Põhjavee kvantitatiivne seisund on hinnatud heaks ja kuna suurtarbijad puuduvad ei mõjuta inimeste igapäevane tarbimine põhjavee keemilist ega kvantitatiivset seisundit.

Jäätmekäitlus on maakonna kõigis omavalitsuste korraldatud.

Kuritegevus

Kuritegude arv Põlvamaal arvestatuna 1000 elaniku on olnud stabiilne 2005. aastast kuni 2007. aastani. Väike tõus on tekkinud 2008. aastal stabiilselt 21-lt juhult 25-le juhule 1000 elaniku kohta aastas, mis on seletatav kehtima hakanud Karistusseadustikuga. 2006. aastast hakkas jääma vahele rohkem juhte, kellel oli eelnev karistus väärteokorras joobes juhtimise eest. Kui trahv oli tasumata, tuli automaatselt kriminaalasi, ehk isik pani toime juba kuriteo. Kuna hakkas saabuma ka nn. Buumiaeg, liikus rahvas rohkem ringi ja seeläbi toimus ka rohkem liiklusõnnetusi. Inimesed olid muutunud hooletumaks ja ükskõiksemaks.

Isikuvastaste kuritegude osas on vähenenud latentne kuritegevus s.o.tõusnud on rahva usaldus politsei vastu ja juhtumitest teatatakse ja neid menetletakse rohkem. Seda siis nii perevägivald puhul kui ka koolivägivald puhul, mis on pigem positiivne kui taunitav.

Isikuvastaste kuritegude Eesti keskmine näit on samuti aastate lõikes tõusnud, proportsionaalselt on tõus olnud ka Põlvamaal.

Noorte kuritegevuse tõus 2008. aastal on osaliselt seotud Tubakaseaduse kehtima hakkamisega.

Tulekahjud ja kõrgendatud riskiga objektid

Põlvamaal on 135 kõrgendatud riskiga objekti mille riiklikku tuleohutusosalast järelevalvet teostatakse igaaastaselt.

Tulekahjude statistika järgi toimub tõsise tagajärjega tulekahjusid kõige rohkem elu- ja kõrvalhoonetes Samuti on enamus surmaga lõppevate tulekahjude toimumiskohaks eluhooned.

Enamus eluhoonetes toimunud tuleõnnetustest on otseselt seotud inimeste hooletuse ning tuleohutusnõuete eiramise, aga ka teadmatusega elementaarsetest tuleohutusnõuetest.

Elu- ja kõrvalhoonetes toimuvate tulekahjude suure arvu põhjuseks võib lugeda ka riikliku järelevalve võimaluse puudumist.

Tuleõnnetuste arvu vähendamiseks eluhoonetes on vaja tõsta elanikkonna tuleohutusosalast teadlikkust läbi ennetusalaste ürituste ja infotrukiste levitamise. Samuti on vaja elanikkonna seas läbi viia tuleohutusosalase teadlikkuse küsitlus ja soovid koolitusvormide/viiside kohta.

TERVISLIK ELUVIIS

Maakonnas on olemas toimivad tervisevõrgustikud/ meeskonnad ja koordinaatorid kellega tehakse koostööd tervisealase teabe levitamisel, tegevuste planeerimisel ja elluviimisel.

Maakondlik Tervisenõukogu, omavalitsuste kontaktisikud ja tervisekomisjonid, tervist edendavad koolid -, lasteaiad- ja haiglad ning nende kontaktisikud ja tervisemeeskonnad. Tervisedendus jõuab läbi paikkondliku arengu järjest rohkematesse omavalitsustesse kuid jätkuvalt on maakondliku töö pöhirõhk tervisedendusliku võrgustiku edendamisel ja paikkondliku arengu aktiveerimisel. Võrgustikud vajavad pidevat koordineerimist, et tagada uute võrgustiku liikmete kaasamine, tervist väärtustava sõnumi levitamine ja jaätkusuutlikkus.

Arendustööd on vaja teha ettevõtete kaasamisel töötajate heaolu edendamisele kaasaaitamises, et iga töökoha planeerimisel arvestataks inimese elukvaliteedi aspektidega, mis tähendab füüsilist, psüühilist ja sotsiaalset heaolu töökeskkonnas, mida ei saa mõõta ainult tööõnnetuste ja kutsahaiguste esinemise põhjal.

Järjest suureneb Avatud Noortekeskuste ja noorte turvaliselt vaba aja veetmise keskuste hulk omavalitsustes kuid samas muutub iga aastaga järjest probleemsemaks kuidas neid kõiki võimalusi hoida aktiivses kasutuses.

Rajatised üksi ei lahenda olukorda –on vaja ka tegevusi, spetsialiste ja sädeinimesi.

Omavalitsustesse on jätkuvalt vaja noorsotöö-, lastekaitse- ja tervisevaldkonna spetsialiste , et planeerida sekkumisi, mis tõepoolest annavad ka tulemusi ja viia tegevused inimestele võimalikult lähedale.

Maakonnas on palju mittetulundusorganisatsioone, kes peavad tervisedendust oma üheks tegevusvaldkonnaks. Aktiivselt tegutsevad Punase Risti Põlva organisatsioon, Põlva Lastekaitse Ühing, pensionäride organisatsioon Kolmanda Nooruse Kool.

Põlva Päevakeskus on katuseks nii vanuritele kui ka krooniliste haigete eneseabi-gruppidele ja puuetega inimestele

Pidevalt vajab arendamist maakondlik tervisedenduse kodulehekül (ka kättesaadavuse parandamist) ning eaka elanikkonna arvutikasutamisoskuste parandamine.

Jätkuvalt vajalik nõ. teavitustöö poliitilisel tasandil, et tervisetemaatika hoida päevakorral ja teha ettepanekuid seadusandluse muutmiseks, mis motiveeriks omavalitsusi , organisatsioone ja üksikisikuid võtma enam sotsiaalset vastutust tervise eest.

Iga seaduse ja strateegia lisandumine muudab vastva valdkonna ennetustöö ja probleemidega tegelemise sihipärasemaks ja koordineeritumaks.

TERVISETEENUSED

Tervishoiuteenused

Põlvamaa kõik kohalikud omavalitsused on kindlustatud esmatasandi arstiabiga. Perearstipraksiseid on maakonnas 18. Väljaspool Põlva linna asuvad perearstipraksised tegelevad ka koolitervishoiuga.

Teise etapi arstiabi osutavad maakonnas kaks haiglat - üldhaigla staatuses olev Põlva Haigla ja Räpina Haigla. Tervishoiuteenused Põlva linnas paiknevad kompaktselt.

Eraarstidena väljaspool haiglaid tegutseb 2 psühhiaatrit, 1 günekoloog ja 1 okulist. Põlvamaal töötab 18 hambaarsti. Apteegid asuvad maakonna kõigis suuremates asulates.

Maakonda teenindab SA Tartu Kiirabi. Sanatoorset ravi pakub AS Värskas Sanatoorium. Töötervishoiuteenust pakub Medicover Eesti AS.

On raskendatud tervishoiuteenuste kättesaadavus ravikindlustamata inimestele.

Nõustamisteenused

Nõustamisteenused on koondunud maakonna keskusesse – Põlva linna. Teenused maakonnas vajavad arendamist. Olemasolevad teenused:

- on väikeste mahtudega (võlanõustamine, juriidiline nõustamine);
- on raskesti kättesaadavad vahemaade või raha nappuse tõttu;
- on arenemisjärgus (õpinõustamine)
- puuduvad (kriisinõustamine, kriisinõustamine; toitumisnõustamine, sõltuvusainete nõustamine, vangist vabanenute rehabilitatsioonisüsteem).

Inimeste teadlikkus nõustamisteenuste sisust ja teenuste võimalikust tulemuslikkusest nendele on madal.

PÕLVAMAA TERVISEDENDUSE TEGEVUSKAVA 2010-2013

Tegevus	Eesmärk	Aeg				Vastutaja/	Hinnanguline maksumus
		2010	2011	2012	2013		
Terviseprofiili (TP) ja sellest tuleneva tegevuskava järjepidev täiendamine	Täiustatud andmebaas, olukorrale vastav tegevuskava	x	x	x	x	MV TT, TN	200 000
Laste ja noorte tervise ning tervisekäitumise kohta regulaarsete maakondlike andmete kogumine	Maakondlike andmete olemasolu		x		x	TAI, EHK, MV, KOV	200 000
Maakonna tervisedenduse kodulehe pidev uuendamine	Kättesaadav informatsioon	x	x	x	x	MV TT	60 000
Küsitlus tervisealaste sekkumismeetmete planeerimiseks meeste seas	Tegelikel vajadustel põhinevad sekkumised		x		x	MV TT, TN	200 000
Elanikkonna kodu- ja tuleohutusala küsitlus (teadlikkus, soovid koolitusmeetodite kohta)	Keskkonna turvalisus, vajadustel põhinevad sekkumismeetmed	x			x	Päästeamet	200 000
Nõustamisteenuste arendamine (kriisi-, võlanõustamine, toitumine, alkohol, sõltuvusained)	Kättesaadavad teenused, teadlik elanikkond		x	x	x	MV, AS Polva Haigla, KOV	3 000 000
Teavitust ja temaatilised trükised keskkonna ja terviseriskidest	Tark tarbija		x	x	x	MV TT, Keskkonna inspeksioon	60 000
Taotleja valdade ja maakonna lehte püsirubriiki <i>TERVISEVEERG</i>	Kättesaadav informatsioon	x	x	x	x	MV TT/ maakonna ja vallalehed	100 000
Maakonnaraadios tervisetund "Raaditohter"	Kättesaadav informatsioon	x	x	x	x	MV TT, AS Põlva Haigla	300 000
Ettepanekud seadusandluse muutmiseks, et motiveerida KOV-e, organisatsioone ja üksikisikuid võtma vastutust tervise eest	Sotsiaalne sidusus Jagatud vastutus	x	x	x	x	MV TN	0

Arendada kohalike omavalitsuste suutlikkust rahvastiku tervise hindamisel ja analüüsimisel ning tervisedenduslike sekkumiste planeerimisel ja elluviimisel	Paikondlik tervisedenduslik areng	x	x	x	x	MV TT ja TN, POL	3 290 240
TEK ja TEL võrgustike arendamine	Laste tervislik areng	x	x	x	x	MV TT, TEK ja TEL võrgustik, TAI	400 000
TET võrgustiku arendamine maakonnas	Tervislik töökeskkond		x	x	x	MV TT, TAI-TET võrgustik	60 000
Naabrivalve liikumise propageerimine/toetamine	Turvaline keskkond Kogukondade sidusus	x	x	x	x	MV TN, Naabrivalve ühendus	80 000
Koostöö arendamine terviseameti, tööinspeksiooni, töötukassaga (teenusbuss maapiirkondadesse)	Kättesaadavad teenused, sotsiaalne sidusus	x	x	x	x	MV TT, nimetatud ametid	500 000
Arendada koostöös partneritega innovaatilisi tervist toetavaid vabaaja võimalusi	Aktiivsed elanikud, aktiivne tervislik puhkus	x	x	x	x	MV TT, TN, koostööpartnerite võrgustikud	600 000
Koostööpartnerite koolitamine ja teavitamine tervisliku ja ohutu elu-, õpi- ja töökeskkonna teemal	Ohutu keskkond	x	x	x	x	MV TN, TAI, EHK vastava valdkonna ametkonnad	400 000
Noorte ja lastega tegelevate spetsialistide sotsiaalsete oskuste õpetamise võimekuse tõstmine	Laste tervislik areng	x	x	x	x	MV, ÕNK, TAI, TEK-TEL võrgustik	400 000
Inimeseõpetuse ainesektsiooni loomine ja tegevuste toetamine	Pädevad spetsialist Laste paremad teadmised	x	x	x	x	MV, POL	300 000
Lapsevanemate koolitused, infopäevad, ümarlauad -laste ja noorte tervise edendamise, terviseriskide maandamise ja arengu toetamise teemadel	Teadlik lapsevanem, tervist toetav õpi- ja elukeskkond					MV TT, TEK ja TEL võrgustik, ÕNK	600 000
Sotsiaalprogrammid riskirühmadele (lapsed, noored)	Teadlik aktiivne noor, turvaline elukeskkond					MV, alaealiste komisjon, ÕNK	800 000

Noortele koolitused, tegevused erinevatel õppe-teavitust meetoditel (reproduktiivtervis, turvalisus, sõltuvusained, sotsiaalsed oskused jmt)	terviseeadlikud noored	x	x	x	x	MV TN, vastava valdkonn ametkonnad	1 000 000
Lastele suviste töövõimaluste loomise toetamine	Laste võrdsed võimalused		x	x	x	KOV, PLÜ, MV	300 000
Lastele silmaringi arendamiseks ja sotsiaalse suhtlemisoskuse parendamiseks väljasõitude korraldamine	Laste võrdsed võimalused	x	x	x	x	ANK, KOV	600 000
Toimetulekutoetust saavate perede lastele toetavate meetmete planeerimine ja rakendamine	Laste võrdsed võimalused	x	x	x	x	KOV	2 000 000
Perevägivalda alane teavitus ja koolitus	Turvalised peresuhted	x	x	x	x	MV TN, Politsei, KOV Tartu Naistevärgijupaik, PLÜ	600 000
Ohutusosalased ennetustegevused elanikkonnale(tule, vee, kodu, esmaabi)	Teadlikkus ja turvalisus	x	x	x	x	MV TN, vastutavad ametkonnad	400 000
Sotsiaalprogrammid seadusrikkujatele(liiklus, tubakas,narko-alko...)	Turvaline keskkond, tasakaalukas elanikkond	x	x	x	x	MV TN, Politsei, vastutavad ametkonnad	2 000 000
Enesearenduslikud ja vaimse tervise koolitused/tegevused tööealisele elanikkonnale	Toimetulekuoskuste ja enesehinnangu tõstmine/säilitamine Konkurentsivõimelisuus tööturul	x	x	x	x	MV, KOV	1 000 000
Meeste terviseeadlikkusele suunatud tegevuste laiendamine ja mitmekesistamine	Teadlikkuse tõus ja terviseriskide langus	x	x	x	x	MV TT, AS Põlva Haigla , TAI, EHK	2 000 000

MTÜ-de tervisealase tegevuse toetamine	Erinevate sihtgruppide kaasatus, võrdsed võimalused					MV, KOV	2 000 000
Terviseüritustel osalemiseks transpordi korraldamine	Võrdsed võimalused					MV, KOV	400 000
Põlvamaa tervisenõukogu ja maakondliku tervisetoa jätkusuutliku koordineeritud tegevuse tagamine	Taegevuskava terviklik ja tõhus elluviimine maakonna tasandi	x	x	x	x	TN	800 000

MV –Põlva Maavalitsus

TN- Põlvamaa Tervisenõukogu

TT –Maakondlik tervisetuba

KOV – kohalik omavalitsus

POL-Põlvamaa Omavalitsuste Liit

ÕNK- Õpinõustamiskeskus

TAI- Tervise Arengu Instituut

EHK- Eesti Haigekassa

TET-tervist Edendav Töökoht

TEK- Tervist Edendav Kool

TEL- Tervist Edendav Lasteaed

KASUTATUD KIRJANDUS

Eesti Inimarengu aruanne 2008. SA Eesti Koostöö Kogu. Tallinn, 2009.

Kahur, K. Tervishoiuteenuste kasutamine ravikindlustuseta isikute poolt. Magistritöö rahvatervishoius. Tartu Ülikool. Tartu, 2006.

Kasmel, A., Lipand, A. Tervisedenduse teooria ja praktika I. Sissejuhatus salutoloogiasse. Tallinn, 2007.

Regionaalsed erinevused Eestis 2000-2009. Siseministeerium. Tallinn, 2009.

Tammur, A. Siserände suundumused. Kogumik „Ränne. Migratsioon. Tallinn, 2009.

TERVISEPROFIILI KOOSTAMISE PROTSESS

Tegevus	Tähtaeg	Vastutaja
Ettevalmistus etapp		
Koolitustel osalemine	Okt-nov 2009	TN, Ene Mattus
TP algatamiseks meeskonna moodustamise arutelu	Dets 2009	Ene Mattus, Priit Sibul
I tööetapp		
TP meeskonna töökoosolek, vastutusvaldkondade ja tööülesannete arutelu ning määramine	26. jaan2010	Ene Mattus –
Tervist iseloomustavate indikaatorite kirjeldamine(esitatakse tervisedendajale)	Jaan-veebr 2010	Iga meeskonna liige oma töövaldkonna osas
Indikaatorite koondamine tabelisse , TAI-le esitamine	22.02.2010	Ene Mattus
II tööetapp		
Indikaatorite analüüs ja esitamine tervisedendajale	Veebr-05.märts 2010	Iga meeskonna liige oma töövaldkonna osas
Vajadusel TP lisaanalüüs	12.03.2010	Katti Lainoja
TP indikaatorite kirjelduste ja analüüsi põhjal kokkuvõtte koostamine	19.03. 2010	Ene Mattus, Katti Lainoja
TP põhjal maakondlike tervisedenduse tegevussuundade väljatöötamine	23.03.2010	TN
TP arutelu omavalitsuste kontaktisikutega	24.03.2010	Ene Mattus, Katti Lainoja
TP ja tegevuskava küljendamine ja esitamine TAI-le	25.03.2010	Ene Mattus, Katti Lainoja